

ARGIA

Ehiztariak
eskupetak

pres **t**

ARMA-TIRO-PUN

EKO

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Telf. 461177
DONOSTIA

EKO PASAI

PASAI ANTZO

S.JUAN

BAUTISTA

Kooperatiba

Villas auzoa. Telf. 550199
HERNANI

EKO ALTZA

Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

BETI MERKEK

Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO TOLOSA

TOLOSA

MERKEK

IGLESIAS

TRINTXERPE

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Telf. 211488
AIETE.DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite poligonoa z/g.
Telf. 692526. ASTEASU

EKO URRETXU

Labeaga 1. Ipiñarrieta 9
URRETXU

AUTO SERVICIO

DURANGO

Retentxu kalea 30
DURANGO

1.216. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

- 13.— Milagros Garcia Crespo: «Larritu egiten nau bortxazko protestez lorpen gehiago erdietsi daitekeela pentsatzeak». **I. Zubiondo.**
 16.— Kronika politikoa. **I.Z.**
 17.— Diruaren hotsa. **J. Tobar-Arbulu.**

NAZIOARTEKOA

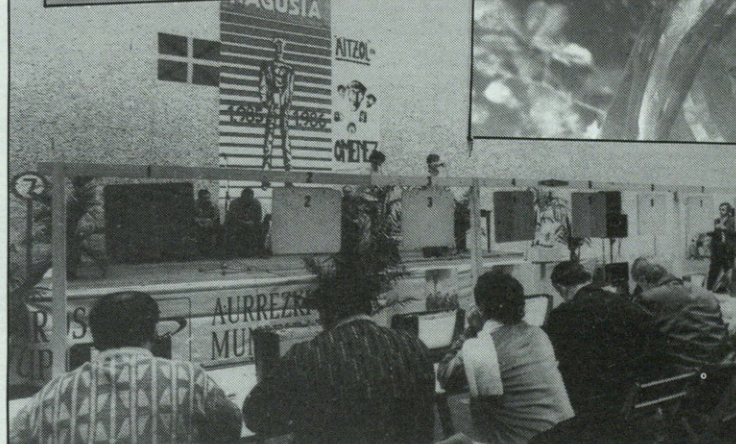
- 18.— Pretoriak bere aldeko giza-euskarria bilatzen du Nabimian. **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

- 20.— RU 468 abortatzeko pilula katean. **J. Mollarri.**
 23.— Galizako muskuilugintza alarmak jota. **M. Zuaznabar.**
 24.— Tiroen hotsek ezin isildu ehiaren kontrako arrazoiak. **L. Aristi.**
 35.— Maite Idirin: «Akto kultural bat egin dugu disko honekin». **L. Aristi.**
 40.— Euskal sukaldaritza gure izaeraren ispilu. **I. Goikoetxea.**
 42.— Zaharrak berri hastear dagoen ikasturte unibertsitariar. **A. Lanz.**
 45.— Kultur ataria.
 46.— Bertsolari Elkarte epai neurtza aproposaren bila. **P. Untzueta.**
 48.— Javier Sabadie, antzerki zuzendariarekin elkar hizketa. **G. Arrese.**
 50.— Udaletan kultur ekintzen eragileak lanean. **M. Aramendi.**
 52.— Kulturaren aste borrostea.
 53.— Munduan zabaletik kultura. **J.M. Heritz.**

ETA BESTE

- 55.— Denborapasak.
 58.— Azkena: «Alabari zor diot». **E. Jimenez.**

ESKUPETAK TIROKA hasi dira honez gero mendi eta basoetan barrena. EHIZARI buruzko kontrako eritziak nagusi dira azkenaldian, eta horrexegatik eskaini nahi izan diegu aste honetan EHIZTARIEI HITZA: «ehiztari gutxi zegok mendira joan eta tirorik egin gabe bueltatzen denik», adierazi ziguten. Elkar hizketetan bi emakume ditugu: BAIONAn egin genuen topo EUSKAL KANTAGINTZAN aspaldidanik ezaguna den MAITE IDIRINEkin (erdian); eta politik orrialdeetan berriz, Jaurlaritzako PLANGINTZA eta EKONOMIAko kontseilaria den MILAGROS G. CRESPO. Kulturaren esparruan, BERTSOLARIEN ELKARTEA bertsoak EPAITU eta NEURTZEKO sistemarik egokienaren bila ari dela-eta, azken aldiko erabakien berri jasoko duzu. Azkena: AMERIKA konkistatua izan zela 5. MENDEURRENA gaitzat hartuta.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten du:

Donostia: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermife Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogorza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Martxel Aizpuru, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonariz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elosegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagire, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Martin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdei, J.L. Alvarez 'Txillardegi', Urederra, Aitor Zabalgobera.

Diseinu eta montajea: Jon Barandiaran, Eneko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Carbiñe Ubeda.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ekz. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1988. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	400 libera.
Estatu Espainola.....	6.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.000 pezeta.
Airez.....	12.000 pezeta.

URRIA
16
URRIA
22

urriaren 18an ilgora

eguzkia: (urriaren 16an)
irten: 07.26
sartu: 18.44

mareak: (urriaren 16an)
gora: 07.00 eta 19.30
behera: 13.22

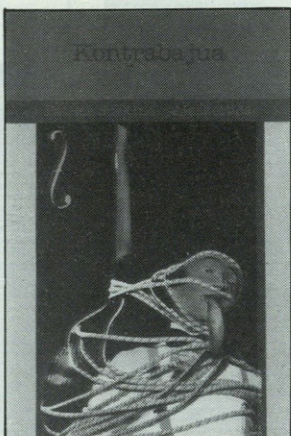
LIBURUAK

DABID ZUAZALDE

Izenburua: Kontrabajua.
Egilea: Patrick Süskind.
Moldatzailea: Maskarada.
Itultzaileak: Joserra Egiluz,
Joserra Urrutxua.
Argitaratzailea: Susa.

Patrick Süskind idazle germaniarra boom bat izan zen orain urte batzuk *«Lurrina»* izeneko nobelarekin; geroztik lan txikixeago batzuk ezagutu dizkiogu, beti ere gai monomaniako samarrekin, hala nola *«Usoa»* eta *«Kontrabajua»*. Azken honek itzeleko teatralitatea omen duela eta, han eta hemen hainbat taldek ekin dio antzerkirako egokipenari, «Berliner Ensemble»k esaterako, eta bide beretik jo zuen Bilboko Maskaradak, euskara hutsez aritzen den antzerki talde profesional bakarra.

Jatorrizko lanak bakarrik eskatzen du, derrigor, eta bakarrikzeta hori aurrera eramateko ardura Mikel Martinez aktore ezagunak hartu du bere gain; moldaketan berri, Mikel bera eta Maskaradako zuzendaria den Karlos Panera aritu ziren. Moldaketa honek kenketak eskatzen

zituen batetik: berezko literatura balioa izan baina antzez-penerako ezinezkoak ziren zatiak alde batera uztea; bestetik, noski, dramaturgia osoa lantzea.

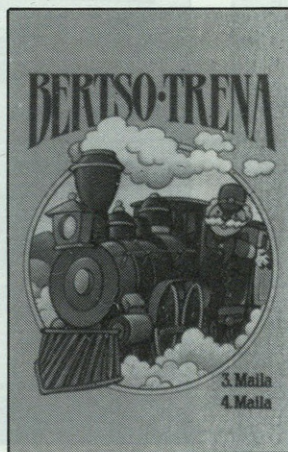
Oso aukera zehatza egin zuten Mikelek eta Maskaradakoek: kafe-teatro moldea aukeratu zuten, hau da, akto-reak ikusleen aldamenean espazio berean ihardutea, horrek dakartzan abantaila eta zailtasun guztiekin, obrak iradokitzen duen hertsitasun eta hurbiltasun sentsazio horiek hobeki ematearren. Bilbo aldean burutu zen II. Kafe Teatro jaialdia zela eta estreinatu eta emanaldi ugari eman zituen gero, baina beste euskal herrietan ere Mikel Martinez —lehenago ere *«Sudurra»* izeneko beste bakarrikzeta bat egin zuena— ikustea espero dugu.

Euskararen ardura Joserra Egiluz eta Joserra Urrutxuak hartu zuten, eta bere lanaren bereizgarrietako bat hauxe izan da: testua irakurtzeko baina esateko eta entzuteko zenez, ahoko erritmo batera egokitzea, ezaugarri horrek eskatzen zituen aldaketak eginez.

Zalantza egon liteke zer edo norentzat den liburu hau. Izan ere, ez da Süskindek idatzitakoaren azalpena hainbat zati kendu eta aldatu egin zaizkionez; hau irakurtzea ere ez da emanaldia ikustearen pareko, baina tira: testuak badu bere xarma eta grazia, antzerkizaleak dudarik gabe gustoa ateratzeko modukoa.

Liburu sail honetan ikuskitzaren zenbait argazki

egon ohi da. Honakoan ez ordea. Barietate handiagoa bilatzearren edo, zelanbaiteko errekreazioa egin du Gonzalo Martinez Azurmendi argazkilariak, kamara aurrean Mikel Martinez eta kontrabajua harturik: jolea eta tresna, tresna eta jolea egoera desberdinetan erakusteko aprobetxatuz (Antzerkiaren barnean beste komeria bat fotoz moldatuaren itxura hartzen du).

Izenburua: Bertso-Trena 3. eta 4. maila.

Egileak: J.R. Garzia, P. Garzia, A. Kazabon, M. Mendizabal.

Marrazkigilea: M. Leoz.

Musika: I. Urbietta, A. Duhalde eta beste.

Argitaratzailea: Gipuzkoako Ikastolen Elkarte / Euskal Herriko Bertsolari Elkarte.

Ezaugarriak: 2 liburu, 96na orri eta kaset bat.

Orain urte andana ekin zioten ikastoletan bertsolaritza eta bertsogintza irakasteari. M. Mendizabal, Enbeita eta beste zenbait bertsolari hasi ziren lagintza horretan eta makina bat kilometro egin ere bai eskolarik eskola. Geroxeago ikastoletan bertan hasi ziren arduratzen zenbait irakasle arlo horretaz, borondate eta zaletasun haundiz beti ere, prestakuntza hobexeago eta kaxkarragoz, eta fotokopiazko materialerik.

Denok dakigu materiala ez dela giltzarri bakarria baina

bai laguntza ederra, eta alde honetatik guztiz txalogarri eta komenigarri orain aurkezten dizkizuegun liburu hauek. OHoko 3. eta 4. mailetan lantzeko prestatu dituzte, eta prestaketa horretan bertsozale eta bertsolari ezagunak aritu dira, egileen zerrendan erreparatuz gero. Kaseteen ere musikari askok parte hartu du, baina konponketetan eta abesmoldeetan biren aztarnak agertzen dira nagusi: Anje Duhalde eta Imanol Urbietarenak hain zuzen. Hamabost laguntzaile badituzte, eta denak aipatu nahi genituzkeen arren, mahikoa bitez hauek: Joseba Tapia eta Erramun Martikorena.

Liburuaren izenak berak adierazten duenez, trenaren analogia erabiltzen da bertsoa ikasteko. Liburu bakoitzak 15 ikasgai edo bagoi ditu. Horietako bakoitzean bertso ezagun batzuk ditugu sarri, ezintzun, kantatu, abesteko, eta hortik aurrera hizkuntza eta bertsokera landuko dira zenbait ariketaren bidez: koplak, zortziko eta abarrekoak.

Metodoaren alderdi aipagarrietako bat, didaktika ondo landu dela. Ariketak huts-hutsean aurkeztu beharrean, tren honetan bidaiari biren bost lagun dituzte ikasleek: Miren Begiluze inspektorea: honek arazoak aurkeztuko dizkie, hala nola erri-mak asmatzea, oinak osatzea etabar; Juxto eta Lonjinos bi bertsolari arlote samar dira, bertso guztiak oker osatzen dituztenak ikasleek zuzen ditzaten; Praxku Kontakatu bertsolaritzari buruzko kontu eta pasadizo guztiak, zahar nahiz berri, ezagutzen dituen berriketaria dugu, eta honekin batera hainbat gauza jakinen dugu; Jakin-Trakin azkenik: honek aurreko ariketetan azaldu direnak teoria aldetik argituko dizkigu.

Ez dugu eztabaida zaharrik berritzen hasteko asmorik. Badakigu 9-10 urterekin guzti hauek ikasiagatik hortik ez dutela zertan sekulako bertsolariak irten beharrik. Hala eta guztiz, bertsoa eza-

gutzea eta gozatzen ikatea ez da gutxi; eta hurrek ongi pasatzen badute —eta horra beste helburuetako bat—, ezin hobeto!

Izenburua: Euskal Gramatika Praktikoa.

Egileak: J. Butron, J. de Pedro.

Argitaratzailea: Erein.

Ezaugarriak: bi liburur, 285 orri.

Ziur gaude guk ezer esan gabe ere oso ederki salduko dela liburu hau, baina hala ere geure bultzadaxoa ematen diogu ondo merezi delakoan.

Bazterretan sumatzen zen halako lan baten beharra. Izan ere, Joseba Butron eta Jokin de Pedrok egin berri dutena ez da azken batez bilketa lana baizik, baina hori bai, behar den bezala egina eta behar zena gainera.

Orain arte gramatika mordoxka izan da euskaraz, helburu askorekin. Azken aldiko ezagunenetara mugatuz Txillardegirena eta Patxi Goenagarena aipa genitzake. Euskaltzaindiak ere heldu zion azkenik gramatikaren burutzeari eta honez gero kalean dira perpaus bakunari edo lokabeari dagozkion bi liburu eta eranskina (ea menpekoe-na ere aurki ikusten dugun).

Ikerketa zientifikoak eta behin-betiko erabakiak eskatzen duen lan molde patxadazkoa alde batera utzi gabe, hau dela edo bestea dela euskaraz sarri idatzi behar duenak hamaika zalantza eta ez-

bai izaten ditu eta komeni zen guzti horiek edo gehien-tsuenean modu erraz batez argituko zituen liburu. Horretarako, egungo euskara standard-a hartu dute abiapuntutzat; euskaldunzahar anitzek, batipat ekialdekoek, hutsu-neak ikus ditzakete, «gure herrian horrela ere esaten dugu», baina liburu hau oroz gain 'praktikoa' da eta egungo standard hori hobetzea eta finkatzea du xede, antza.

Aurkibideari begira, gai nagusi hauek ikusten ditugu, hurrenkera honetan: lexikogintza, deklinabidea, izen sintagma eta aditz sintagma, aditza, perpausa, ortografia. Bere euskara hobetu nahi duenak aukera ederra du honen bidez eskaintzen zaiona; halaber euskaltegietan ikasten dihardutenek. Guzti horiek gainera, azalpen liburuaz gain, ariketena dute eskura: ugari, modu desberdinetan, eta liburuaren atzekaldean erantzunak dakartzate. Kontsulta puntual bat egin nahi duenarentzako lagungarri, alfabetozko aurkibide bat dago liburu hondarrean, interesatzen zaigun atala errazkiago aukitzearren.

Hitzaurrea Xabier Kintanaren lumatik datorkigu sarrera moduan. Euskararen sakontze eta alfabetatzerako baliagarri izango dela uste dugu, eta gure esperantza berriz, honako hau: komunikabideetan erabiltzen den euskararen nabari dadila hobekuntza; astakeriak esaten eta idazten dituztenek (ditugunok) behintzat, hemendik aurrera aitzaki bat gutxiago izanen dute (dugu).

Izenburua: Biologiaren hastapenak.

Egilea: Elhuyar biologi taldea.

Argitaratzailea: Elkar.

Badirudi euskal argitale-txeak literaturazko liburuak Durangora eramateko azken ukituak ematen edo ari direla. Kontua da ez dela holakorik ageri azken aldian, nahiz eta bai bestelakorik (testu liburu gisan), biologiako hau liburu hau kasu.

Erredazkiziora biltzen garen lagunarte honetan, beste ezertarako balio ez genuelako edo, letretan ikasitakoak gara nagusiki. Hori dela eta, 5000 orritik gorako liburu 'kote' eta 'tzar' hau ezin bereziki aztertu.

Baina borondatea falta ez zaigunez, besterik ezean liburu-ko 25 atal nagusien berri emanen dizuegu: oinarritzko zenbait kontzepturen ostean, gluzidoak, lipidoak, protidoak, azido nukleikoak, genetika molekularra, bitamina eta entzimak, morfologia zelularra, fisiologia zelularra, anabolismoa, fotosintesia, eta kimiosintesia, katabolismoa, zelula prokariotoak eta birusak, organismo zelulabarakar eta zelulanitzak, mantenu-funtzioa, garraioa eta irazketa, nerbio sistema, hormona sistema, ugalketa, genetika eta herentziaren legeak, populazio-genetika, biziaren eboluzioa, etologia: animalien jokabidea, ekologiararen oinarriak, ekosistemaren dinamika, eta organismoak infekzioen aurka dituen defentsak: immunologia.

Eranskin modura, bizidunen sailkapen orokorra.

Zer iruditu zaizue? Mundiala, ezta? Zelako izerdia isuri beharko duten UBIko ikasle gaisoek. Eta tartean tartean begiak alaitzeko koloretako argazkitxorik ere ez!!! Adin horretako marrazkizko eske-ma serioak...

Telebista

Egi bidean zintzo eta jator

Parentesi artean (programa erlijioso): erlijio gaiak edo gizartekoak, baina azken hauek kristau ikuspegitik aztertutik, osatzen dute programa honen muina. Egi bidean. Jose Maria Zunzunegiren hitzegite patsadatsu eta gozoa datorrit burura. Astearte gaueko ordu geldoetan hainbat hitz nagusi esaten dituen ETBko pantailatik kanpora egiazen bila doazenak edo. Kristautasunez jantzitako hitz haundiak esango luke norbaitek. Gainean daramagun zama astuna arintzeko graziaz esanak alegia. Ez diot meriturik kenduko hala saiatzen den Jose Mariari, ez da hori nere asmoa. Barka nazala horrelakorik susmatu badai-

teke segidako lerrootan. Erabat apal ari bait naiz egia esan. Honaino iritsita esan, nere kezkek, nere egiek ez dutela oraino bide zuzenik ezagutzen Jose Maria. Eta nere antzera beste asko ere badabilela zurrumbilo batean sartuta inertzia baten mende. Baina utz ditzagun konfesioak eta goazemazu harira: barkatuko didazu Jose Maria baina ez derizkiot zilegi denik egi bidean beste aukerarik ez antzeman ahal izatea. Bestela esango dizut: kristau ez denak ere ez ote du bere lekutxo merezi bere egia aitortzeko? Ez ote du ETBk aukerarik eskaini behar beste erlijioek egi bidean jardun daitezzen? Edota Euskal Herrian euskaldun kristau, zintzo eta jatorrak besterik ez dago? Aizu Jose Maria zer diozu zuk?

Larunbatez, «*Monalisaren lapurreta*». Maitasunak eraginiko lapurreta ausarta.

Gilen Tell, Tarzan eta Amatiño

Robin Hood eta Gilen Tell, aberatsen sakeletako izurria eta behartsuenen salbatzaileak, txirristatu egin zaizkigu berriro ere programazioaren azken "birmoldaketa" dela medio. Beraz gezi, balezta, burruketa eta zaldien trokoton-trokoton franko (Konstatatzekoa Gilen zorioneko honen paintailaratze aniztasuna, usaia dario!).

Marrakzi bizidunen esparru alegeran berriz, beste bi ezagun ditugu txoritxoaren kabiko atea jotzen, bata Sandy Bell arrosa koloreko errubia lerdoa eta bestea, bere giharrek estaltzeko leopardo larruko kuleroak daramatzen Tarzan izeneko bat (nahiko ezaguna hau ere bai).

Azkenik goazen udazkenak ekarritako adiskide zaharren artean beste bikote bat ateratzea, alegia, Flaneri panpoxa bere astakiloekin batera saiatuko da berriro etxeko erregekin batetik, eta Amatiño bestetik, bai errege, bai morroin eta bai printzesekin (adore handia berea!).

Hauexek dira, besteak beste, betikoak. Orain ikusi beharko dugu ea nola portatzen den dagoeneko gainean daukagun berrien gualostea. Izan ere, "zaharrengan" itxaropena ia galdua dugu.

«Lolita» eta «Kareletik» beitatzat

Stanley Kubrick-en «Lolita» dugu aste honetako luzerik erakargarriena. Honekin batera, Anjel Lertxundiren «Kareletik» oraindik ikusi ez duenak oraintxe du aukera.

Igandez, «*Essere Dona-ren altxorra*». Komedia italiar honen zama aktore-aktoresek daramate. Alde batetik, Charles Boyer-ek aristokrata fin baten papera antzestuko du. Sofia Loren-ek aktorea bikain batetan bihurtu beharko duen emakume baldarra izango da eta Marcelo Mastroianni, argazkilari eta azken honen maitale dugu.

Asteazkenez, «*Kareletik*». «Maria Auxiliadora» itsasuntziko patroiak zaindari frantsesei dien beldurra dela medio, arrantza utzi eta kontrabandu lanei ekingo die. Hauetako arrantzale batek, Joxek, latetan zer doanaren beldur ageriko da. Antzesleak: Patxi Bisquert, Felipe Barandiaran eta Lourdes Orube. Zuzendaria: Anjel Lewrtxundi.

Larunbatez, «*Monalisaren lapurreta*». Maitemindu eta ezetza jasotzen duen gazte batek Leonardo Da Vinci-ren irudia lapurtzea erabakitzen du. Antzeslea: Georges Chakiris, Marina Vlady eta Margaret Lee. Zuzendaria: Michel Deville.

Larunbat ilunabarrez «*Lolita*». Vladimir Nabokov-en nobelaren zinerako egokipena dugu honako hau. Sue Lyon gazteak bere irakaslearekin harremanak izango ditu. Bitartean, beste pertsonaia batek hilketa eta lizunkeriatan arituko da. Antzesleak: James Mason, Shelley Winters eta Peter Sellers. Zuzendaria: Stanley Kubrick.

zinema

Allen eta Allegret

Ives Allegret eta Wody Allen. Hauxe da, Donostiako Gros auzoko "Zine Forum" zinema taldeak aste honetan zabal-tzen digun filme eskaintza. Batetik, eta zuzendari frantziar-rrarekin hasita, larunbat honetan, hilak 15, 1953. urtean osatutako "Los orgullosos" izeneko filmea arratsaldeko 7etan pantailaratuko digu. Ordu eta toki berean (Aita Larroka, 8) baina astebete geroago, hilaren 22an, bestea, zuzendari iparramerikarrek burututako "Annie Hall" luzea, non Diane Keaton (Annieren errolan) aktorearekin batera Woody Allen bera (Alvyren paperean) agertzen zaigun.

■ Azkoitiko gaztetxearen zine klub taldeak, "Boterearen aurka" izeneko zikloaren esparruan, igande honetan, urriak 16, Fritz Lang-en "Más allá de la duda" filmea pantailaratuko digu, arratsaldeko 8,30etan kultur etxean.

Bergman Bilbon

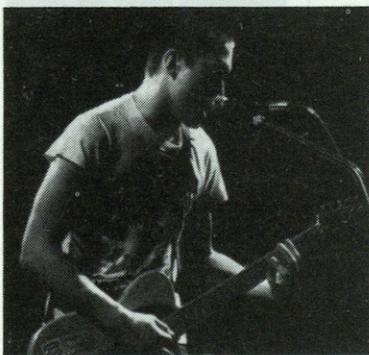
urria
17 Bilboko Fas zine klubak, berriki hasitako "Grandes Películas" izeneko zikloari jarraipena emanez, astelehen honetan, zikloaren izenburuari bapo dago-kion luze bat: 1983. urtean, bere testamendu artistiko gisa, Ingmar Bergman zuzendari suediarrek osatutako "Fanny eta Alexander" izeneko filme paregabea. Pantailaraketa San Bizente kaleko aretoan, arratsaldeko 7,30etan.

urria
21 Alfred Hitchcock mai-su britainarrari eskainitako zikloarekin jarraituz, Loiolako Hontza zine klubak, datorren ostiralean, arratsaldeko 7,30etan, 1958. urtean osatutako "Vértigo" luzea kultur etxean eskainiko digu.

Hirutzuloetan denetarik.— Donostiako zenbait auzoko kultur etxeek, aste honetan ere, zinema arloan badute zer erakusterik. Loiolakoan hain zuzen, datorren asteazkenean, urriak 19, haurrei zuzenduta "20 docenas de hijos" izeneko arratsaldeko 6etan pantailaratuko da. Okendokoan berriz, hilaren 20an arratsaldeko 7,30etan batetik, Willian Friedkin-ek osatutako "El exhorcista" filmea ikusgai izango dugu arratsaldeko 7,30etan; bestetik biharamunean, arratsaldeko 6etan "Marineros sin brujula" haurrentzako emanaldian. Al-tzakoan bestalde, hilaren 18an Willian Kramerren "El mundo está loco, loco,..." arratsaldeko 7,30etan botako dute, hi-laren 22an berriz, haurrei zuzenduta, "Los perros de mi mu-jer" ikusgai goizeko 10,30etan. Azkenik Intxaurrondokoan datorren asteazkenean, hilak 19, goizeko 11etan hasita, Ted Post-ek zuzendutako "Yuma" izeneko filmea ikusgai izango dugu.

musika

■ Lakuntzako Ilargi musika aretoan, ilun-tzeko 11etan aldera, igande honetarako, hilak 16, Johnny Thunders kontzertuan.

■ Urriaren 20ean, oste-guna, Donostiako Komplot tabernatik azal-duz gero, "Los Walton" taldeak, 11etan hasita, es-kaini beharreko kontzer-tua debalde ikusteko aukera izango duzue.

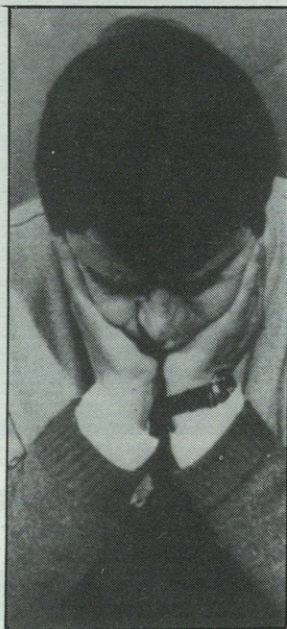
Nikanor Zabaletaren itzalean

urria
22 Nikanor Zabaleta II. Nazioarteko Lehiaketaren bigar-ren kanporaketa kontzertua dagoeneko ospatua, dato-rren larunbatean, azken aurreko saio eliminatorioa, arratsal-deko 7,30etan Donostiako Victoria Eugenia, eratuko da, honako maisugai hauek parte hartuko dutelarik: Y. Barbara Bartosiak biolajole poloniarrek, Catalin Bucaratu errumaniar bibolin jolea, Valur Palsson Islandiatik etorritako kontraba-xulariak eta Raffaella Acella bibolin jole australiarrek.

bertsoak

Oiartzun eta Donostian

Igande honetarako, urriak 16, bi bertso saio iragarrita ditugu. Bata, Oiartzungo Madalensoro pilotalekuan, eguerdia jota, Xabier Amuritza, Jon Lopategi, Iñaki Murua eta Anjel Peñagarikano bertsolarien bitartez. Bestea eguerdiko orubatean hasita, Donostiako konstituzio enparantzan Loidisaletxe eta Bernardo Azpillaga bertsolariekin eratuko dena; azken bi urte hauetan ohitura bihurtu dena, hilean behin (3. igandean) ilazki euskaltegiaren balkoitik eratu ohi den saioa hain zuzen.

Sei bertsolari Gaztelun

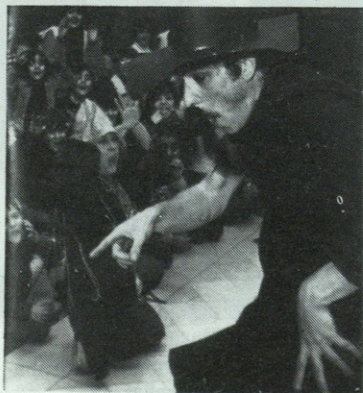
urria
22 Datorren larunbaterako bertso saio birkaina iragarrita dago Gaztelun, izan ere gaueko 10,30etan hasita Jon Lopategi, Sebastian Lizaso, Lazkao Txiki, Iñaki Murua, Andoni Egaña eta Anjel Peñagarikano bertsolariak bertsoa arituko dira bertako pilotalekuan.

■ Usurbilgo Akerra gaztetxean, "Anatz", Sorozabal, Eizmendi eta Joxe Mari Izeta bertsolariek "Bota punttuba!" irratikoek jarritako gaiak jorratu beharko dituzte.

antzerkia

Pasaiaiko VII Antzerki Ihardunaldiei bukaera emanez, igande honetan, urriak 16, "Markeliñe" antzerki taldeak "In extremis" izeneko ikuskizuna taularatuko du, iluntzeko 8etan Trintxerpeko Andonaegi pilotalekuan.

Ertzaina pil-pilean Bizkaialdean

Aste honetarako, "Geroa" taldeak bi aukera ematen dizkigu "Ertzaina al pil-pil" ironiaz gorritutako ikuskizuna ikus ahal izateko. Bata hilaren 16n, igandea, Bilboko Aiala antzokian arratsaldeko 8etan, eta bestea, Basauriko III. Antzerki Kanpainaren barruan, hilaren 22an, larunbata, Soloarteko frontoian.

■ Baionako Antzerki Jaialdiaren markoan eta Euskal Herriko Kultur Etxearen eskutik, "Théâtre du Lierre" taldeak "Procès d'Oreste" izeneko lana hilaren 20ean Baionako Udal Antzokian aurkeztuko digu.

Aurtengo programazio orokorraren esparruan, datorren ostegunean, hilak 20, arratsaldeko 8etan, Eibarko udalaren eskutik Justin Case-k "Solo" izeneko komedia I.B.I.ko antzokian taularatuko du. Aipatu bestetik, hil honen 17an "Eibarko Taldeen I. Antzerki Emanaldia" izeneko topaketei hasiera emango zaiela non bertako "Interior", "Kili Kolo" eta "Narruzko zezen" taldeek parte hartuko duten.

urria
16 Igande honetan, Donostiako Victoria Eugenia "Centro Nal. de nuevas tendencias" "Pasolini" izeneko antzespina eskainiko digu.

Altza eta Loiolan

Datorren ostegunean, urriak 20, arratsaldeko 8etan eta Loiolako pilotalekuan, "Escefrenia" taldeak irria argumentu bakarra duen "Escefrenia" ikuskizuna taularatuko digu. Biharamunean, hilak 21, "Geroa" konpainiak "Grande place" lana eskainiko digu San Jose de Calasanz eskolan gaueko 9etan.

Basauriko III. Antzerki Kanpaina.— Antzerki ihardunaldi hauen egitarauaren barnean, aste honetan hurrei zuzendutako ikuskizunak nagusi ditugu. "Colorín y sus muñecos" taldeak hain zuzen, hilaren 17 eta 18an "El criado chino" taularapena aurkeztuko digute Soloarteko pilotalekuan. "Bihar" taldeak bestalde, hilaren 18 eta 19an "Puzzle de fantasía" izeneko frotoi berean. Eta azkenik "Binixiflat" taldeak, leku berean, hilaren 20 eta 21an "Isidro y el lobo" izeneko muntaia aurkeztuko digute. Kale girotze mailan berriz, nola ez ba, "Kukubiltxo"koak izango ditugu, Arizgoti plazan hilaren 16an, "Zokozorrimorria" ikuskizunarekin.

ABAD ETA LAFFITE IRUÑEAN

Besteak beste, bi erakusketa aipatuko ditugu Iruñealdeari dagokionez. Alde batetik Pintzel arte galeriak Irene Laffite margolariaren zenbait lanaz burututako erakusketa datorren ostiral arte, urriak 21, eskaintzen digu. Bestalde, Iruñeko Aurrezki Kutxa Municipalaren García Castañón Martzilan jaiotako Jose Abad Azpili-kueta zenaren akuarela lanez osatutako bilduma, hil honen 25a bitartean ikusgai izango dugu.

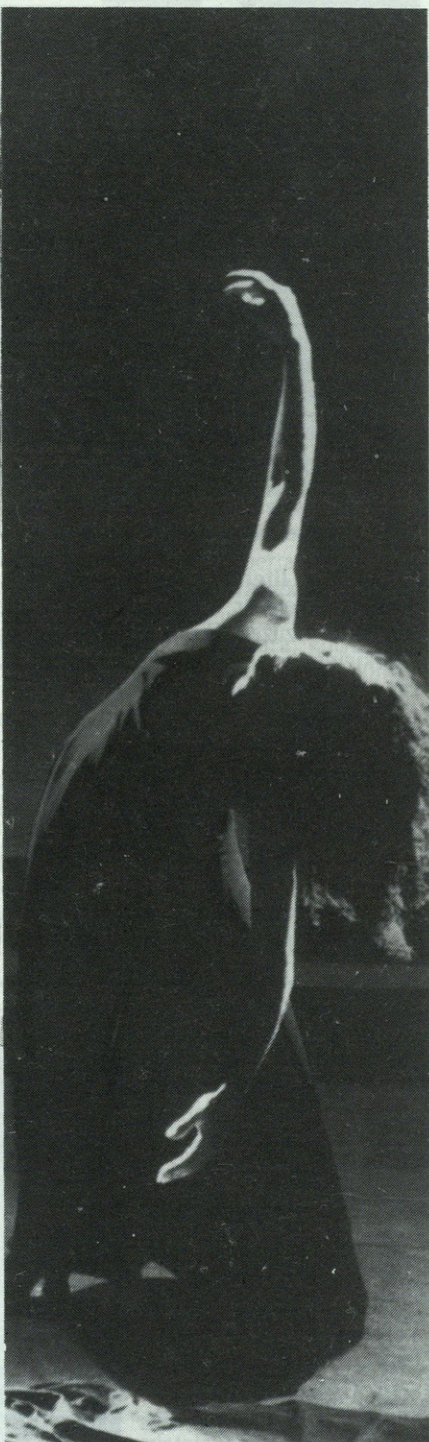
ZARAUTZEN BISTARATUA

Igazko "Argizaiola 87" argazki lehaketak erditutako emaitzak, hegoaldeko zientio erdi bat argazkilari baino gehiagok ateratuko argazkiak hain zuzen, datorren igandera arte, hil honen 23a, Nafarroa kaleko Sanz-enea erakusgelaren ormetan ikusgai izango ditugu. Erakustoki berean eta epe berarekin bestalde, Enric Pamies i Carrer argazkilariak, Zumaiako arroketarako karstikoak argazkien gaia delarik, bere azken bilduma erakutsiko digu egun haue-tan.

URRETXA BILBON

Aste honetan, Bilboko bi erakusgela ezberdinetan ikus ahal izango ditugu Gerardo Urretxaren artelanak. Ba-

tetik, hilaren bukaera arte Barrenkalen dagoen Kas-ka erakusgelan eta bestetik, epe berarekin, Marques del Puerto kaleko Windsor Kultur-gintzan.

ihardunaldiak

Heziketa eta elebitasunari buruzko ihardunaldiak

Eibarko unibertsitate laborean urtarilaren hasieran ospatuko diren ihardunaldi hauek urruti xamar baldin badaude ere, bertara txostenen bat aurkezteko asmoa duenak, azaroaren 22rako bidali beharko du Eibarko udaletxera. Ihardunaldi hauetan aztergai izango diren lurraldeak honako hauek izango dira: Finlandia, Katalunia eta Euskal Herria. Gaiei dagokionez hauek izango dira aztergai: "Espazio elebidunak", "Finlandiako kasua. Bertako hizkuntz berreskurapena", "Udalen jarrera hizkuntz politikarekiko: Katalunia" eta "Euskal Herriaren egoera". Ihardunaldietako lan hizkuntzak Euskara, ingelesa, gaztelera eta katalanera izan- go dira.

ikastaroak

● **Literatura ikastaroa.**— Labayru ikastegiak, "XIX. Mendeko olerki-bertsogintza" izenburupean literatura ikastaro bat antolatu du. Ikastaro hauek urriaren 18an hasi eta azaroaren 10ean bukatuko dira, eta bertan XIX. mendeko euskal poesia edo bertsogintza aztertuko dira. Hau izango da jarraituko den egitaraua: Urriaren 18an, Jon Kortazarrek "XIX. mendeko giro literarioa" aztertuko du; 20ean, "Bilintx eta bere garaiko bertsogintza" aztertuko du Kortazarrek; 25 eta 27an, Mikel Zarate iker Mintegiak, Eusebio Maria Azkue aztertuko du; "XIX. mendea Iparraldean. Ezaugarriak eta idazleak" gaia izango da Pierres Xarritonek azaroaren 2an eta 3an aztertuko duena. Azaroaren 8an eta 10ean, Anjel Zelaietak Juan Mateo Zabala eta Felipe Arrese Beitia idazleak aztertuko ditu. Ikastaro hauei buruz informazio gehiago jaso nahi duenak, helbide honetara jo dezake: Labayru ikastegia, Arretxabaleta 1, Ingoa. Bilbo 48010. 4437684 Tlf.

● Ikastaro bereziak.

A.E.K.ko irakasle eskolak, ikastaro berezi bat antolatu du, dagoeneko irakasle gisa aritu direnentzako. Ikastaro hau osatze mailaren barruan koka daiteke, eta bertan lehenago irakasle gisa ibili den edozeinek har dezake parte. Ikastaroak urriaren 14ean hasi eta abenduaren 23an bukatuko dira. Informazio gehiago jaso edo matrikula egin nahi duenak, telefono hauetara jo dezake: Bilboko 4241710, Donostiako 283988, Gasteizko 288922 eta Iruñeako 220213.

lehiaketak

□**Mari Karmen Alzueta V.Saria.**— Donostiako Santo Tomas Lizeoak antolatzen du honako lehiaketa hau, eta aurtengo honetan erreportai lehiaketa izango da. Bi sail bereizi dituzte antolatzaileak, bata 14 urte bitartekoentzat, hauek gehienez 8 orri idatzi behar dituztelarik eta bestea 22 urte bitartekoentzat, hauek gehienez 16 orrialde idatzi behar dituztelarik. Erreportaiak "Zeure herria edo auzoa"ri buruz beharko dute izan, eta herriak 20.000 biztanla baino gehiago badiu, auzo bat aukeratu beharko da derrigorrez. Testu idatzia izango da erreportaiaren oinarria, baina gainontzeko osagaiak ere onartuko dira. Erreportaiek ez dute atzerakako ikuspegi bat azaldu behar, egungo garaiko edo geroaldiko ikuspegia azaldu beharko dutelarik. Sarietarako dagokienez, 14 urte bitartekoaren artean, lehenak 35.000 pezeta

jasoko ditu eta bigarrenak eta hirugarrenak 25.000 eta 10.000. Beste sailekoen artean ordea, lehenak 80.000 pezeta jasoko ditu eta bigarrenak eta hirugarrenak ordea, 50.000 eta 25.000 pezeta. Lanak helbide honetara igorri behar dira, azaroaren 20a baino lehen: Mari Karmen Alzueta literatur saria, Santo Tomas lizeoa. Donostia.

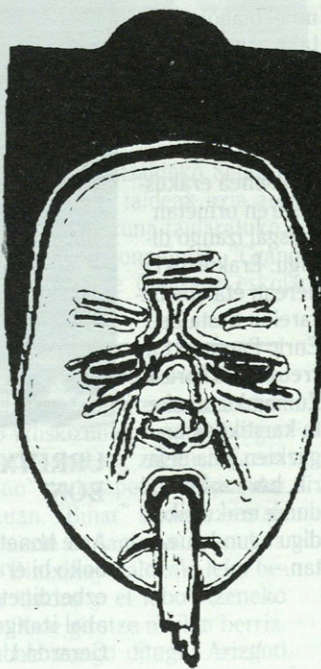
□**Bizkaiko literatur sariak.**— Bizkaiko foru aldundiak zabaldu du lehiaketa honetarako deialdia. Lau arlotan zatitzen da honako lehiaketa hau: Elaberrigintza, Olerkigintza, Itzulpengintza eta Kazetarigintza. Elaberrigintzan gaia askea izango da, lanak jatorrizkoak eta gutxienez 200 orrialde izan

beharko dituzte; olerkigintzan ere gaia askea izango da eta gutxienez 500 lerro idatzi beharko dira; itzulpengintzan, 100 orrialdetako gutxienezko edukina duten prosazko testuak itzuli beharko dira; prentsa arloan, prentsa, irrati nahiz telebistako lanak aurkez daitezkelarik, lanen iraupena kasu bakoitzean desberdina delarik. Bizkaiko euskaren erabilpena modalitate guztietan balioztatuko da bereiziki. Lanak helbide honetara igorri behar dira azaroaren 2a baino lehen: Kulturako foru sailaren kultur ekintzetarako zerbitzuaren bulegoa, Mazarredo Zumarria, 63-3. 48009 Bilbo.

□**Iruñeko literatur sariak.**— Aste honetan bukatzen da Iruñeko literatur sarira lanak aurkezteko epea, urriaren 20ean hain zuzen. Hiru sailetan bereizten da lehiaketa hau: Olerkigintza, narrazio laburra eta komikia. Idazlanak euskaraz idatziak eta jatorrizkoak beharko dute izan, egile bakoitzak sail bakoitzean lan bakar bat aurkez dezakelarik. Olerkigintzan aurkeztu diren lanak, gutxienez 10 eta gehienz 25 folio beharko dute izan, eta narrazio laburrekoak 8 gutxienez eta 25 gehienez. Komikietan ezik, lan bakoitzaren 5 kopia aurkeztuko dira izenorde batez zinatuta eta lehiaketaren zein atalari aurkeztu diren ongi adieraziz, beste sobre itxi batean, zen-abizenak, jaio-lekua, zuzen-bidea eta telefonoa aurkeztu beharko dira. Lanak urriaren 20a baino lehen bidali behar dira Iruñeko udaletxeko erregistro ofizialera.

□**VI.Euskal Antzerki topaketak.**— Azpeitiko udalak, bere kultur batzordearen bidez eta VI. Antzerki topaketak direla eta, kartel lehiaketa eratu du. Lehiaketa honetara aurkeztuko diren kartelak, 480x640 milimetrotakoak beharko dute izan, eta bertan honako eslogan hau ageri behar da: VI.Euskal Antzerki topaketak, 1988eko abenduaren 1etik 21era. Azpeitia. Honekin batera Azpeitiako harraria eta topaketatako ikurra azaldu behar direlarik. Parte hartzaile bakoitzak nahi adina lan aurkez ditzazke, lanak helbide honetara bidali behar direlarik, urriaren 17a baino lehen: Azpeitiako udala, kultura saila. Enparantza nagusia 20730 Azpeitia.

kirolak

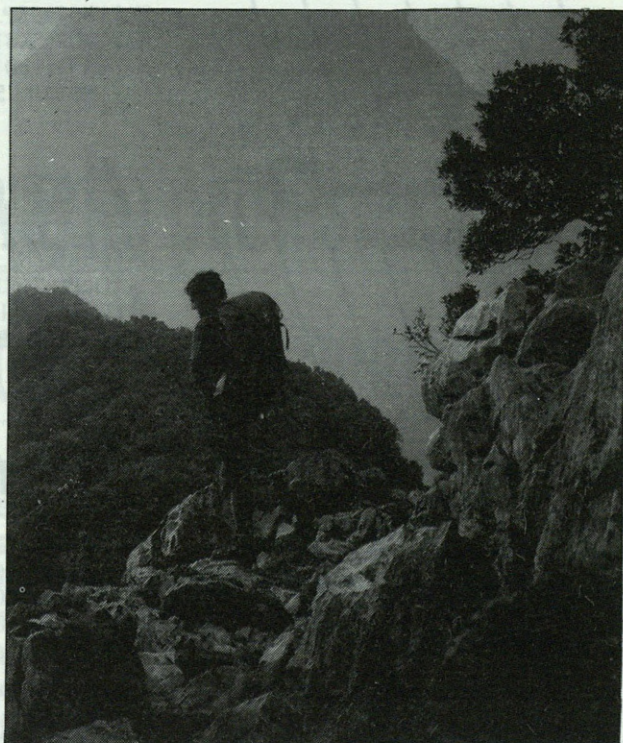
Herri kirolaren eguna.— Datorren asteko la-
runbatez ospatuko da Donostiako Anoetako ^{urria} 22
belodromoan herri kirolaren eguna, bertan kirolzale
ugari elkartuko direlarik. Ekintzak arratseko 4,30etan
hasiko dira eta zazpi ordu iraungo dute. Beste batzuen
artean, aizkolariak, trontzalariak, sokatira, korrikala-
riak...izango dira. Dena da azpimarragarria egun hone-
tan, baina beti bezala, bada gizon bat marka berri bat
puskatzeko preste dagoena: Iñaki Perurena. 306 kilota-
koakin arituko da honako honetan Perurena, eta berak
esan duen bezala gero eta zailago jartzen ari zaizkio
gauzak, baina hala ere saiatuko da. Mendizabalek ere
apostu gogorra egin du egun honetarako, eta 4,5metro-
ko zirkunferentzia duen egurra moztzen saiatuko da. Bi
gizon berezi hauek gain, herri kirolen munduan ari-
tzen diren gizon garrantzitsuenak izango dira egun hon-
etan Anoetan. Beraz egongo da zer ikusirik egun hon-
etan Anoetan.

Ordiziako ibilaldi neurtua

^{urria} 16 Lehengo urtean ospa-
tu zen lehen aldiz el-
duentzako ibilaldi neurtu
hau, eta bertara gerturatu
zen jende ugariagatik, aur-
ten berririo antolatu dute
Ordiziako Mendizaleek. Ibi-
laldi honetan, Gipuzkoako,
Arbako, Bizkaia eta Nafa-
rroako mendizaleek har de-
zakete parte. Helduentzako
ibilaldi neurtu hau, heldu
den igandean ospatuko da
goizeko zortziretan, eta ir-
teera Urkilagako (Ataun)
gainean izango da. Ibilbidea
14 kilometrotakoa izango
da. Ibilaldi honetan parte
hartzeko asmoa duzenok,
Ordiziako Mendizale elkar-
tera jo dezakezue informa-
zio bila.

mendi ibilaldiak

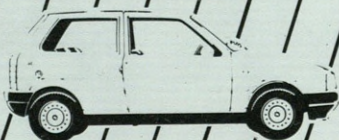
- **Miru Gain:** Otxandioko mendigoizaleek Olanora egingo dute ibilaldia urriaren 16ean.
- **Euskalduna:** Andoaingo mendigoizaleek, Bera-Larun-Bera umeentzako ibilaldia egingo dute urriaren 23an.
- **Aitzarte-Xabier:** Ainzoa-Larrogain-Nagore bira egingo dute Donostiarrek urriaren 16an.
- **Arrola:** Antzuolako mendigoizaleek, Goñi-S.Donato-Lizaragara egingo dute ibilaldia urriaren 23an.
- **Pagoeta:** Usategieta-Lekunberri bira egingo dute Zarautzeko mendigoizaleek urriaren 23an.
- **Tabira:** Durangarrak, Larrunera egingo dute ibilaldia urriaren 23an.

57. orrialdeko KONTRAPASaren soluzioa

I. Eratzan. II. Dagokit. III. Zurubia. IV. Dohaina. V. Horiska. VI. Zeutzan. VII. Iragazi. VIII. Erdaraz.
«Zahartzaroan bi gauza dira handiagotzen: zi-
koizkeria eta sudurra». (Erran zaharra)

FIAT-eko AUKERA

FIAT

FIAT UNO

FIAT UNO

FIAT UNO 45 BRIO.....	956.665
FIAT UNO 45 FIRE 3 P.....	1.021.835
FIAT UNO 45 FIRE 5 P.....	1.152.175
FIAT UNO 60 S 3 P.....	1.201.385
FIAT UNO 70 S 5 P.....	1.410.195
FIAT UNO 70 SX 3 P.....	1.360.985
FIAT UNO TURBO I.E.....	1.664.225
FIAT UNO 60 D.S. 5 P.....	1.428.815

FIAT CROMA

FIAT CROMA CHT.....	2.416.340
FIAT CROMA 2.0 I.E.....	2.853.910
FIAT CROMA 2.0 I.E. TURBO	3.400.540
FIAT CROMA TURBO DIESEL.....	3.130.550

FIAT

FIAT CROMA

FIAT

FIAT TIPO

FIAT TIPO

FIAT TIPO 1400.....	1.465.390
FIAT TIPO 1.400 DGT.....	1.575.780
FIAT TIPO 1.600 DGT.....	1.715.430
FIAT TIPO 1.900 TURBO DIESEL.....	2.055.910

FIAT REGATA

FIAT REGATA MARE.....	1.268.550
FIAT REGATA 70 S.....	1.470.710
FIAT REGATA 100 I.E.....	1.821.830
FIAT REGATA DIESEL SUPER.....	1.816.510
FIAT REGATA WEEKEND 100 I.E.....	1.868.380
FIAT REGATA WEEKEND D.S.....	2.014.680

FIAT

FIAT REGATA

**MATRIKULATU ONDOKO
PREZIOAK**

AUTO ADARRA BANATZAILE OFIZIALA

Txingurri pol. z/g. Tf.: 397241. HERRERA-Donostia. Gran Vía, 7. Tf.: 288983. GROS-Donostia.

Electricidad AYA. Zarautz. Tel.: 834618 / **IZARRA.** Ibarra-Tolosa. Tel.: 670070/ **GARAGE USURBIL.** Lasarte. Tel. 362463
SAN CRISTOBAL. Beasain. Tel.: 883908 / **NIETO ANAIAK.** Beraun-Errenteria. Tel.: 525290
TALLERES ACHAGA. Hernani. Tel.: 557232 / **TALLERES JOSE-RA.** Pinar kalea. Irun. Tel.: 613217.

FIAT

PUNTAKO TEKNOLOGIA

Milagros García Crespo, Plangintza eta Ekonomiako kontseilaria

«Larritu egiten nau bortxazko protestez lorpen gehiago erdietsi daitekeela pentsatzeak»

Plangintza eta Ekonomi Sailaren buru izendatua izan zenean Euskal Komunitate Autonomoko lehenengo emakumezko kontseilarian bihurtu zen Milagros García Crespo. Sarrikoko Enpresa eta Ekonomia Zientzien Fakultatean irakasle lanetan ihardun zuen alderdi sozialistak Eusko Jaur-laritzara deitu zuen arte. Krisi ekonomikoaren amaiera iragarri zuenean hartu zuen aktualitatea emakume honek. Adierazpen horien gainean galdeginaz hasi dugu solasaldia.

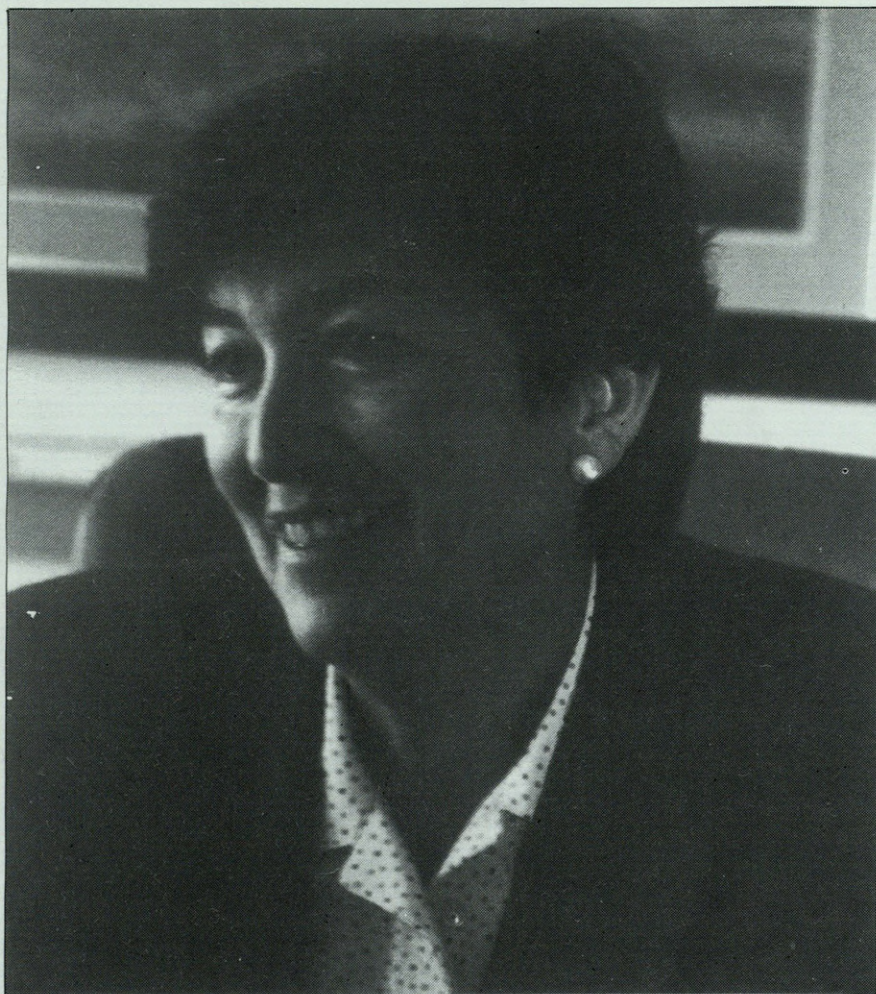
«Nazioarteko testuinguru positibo baten barnean ari gara hazten».

ARGIA.— Has gaitzen euskal ekonomiaren egungo egoeraz hitz egiten. Berriki krisi ekonomikoaren amaiera iragarri zenuen publikoki...

Milagros García Crespo.— Kontua da krisia amaitua dagoen unera iritsi garela esan nuenean erabat teknikoa den gai bati buruz ari nintzela. Hau da, krisi garai orotan inflexioa dago, eta inflexioa, datu guztien arabera, gertatua da iada, zeren eta 86tik gaurdainoko datuek erakusten digute Euskal Herriko produktibitatearen hazkundearen erritmoa 75etik aurrera inoiz emandakoa baino askoz altuagoa dela. Beraz, baieztapen teknikoa da. Orduan, erre-kuperazioa begibistakoa da baina erre-kuperazio hori estrukturala ala koiunturala den ikusi beharko da. Denborak esango digu. Zergatik pentsatzen dugu gauzak hobeto doazela? Bada, 10 urtetan Barne Produktu Gordina %2an jeitsi bazen, 1986an %1,5ko hazkundea izan zuen, 87an %3koa eta 88a %4,5 inguruko hazkundeaz amaitu daitekeela pentsatzen dugu.

Bestalde, 1975etik erre-kuperazio hau hasten den arte Euskal Herriak lanpostu asko galdu zituen, 150 mila inguru, eta 1986tik aurrera, aldiz, lanpostuak hondatzen dituen gizarte batetik lanpostuak sortzen dituen batera pasatu

“**Langabetuei ezer esatera ez naiz ausartzen, asko mintzen nauen gaia baita**”

Crespo Garcíaren ustetan, gure eginbeharra Atlantikoko ardatzak bere posizio europearra izan dezan sailatzea da.

gara. Eta langabezia gainditzeko adina inoiz hazi ez den arren, lanpostuak sortzen direla esatea garrantzitsua da. Hare, lanpostuen hazkunde hau produktibitatearena baina askoz astiroago doa, eta langabetuentzat hau nahiko tristea da, baina egia da errekupeazioa iraunkorra izan dadin produktibitatearen hazkundera behar dugula kanpo merkatuetako konpetitibitatea areagotzeko.

A.— Produktibitatearen hazkunde hori 75-85 urteetako jeitsialdiekin konparatzen duzu, baina egun Estatuan gertatzen ari den hazkundera-ekin konparatuz gero, Euskal Komunitate Autonomoko ekonomia ez al doa nahiko atzera?

M.G.C.— Nazioarteko testuinguru positibo baten barnean ari gara hazten; izan ere, OCDEren informeei diotenez, mundu mailako errekupeazio ekonomikoko seigarren urtea dugu hau. Mundu mailako errekupeazio hauek oso makalak dira, erritmo baxuko hazkundera da. Indar handiz hazten ari dena ekonomia estatala da, hazkunde erritmo oso altua du, baina euskal ekonomia ere hurbiltzen ari da pixkanaka erritmo horietara.

A.— Zentzu horretan, ez al da gehiegi esatea euskal ekonomia haz-

kunde ekonomiko estatalaren buru izateko moduko egoeran dagoela berriro?

M.G.C.— Hori boluntarismoko baieztapen bat baino ez zen izan, baina ez nuen nik egin, nire kontseilari-ordeak baizik. Borondate oneko deklarazio bat baino ez zen izan. Ezin da jakin egoera horretan egongo garenentz... Gaur egun gehiegi iruditzen zait buru izango garela esatea, Catalunya, esate baterako, hazkunde garrantzitsu bat lortzen ari da eta oso zaila da gu Cataluniaren gisako garapen-ardatz hori baino azkarrago joatea. Ahal dugun neurrian ahalginduko gara, noski.

“Krisia amaitua zegoen unera iritsi gizona esan nuenean gaitekniko bati buruz ari nintzen”

A.— Mediterraneo garapen ardatza aipatu duzu, hor dago Barcelona-Marseille ardatza... Nola ikusten duzue arlo honetan egoera, zein egoeratan egon gaitezke 1992an?

M.G.C.— Nire ustez Europa amankomun eta espazio bakarrean pentsatu behar dugu. Eta honen gune produktiboa Europako erdialdea da, Paris inguruak, Benelux, Alemaniako eskualde handi batzuk... Baina erdigune honetan sortzen den aberastasunak hedatze prozesu bat izan du, eta hedatze horrek Mediterraneo aldera jo du nabarmenki, Italiako ifarraldera lehendabizi eta mediterranean Frantziara eta Espainiako ekialdera gero, Catalunya batipat. Zentzu honetan abantailazko egoeran dago. Hori ona da, baina gure eginbeharra Atlantikoko ardatzak bere posizio europearra izan dezan sailatzea da. Badirudi Mantxako ubideko tunelak eragingo duen trafikoaren zati bat Parisko mendebaldera desbideratuko dutela, eta hor, atlantiar Frantziar ardatz bat sor daiteke eta bere sarrera-muga Irun izango da, Madril eta Lisboarunzgo bidean. Orduan, Euskal Herriaren posizio geografikoa oso ona da, baina horretarako komunikabideen azpiegitura garrantzitsu baten beharrea gaude, eta horrek eragingo lukeen trafikoaren parte bat gureganatzen ahalegindu beharko gara, eta aberastasuna sortu. Horregatik projektatzen da azpiegituraren hobetze orokorra epe ertaineko plangintza ekonomikoan.

A.— Hor diru kantitate batzuz hitzein da, 200 mila milioi aipatu dira...

M.G.C.— Nik ez dut zifrez hitzein. Gastua gobernu zentralak egin behar duenean, alferrikakoa da hemen zenbat gastatu behar den esatea. Nire betebeharrak, Ekonomia eta Plangintza Kontseilari bezala, gure gastoa planifikatzea da, Komunitate Autonomokoa. Orain, gobernu zentrala sartzen den proiektuak badira, erabakitze gaitasunik ez dut.

A.— Komunitate Autonomoak Estatuari kupoaren bidez ordaintzen diren eta inbertsio estatalen bidez jasotzen duen artean ez al dago desoreka handia?

M.G.C.— Euskal Herrian entzuten den eritzia asko eman eta gutxi jasotzen dugula da, baina katalandarrek kupoarekin izugarriko negozioa dugula diote. Espainia osorako autobia plangintza egiten ari badira, bada, autobiak hemen ere egingo dira, abiadura handiko trenak egiten bada Euskal Herria zeharkatzerakoan ere abiadura handikoa izaten segiko du... Kontua da gaur egun obra handien exekuzio egutegia Euskaditik pasatzen ez diren obrei begira dagoela. Gure asmoa plazo horiek aurrera daitezen negoziatzea da.

A.— Zer suposa dezake hainbestetan aipatzen den Merkatu Bakar Europearrak?

M.G.C.— Konpetibitatea behin betikoz... Merkaturak babestua zegoenean ez ginen merkatuaz arduratzen. Adibidez, 1986an, aparailu babeslea kentzen hasi zen urtea hain zuzen, ondorioak begibistakoak izan ziren, esportazioek behera egin zuten Espainia osoan, Euskadin oso nabarmenki, eta inportazioek gora egin zuten. Kanpo komertzioan, beraz, urte txarra izan zen 86a, 87a ere bai... Baina 1988an, orainarte behintzat, aldaketa bat eman da, Euskal Herriko esportaketak dexente hazi dira. Ez naiz hau errekonpentsazioa denik esatera ausartzen, baina datu puntual bat da, hots, 1988ko lehenengo sei hileetan Euskal Herriko esportaketak % 27an hazi dira.

tu publikoa bi eremu horiek betetzera zuzendu beharrean aurkitzen zarela. Ekonomia ez baduzu modernizatzen, inoiz ezingo duzu lanposturik eskeini. Arazo handiena da ekonomia modernizatu artean ezin dituzula langabetuak bere zoriaren eskuetan utzi. Oreka hori lortzea da zailena.

A.— Nola da posible alderdi sozialistaren eta PNV bezalako alderdi kontserbatzailearen artean politika bera egitea?

M.G.C.— Akordiotan oinarrituz... Borroka badiha baina kanpotik dirudiena baino gutxiago, ekonomiaren arloan gainera ezin zara oso urrun egon... Nahiko onargarria da nik azaldu dudana, ekonomiaren bi aldeerantz jo behar duzula alegia.

A.— Baina batzuk enpresaritzat munduaren alde egingo dute gehia-

dago Europa aldean, eta Euskal Herria ere modan egon dadin ahalegindu behar gara. Irabaziak ateratzen ari diren sektore handiak daude, eta funtsezkoa da... Orduan, sozialista al da irabazi handiak izatea? Bada, irabazi handirik ez badago, ez dago inbertsio berririk, eta inbertsio berririk ez badago, lanpostu berririk ere ez. Eta gainera, jainkoak libra nazala ekialdeko ekonomia sozialista famatuekin konparatzeaz, non porrot ekonomikoa begibistakoa izan baita.

“Euskal Herriaren posizio geografikoa oso ona da baina komunikabide azpiegitura garrantzitsu baten beharrean gaude”

A.— Kanpotik ba al dator inbertsiorik?

M.G.C.— Beno, oso apalki. Azkenengo datuek Espainiara datorren inbertsioetatik %3a hona datorrela diote. Oso gutxi dela pentsatuko duzu... baina iazkoa baino gehiago da eta laugarren komunitate autonomoa gara Estatu mailan kanpoko inbertsioen arloan, Madril, Catalunya eta Andaluciaren atzetik. Terrorismoak eta gatazka sozialek min handia egin digute, kanpoan dugun irudia oso txarra da.

A.— Irudi kontua al da bakarrik?

M.G.C.— Nik uste dut terrorismoak negatiboki eragiten duela. Zein neurritan? Ni ez nintzateke hori kalkulatzera ausartuko. Gatazka sozialek ere eragiten dute, nire ustez 'Euskalduna' ren kontua bestea bezain kaltegarria izan da batzutan.

A.— 'Euskalduna' aipatu duzu. Zer esango zenioke orain 'Euskalduna' ko langile bati?

M.G.C.— Nik langile askoz dut arduratzen, eta langabetuen artean txarrenak ez dira 'Euskalduna' koak. Langabetuei ezer esatera ez naiz ausartzen, asko mintzen nauen gaia baita. Besteak baino babestuago dauden langabetuak dira, eta ez dira irten kalera txikizioak egitera eta irudi txarra ematera. Bortxazko protestez lorpen gehiago erdietsi daitekeela pentsatzeak larritu egiten nau.

I. URIA

I. MURUA

«Euskaldunakoak besteak baino babestuago dauden langabetuak dira, eta ez dira irten kalera txikizioak egitera eta irudi txarra ematera».

A.— Zein eritzi duzu untzigintza sektorearen porrotaz?

M.G.C.— Baina hori gairik gabeko fenomeno da. Hor dago, kontratu apalagoak eginaz... Sektorea internazionalki asko erori da... baina untzigintza arloko birmoldaketa amaitu da, espero dezagun behintzat. Eta zerbait zintzilik geratu bada zerbait txikia izan dadila, traumarik ez dezala sortarazi.

A.— Hitzegin dezagun gure ekonomiaren arazo nagusi den lagabeziaz. Batetik ekonomiaren hazkundearen indarrak produktibitatearen hazkundera bultzatzen du berez, eta ez lanpostuen sortzea. Eta bestetik, badirudi Eusko Jaurlaritzaren politika ekonomikoak azpiegituraren indartzeari eta ekonomiaren modernizatzeari ematen diola lehentasuna, eta ez lagabezia gairik gabeko politikari...

M.G.C.— Nik ez nuke hori esango. Nire ustez parean joan behar duten bi helburu daude. Hau da, ezin duzu biztanlegoaren zati inportante bat halabehararren eskuetan utzi. Baina kontua da gas-

go, besteek ez...

M.G.C.— Ez, zeren eta une gogorrek pasatzen ari ziren entpresak diru publiko ugariz zuzenki lagundu ondoren, ekintza moeta hori mantendu egin behar da baina hori marginala da beste gauzen ondoan. Entrepesak porrot egin ez dezaten diru publikoa sartu beharra gero eta gutxiagotan gertatzen da beharrezkoa. Hor dugu sektore elektrikoa, baita untzigintza ere, baina hoiek kenduz gero kasik ez da globalki egoera horretan dagoen sektorerik.

A.— Badirudi alderdi sozialistaren politikari sozialistatzat jo daitekeen ezer gutxi geratzen zaiola...

M.G.C.— Segun eta zer jotzen duzun sozialistatzat. Begira, bai Madrileko gobernutik eta bai Gasteizkotik egin dena zera izan da, nahiko hondatua zegoen ekonomia birreraiki. Eta hori konpontzeko gaixo batekin egin behar izaten den bezala batzutan moztu egin behar da, eta operazioaren unea gogorra da baina derrigorrezkoa. Eta emaitzak, orainartekoak behintzat, nire ustez nahiko onak izan dira. Espainia modan

Frantsesak Leon-go mintegira espainiarren eskeintza entzutera

Nafarroan Eusko Alkartasunak eta Herri Batasunak sinatu ez duten paktuan, alderdi navarristak eta PSOEek Euskadiko Ezkerraren beharra sentitu dute. Hasiera batetan paktu anti-euskaldun etiketa zeramana, samurtu egin dute Euskadiko Ezkerrari 'esker' eta sinagai ikusi da. Bestalde, analista politikoek Leon-en ministrari espainiar eta frantsesek ospatu duten mintegia izan udte aztergai.

Madrildik osatu nahi zen puzzleak hutsunerik izan ez zezan, Nafarroako paktua lotu beharrean ziren, eta Gasteiz eta Madrilgo paktuen ondoren, Nafarroako alderdi navarristak, PSOEek eta Euskadiko Ezkerrak sinatu dute azkenean. Navarrista baino anti-euskaldun kutsua zerion paktu honi —gogora bestela, Urralburuk azken sasoi honetan prentsan bata dituen deklarapen samurrak, eta, nda ez, Nafarroako Institutio handiek zer nolako politika dararmaten euskararekiko, ikurriñarekiko eta abar— Euskadiko Ezkerrak inolabaiteko salbazioa eman dio. Eta salbazioa esaten denean, bertako eta Estatu prentsa batek bere orrialde, ulin eta kamarak espazio bat eskeintzea esan nahi da.

Puzlea osatuz

Eta sintomatikoa dakusagu Nafarroan Euskadiko Ezkerrak duen indar politiko urriarekin, berak nahi izan dituen puntuak, gehienek navarristen muturkeria adierazten zutenak, leundu asmoz onartuak izatea. ARGIA zenbaki honetan Kepa Aulestiak digunez, miraria omen dirudi heuren puntuak aurrera ateratzea baina miraria baino euskal alderdi bakarrak sinatu ahal izateko, eskatzen zuen protagonismo pittin bat eskeini behar zitzaion.

Bestalde, Eusko Alkartasuna Gasteizen paktua sinatzera behartua izan bazen, bankuen presioetaz hitzegin zen garai hartan, Nafarroan beste era bateko jokamoldea agertu beharra dauka. Nafarroan bizi den abertzale orok ger-

tutik dakusa euskalduntasunaren kontrako eguneroko erasoak bultzatzen diren eta beren politika abertzalea bermatu nahian, ezin paktu hori sinatu ahal izan. Madrilek ere, prentsarekin batera—Gasteizekoarekin jazo ez bezala— ez du alderdi hau horretara presionatu.

Ministrari frantsesek diru bila Leon-a

Aurreko asteburuan ospatu zuten Estatu Frantsesak eta Espainiarrak beren

mintegia. Bakoitzak 18 ministrari eta estatu-idazkari eraman ditu eta ekonomia eta biolentzia izan dira ardatz nagusiak. Bi estatu hauen buruan EEE-aren lehendakaritza dago eta, teoria mailan bederen, horrekiko plangintza bat egitea zen helburu.

Estatu Frantziarrak gure bizilagunei antiterrorismo kontutan edonolako laguntza emateko prestatu direla esanez hurbildu dira Leon-a, heuren asmo eta borondate ona prentsa osoan haizatuaz. Munduan zehar eta, bereziki negozio esparruan, zein pertsonaia iaia dagoen ez dugu asmatuko, ez eta Estatu Espainiarrak inbertsio fuerteak egitekoan dagoela. Abiadura handiko trenak eta hauetarako azpiegitura erosi behar dute espainiarrek eta nori erosi hile honetan erabaki behar du RENFEk. Mitsubishi japoniarrak, Siemens talde demaniarrak eta Alstom frantsesak dute kontratatzerako aukera gehienak. Hiru horietatik japoniarrak dira kontratu

Estatu Espainiarrak Frantsesari eskeintza ekonomiko onak egiten dizkion artean, 'antiterrorista laguntza' ziurtatua dago.

Lehengaiak eta inflazioa

oinarrietan aurkezen diren prezioetan sartzen diren bakarrak baina, halere, nahiz japoniarrek europarren aurrekontua baino %30a merkeagoa ukan, faboritoak beste biak ditugu. Iluspegi politikoek ekonomikoak baino zama handiago dute.

Gauza bera Estatu Espainiarreko gairioetako ministrari den Barrinuevoren zeregina; besteak beste, Europarekiko garraio eta errepede egiturak estudiatu ditu Michel Deleberre frantsesarekin, TGV trenak nola lotu daitezkeen Estatu Espainiarreko Abiadura Handiko Trenarekin (AHT). Sail honetan ere, politikak azterketa teknikoak baino zama gehiegi dauka.

Diruaren truke laguntza eskeini

Hala ere, antiterrorismo gaiari eman zaio 'izar' etiketa. Corcuera eta Joxe-k ezer ez esatearekin esan behar zuten guztia adierazi dute; beren antiterrorista taktika guztia ezkutuan utzi nahirik, euskaldunok, eta preso eta errefuxiatuak bereziki, hain ongizagutzen ditugun 'ohizko' metodo polizial guztiak erabiltzeko prest daudela agerian utzi nahi izan dute. Eta helburua ez da, inolaz ere, ETA erakunde armatua izutzea. Aldiz, preso eta errefuxiatuen arteko lotura estua printzatzea, edo gutxienez horretaz mintzatzea, beren estrategian hainbatetan erabili ohi den teknika da. Honekin batera, heritarren artean nork daraman iniziatiba eta beren borondate ona erakutsi nahi zaio herritarri, egin litezkeen edonolako ekintzak eritzi publiko txunditu ez dezan.

Presoen kontrako neurriak hasi dira aplikatzen, honda, arrazoi penitentziarioak direla bide Estatu Espainiarrean zehar barreiatuak izan dira asteburuan beste 20 preso. Neurri politiko hauek presoen kontrako zigor-plangintza bati erantzuten ez badiote, Mujika Herzog demokratik arrazoi penitentziario horiek zehaztea gustatuko litzaiguke, preso izatea ez baita aski, hauekin erabilpen indiskriminatua egiteko.

Joxe eta gainerantzeko ministrari frantsesak Leon-a joan diren artean, Baionan mila pertsona inguru Estatu Frantsesaren pean preso kausitzen diren 11ko 13 militanteak isolamendutik ateratzea eta Ttotte Etxebesteren askapena eskatzen zuen. Manifestapen hau eta Baionako katedralan egiten ari diren guse greba kale mailan preso hauen alde egiten ari den kanpainaren barnean kokatzen da. Lehentxeago idatzi bezala, preso dena ez baita gartzelan zergatik hil beharrik.

I.Z.

1 973.aren amaieran petrolio gordienaren prezioa laukoiztuko zela aurrikusteko inor ez zen gai. EEBBek, kasu, epe luzetxo batez, beren prezio propioei eusteko, petrolio-inportazioak kopurutan mugatu zituzten; ondorioz, beren eskaintza propioa gutitu zuten. Petrolio-kartela sortzea aurikusi izan bazen, petrolio inportatuaz gehiago fidatuko zatekeen eta norberarena etorkizunerako gorde.

Petrolio-esportatzaile herriek irabazi zituzten dibisa europarrak eta dolarrak ezin gastatzen zituzten bitartean, petrodolarren metatzea nahitaezkoa zen. Baina herri horiek azkar ikasi zuten beren dirua gastatzen.

Bestalde, petroliorako gastu handi batek badauka ondorio depreziatzaile bat ekonomian eta enpleguan. Petrolio-esportatzaile herriek gastatzen ikasi duten bezala, dirua makineria, ekipo-ondasunak, armak eta abar luze bat erosteko antzera datoz. Beraren ondorio garbia, hala ere, depreziatzailea da, bai eta aldrebestaile ere. Petrolio-esportatzaile herriek ezarritako prezioak moneta-ezgonkortasunarekiko etengabeko iturri bat bait da.

MERKATUAREN manutik petrolio-kartel horrek aldegin zuenean, berehala pentsatu zen beste lehengaietarako antzeko posibilitetasuna. Baina halako nazioarteko akordio bat administraztea ez da hain erraza. Petrolio-kartelak lehendabizikoz funtzionatu zuen bi herri, Saudi Arabia eta Libia, akordio batetara ailegatu zirelako: berauek salmenta gutitu zuten prezio handiagoen ordainez. Beste produktu gehienek kasuan, inongo herrik ez du onartu nahi salmentan gutitzea eta prezio handia-

goekin batera gertatzen den salgaien metapena. Beraz, zeinek bere prezioak piska bat beheratzen ditu dagokion merkatuaren parteari eusteko edo akaso bere parteia piskat gehitzeko. Besteek orduan prezio-beheratzea susmatzen dute, nean, gauza bera egiten dute. Hauxe izan da, izan ere, produktu-akordioen historia.

Halaz ere, materiale nagusi guztien prezioak eta hornikuntza posible guztiak mantentzeko, behar den beste kontserbatzeko, eta eskasaldi-egunen kontrako planak egiteko etengabeko ikerketa beharrezkoa da gaur egun. Merkaturik aldegiten den heinean, ez dago gehiagorik eskaria eskaintzarekin berdinduko duela baieztatzen duen inolako merkatu-mekanismoik.

PETROLIOAREN prezioa altxatzea inflazioaren kausa garrantzitsu bat baldin bada, ezaugarriarik txarrena zera da, herri ezberdinetan kanpoko gastuetan daukan eragin ezberdina. Petrolio ez daukaten baina beraren neurri handi bat erabiltzeko nahiko garaturik diren herri azpigaratuak oztopo seriosean egoten dira. Beraiek beren petrolio-erosketen gostuak (bai eta beste premia inportatuena ere) estaltzen egon dira banku-maileguekin, banku amerikar handietatik maileguak barne. Honek, gaur izugarrizko zorretan aurkitzen da herri anitz. Hori dela eta, Nazioarteko Moneta Fondoa (IMF) delakoan, International Monetary Fund alegia) eta beste erakunde publikoetan prezioa egoten da herri pobreei dirua maileguz emateko. Honek herriok lagunduko ditu beraien zorren interesak pagatzeko. Harrigarria benetan.

JOSEBA TOBAR-ARBULU

OHARRA

1.214. zenbakian 'Ness lakuko suge gorria' izenburupean Joseba Tobar-Arbulu kolaboratzaileak idatzirik kolumnatxoan agerturiko errakuntzen zuzenketak dira honako hauek. «...*bost axola zaie langabeziarentzat*» genuenean, «*bost axola zaie langabeziaren tasa*» beharko luke izan. Eta bestalde «...*nazioarteko moneta-erreformari buruz batzen direla*» estutzen den hurrengoan idatzi ordez «...*batzen entzuten den hurrengoan*» ipini behar genuen. Akats hauengatik barkamena eskatzen diegu irakurlego eta idazleari.

SWAPOren eskuko independentziaren beldur

Pretoriak bere aldeko giza-euskarria bilatzen du Namibian

SWAPOren kanpamentu batean, etsai arrazista borrokatzeko prest.

Abuztuko Genève-ko erronda eta gero, Namibiaren inguruko negoziaketak impasse batean sartu dira. Nazio Batuen 1977ko 435garren erresoluzioa Hegoafrikari betearazi ezinik dabilta namibiarrak. Independentzia bultzatzen zuen erresoluzio hark —Hegoafrikaren kolonia da Namibia. Nazio Batuen beren 1973ko beste erabaki batean, SWAPO (Afrikako Hego-Mendebaldeko Herriaren Erakundea) ezagutzen zen «*namibiar herriaren ordezkari benetako bakar*»tzat.

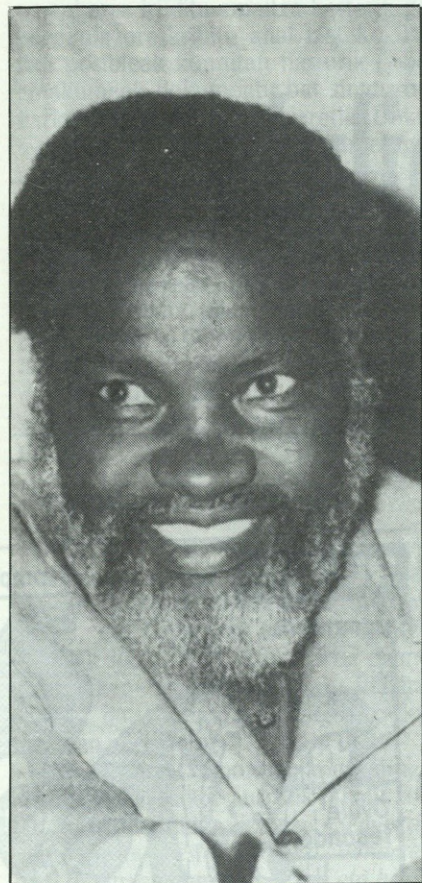
Hauteskunde libre batzuetan, SWAPOk irabaziko lukeela, orok esana da. Eta SWAPO, orain-oraingoz, irensten ezina gertatzen zaio Pretoriari. Independentzia ezaguturik ere, hegoafrikar erregimenaren belarrietan erakunde horrek landu gura duen «*desarrollo bide ez-kapitalistak*» hots lanjerosoak sortera zuten. Prozesua atzeratu behar horretan, cubatarrek Angolan dauden aitzikia aise erabili du Pieter Botha presidente hegoafrikarrak: Haiek han daudeno, berak ere ez direla Namibiatik joango.

Ovamboen migraketa hegoalderantza

Namibian bertan, agintariak klase ertain ez-txuri bat sortu nahirik dabilta. Egon badago joku hori segituko lukeen beltz-mestizorik; ordea ez dira Pretoriaren diktadoari automatikoki atxikitzen direnetarikoak. Ovamboen herrian administrazio buru dagoen Peter Kalangulak, SWAPOren alternatiba izango bada, 435. erresoluzioa ezagutu dadin, esijitzen du, orobat Hegoafrikako soldaduek Namibia iparraldean daramaten terrore politikaren aurka egiten du protesta. «Transizio gobernu» osatzen duten —eta Hegoafrikak izendatu zituen— sei partidu politikoetarik lauk, «taldeen eskubide»rik (txurien eskubideak zaintzeko asmatutako formula) aipatzen ez zituen Konstituzio proiektu bat erredaktatu zuten. Bothak eta militarrek «toke» edo abisu bat eman zieten, eta berehala egin omen zuten atzera.

Namibia iparraldean bizi da populazio gehiena, 700.000 lagun, denetara milioia eta berrehun direlarik namibiarrak. Ovamboak dira (Angola hegoaldean bizi den talde etniko berekoak), eta hereroak ere bai, itsas alderago. Gerrak bultzatuta, hegoalderantza emigratzen dira, hiribururantz (Windhoek)-eta.

78.000 txuri bizi da Namibian. Horieta-
tik heren bat alemandar jatorrizkoak di-
ra, %60a afrikaner, minoria anglo bat.
1890ean iritsi ziren hara alemaniarrek,
hereroak eta namak borrokatzen ziren
eskualean Windhoek fundatu zuten. Hi-
riaren erdian ez da apenas beltz jenderik
sartzen, neskameak-eta soilik. Handik ki-
lometro gutxira, Khomasdal (mestizoen
auzo) parean, karretera asfaltatua moztu
egiten da, eta aurrerago segita, hautsak
etzarriari heltzen hasten dion lekuan, Ka-
turura dago, beltzen auzogunea.

**Sam Nujoma, SWAPOren adar
militarreko burua.**

Patroi txuriekiko apartheidzeko harremanak

Katurura berbak «bizitoki fijoarik gabe»
esan gura du hereroen hizkuntzan. Fijo
inork ez daukana, lana: langabezia ez
omen da Namibian mintzatzen, hain da
arraroa lanpostu bat izatea. Etxe infimo
bateko alokairuak 100 rand (360 F, 7.200
pta) kostatzen duelarik, diru horixe ko-
bratzen du batzuek beste neskame batek.
Miseria gogorra dago. Ogia eta artoa bes-
terik ez du jaten askok, eta hilean behin
saldarako hezur batzuk erosteko nekeak.

«Ez dugu patroik txuriekiko harremanik
batere —esaten zion etxe enplegatu ba-
tek Monique Mas 'Le monde diplomati-
que'ko kazetariari—; ez dakite non bizi
garen, urrutik bizi garen, zeren antza dau-
katen gure etxeek. Ez dugu umea gurekin
eramateko eskubiderik, haurdun gertatuz

gero noiznahi bota gaitzakete. Berek era-
biltzen duten ezer ezin erabil dezakegu:
kanpoan bazkaldu behar dugu, geure ku-
biertoez, nagusien sukaldean garbitu ezin
ditzakegunak».

Bizi kondizio kaxkarrek jendea SWA-
POren mitinetara eramaten du. SWAPO
ez da —Hegoafrikan ANC den bezala—
guztiz ilegala, esan nahi baita, bere adar
militarra legez kanpo dago noski, Sam
Nujoma buruzagia Angolan errefuxiatu-
rik dute, aldiz 1985az geroztik bildu egin
daitezke barrukaldean. Teorian bederen,
zeren eta kaleko manifestazioetan erruz
ibiltzen bait dira ke-poteak eta benetako
balak.

Iparraldean berriz, 1.600 kilometrota-
ko lur-lerroa harturik du Hegoafrikako
armadak: Angolarekiko muga da, jakina,
Botswana-Zambia ixkin horretan hasi eta
itsasalderaino doana. Lurralde horren er-
dian, Oshakati inguruko berdeguneetan,
300.000 ovambo bizi da, *kraal* edo base-
rri-multzoetan bilduta. Nekazaritza ahula,
industriarik batere ez, horra gerraz gain
beste arrazoi bat bertako laborariek masi-
boki hegoaldeko kobre, uranium eta dia-
mante meategietara aldegin dezaten.

Txuriek ez lur koxkorrik galdu nahi

Hegoafrikak 30.000 soldadu ditu es-
kualde horietan, horietatik 20.000
1980an sortu zen «Afrika Hego-Mendebal-
deko armada»koak. Txuriak bakarrik hasi-
rian, orain beltzek eta mestizoez ere
derrigorrezko soldaduska egin beharra
dute; ondorioz, egun, soldadurik gehie-
nak beltz koloreko dira, mandoak berriz
den-denak esne arrazakoak.

Pretoriak ez du beraz asmatzen SWA-
POren alternatiba sortzen. Erakunde in-
dependentziazale honek «Estatu multirra-
ziala» propugnatzan du, bestaldean badi-
ra «konfederazio etniko» bat propositzen
dutenak, bigarren proiektu honetan
Ovambolandiak nazio beltz independien-
te bat osa lezakeelarik, eta Namibiako he-
goalde «txuria» Hegoafrikarekin are estu-
kiago elkartu litekeela.

SWAPOk zuzendu estatu batean lurra
liteke lehenbiziko «problema»: nola bana-
tuko litzateke? Edo bestela esanda: zen-
bat geldituko litzateke txurien eskuetan?
Txuri askok —Zimbabwe gogoan— uste
du nonbait, apartheidia desantola daite-
keela ekonomiaren egitura sobera ukitu
gabe. Eta probablea dirudi.

Estatubatuarrek-eta gertutik segitzen
dute prozesua, eta Nazio Batuetan He-
goafrikaren aurka aurkeztzen diren san-
zioak bata bestearen ondoren vetatzen
dituzte. Ekonomia neurri lotsati batzuk
hartu dituzte, baina, esate batera, eta Na-
mibiari dagokionez, uraniumaren inpor-
taketa oxidorearen itxuraz debekatu duela-
rik, hexafluoruroaren itxuraz baimendu
egiten du.

PABLO SASTRE

Chile

Amarrak askatuko dituenik bai al da?

Chilen demokrazia garaitu dela
iragartzen digutenei begira
harrituta nago; baiezkotzea oso inportantea izan bait da:
3.100.000, ezezko
3.900.000ren ondoan. Pinochet, nik
uste, European esaten den baino
indarreango dago, eta botoena
sintoma bat besterik ez da. Beste
sintoma bat, hango ekonomiak
—Hegoamerikako beste batzuren
aldean— ezagutzen duen momentu
ona dateke. Hirugarren bat, esanak
esan, Estatu Batuek ez dutela
gaurdaino txintik ere esan
«demokrazia berrezarri» behar
denaz.

Bestalde, Pinochetek juntak antolatu
du bozketa, hortaz gauzak ongi
amarratuta dituela pentsa dezakegu
—baina hori ez zaigu hemen esaten:
balirudike militarrek berek,
kulpabilitate sentimentu noble batez
apika, zulatu dutela herriak
lurperatu behar dituen hilobia. Ez
dugu esango Pinochet ezezkoaren
bila zebilenik, baina bai, margen
txiki batez galdu lezakeelarik ere,
jokua bere alde aterako zuela
bazekeela jakin.

Film bat ikusten ari gara, eta
hurrengo eszenak imajinatzen
ditugu. Pinochet sobran dago, eta
—gisa natural batez, seguru aski,
tamalez— desagertuko da. Militarrek
eta kapitalaren jabeek berriz ez dute
terreno apurrik galduko. Santiagoko
artzapezpikuak alabatzen zuen
«diferente pentsatzen dutenen arteko
anaitasuna» gailenduko da.
Komunistekin tirabira batzuk izango
dira, azkenez ordea beroietarik
moderatuena sartu ahaliko dira
jokuan. «Konstituzioa bete egingo
da». «Ordenean gertatuko da
transizioa». Tira, film hori ikusita
daukat. «Ya llamaremos a celebrar
el triunfo de la democracia» zioen
oposizio presuntorearen jefea. «A los
que se muevan les doy», zioen
diktadoreak. Geldirik, denbora
sobera bait dago, deus egiteko
asmorik ez daukanarentzat batipat.

A. Biskarro

Frantzian legeztatu berri dute
Txinan berehala banatuko delarik

RU 486 abortatzeko pilula kalean dagoeneko

Frantziako Osasun Ministeritzak argi berdea eman dio RU 486 pilula abortiboaren komertzializazioari. Aborto kirurjikoaren aurrean alternatiba bezala agertzen den pilula hau eskuratzeko Frantziako eritetxe batetik pasa beharra dago. Txinan Estatuak banatuko du eta laster Suedian, Ingalaterran, Holandan e.a. luze batean.

Duela hamar egun onartu zuen Frantziako Osasun Ministeritzak horretarako izendatu zuen batzordeak RU 486 pilula abortiboaren bistobuenoa bere komertzializaziorako. Honekin argi berdea eskaintzen zaio norberaren etxean egin daitekeen abortuari. Hemendik aurrera ez da beharrezko izango operazio traumatikorik haurra galdu nahi duenarentzat. Nahikoa izango du beharrezko baldintzak bete eta pilula batzuk hartzea.

Batzorde erabakitzaile horren zuzendari den Jean-Michel-Alexandre irakaslearen eta txostena aurkeztu duen Henri-rion irakaslearen aburuz ministeritzaren esku dauden eritetxeetara atxikitako sendagileek bakarrik beharko lukete pilula banatzeko gaitasuna. Edozein sendagilek ezingo luke bere kabuz RU 486 pilula preskribitu.

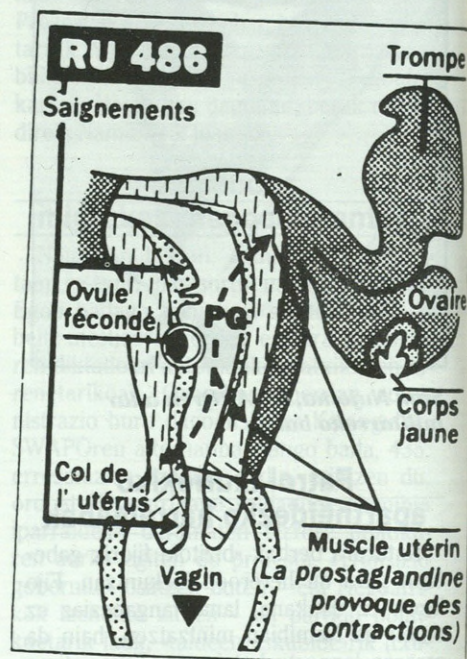
Haurdunaldia eteteko beste modu bat

Hemendik aurrera bada badago beste modu bat nahi ez den haurdunaldia eteteko. Egia esan 1982. urtetik aurrera iragarri izan da pilula honen berehala-

“Emakumeek eritetxean hartuko dituzte hartu beharreko hiru pilulak gero etxeetara itzuli aurretik”

kotasuna. 'ARGIA'k ere eskaini zuen orduan Etienne Beaulieu-k asmatutako pilularen berri. Abortatzeko modu medikoa da, pastila bidezkoa, operaziozko abortuaren aurrean.

Hori bai, Veil legearekin bat etortzeko biek, RU 486 pilula bidezkoa nahiz aborto klasikoa eritetxe batetik pasata bakarrik egin ahal izango da. Aspirazioaren metodoa baldin bazen orain arteko bakarra (anestesia osoaz baliaturik sarri) hemendik aurrera aukera izango dute emakume frantzesek pastila batzuk hartu eta abortatzeko.

Zein dira ordea Ministeritzak ezarritako baldintzak? Lehenengoa, emakumeek eritetxean hartuko dituzte hartu beharreko hiru pilulak beren etxeetara itzuli aurretik. Hogeitamasei berrogeita zortzi ordu beranduago berriro ere eritetxera bueltatu beharko dute emakumeek beste molekula abortibo bat hartzera: prostaglandina. Osagarri hau hartu beharra inposatu du Ministeritzaren

batzordeak ikusirik prostaglandinarik gabe %85eko emaitza positiboak eskaintzen zituela RU 486 pilulak.

%95eko efektibitatea

Pilula abortiboa ekoizten duen Roussel-Uclaf laborategietako ikerketa zuzendariak aditzera eman duenez «azken hilabeteotan egin ditugun ikerketen arauera %95eko emaitza positiboak lortu ditugu prostaglandina ere erabiliaz».

Halaz eta guztiz ere ez zaie aski emankorra iruditu emaitza besterik gabe pilula preskribitu ahal izateko. Porrot posibleak kontutan harturik (%5a) emakumeek dokumentu bat sinatu beharko dute pilula hartu aurretik. Dokumentuan pilulak haurgaiarengan eragin ditzakeen malformazioen berri eskaintzen da. Emakumeak ezagutu beharko ditu, eta azpian sinatu, pilulak bere helburua betegabe utziko balu gerta zitekeenaren aurrean. Honela atzera bota nahi dira behin pilula hartu eta gero, behin helburua betetzen ez dela ikusita, haurdun jarraitu nahiko duten emakumeak. Dokumentua sinatzen ez badute sendagileek ezin emango diete pilularik.

Hilhaurra norberaren etxean

Behin horretan sartuta gero bere etxean biziko du emakumeak abortoa. Baina, eta hauxe da azken baldintza, pastilak hartu eta handik zortzi eguntara azkenengo aldiz bueltatu beharra izango du eritetxera sendagileek ikus dezaten abortoa ondo gertatu dela.

Roussel-Uclaf laborategikoen eritziz oso ona da aldeaz aurretik ahalik eta konturik handiena izatea: «Seguritate garantia ezinbestekoak dira. Beharrezkoa da jarraipena izan dezan eta horretarako beste atentzio modu bat jarri beharko dute sendagileek. Metodo berria da eta sendagileak praktika berri honek egokitu beharko dira».

RU 486 pilula ikertu den eritetxeetan egindako inkestatan frogatu da pilulak baduela eragin sikologikoa. Zenbait emakumek oroitzapen traumatikoa daukate eta inorentzat ez da izan, aspirina hartzerakoan bezala formalitate huts bat.

Prostaglandinarekin batera hartu beharko dutelarik emakumeek, une mingarriak pasa beharko dituztela ezin uka. Azkar esanda, pilula hau izanik ere abortoa ez dela nolotil bat hartzea bezain arrunt bilakatuko.

Halaz eta guztiz ere merito bat zorzaio: abortatu nahi duten emakumeen osasunerako arrisku askoz ere gutxiago eskaintzen ditu metodo honek aurrekoak baino. Ez da gutxi.

JOXE MOLLARRI

Etienne Beaulieu, pilularen aita

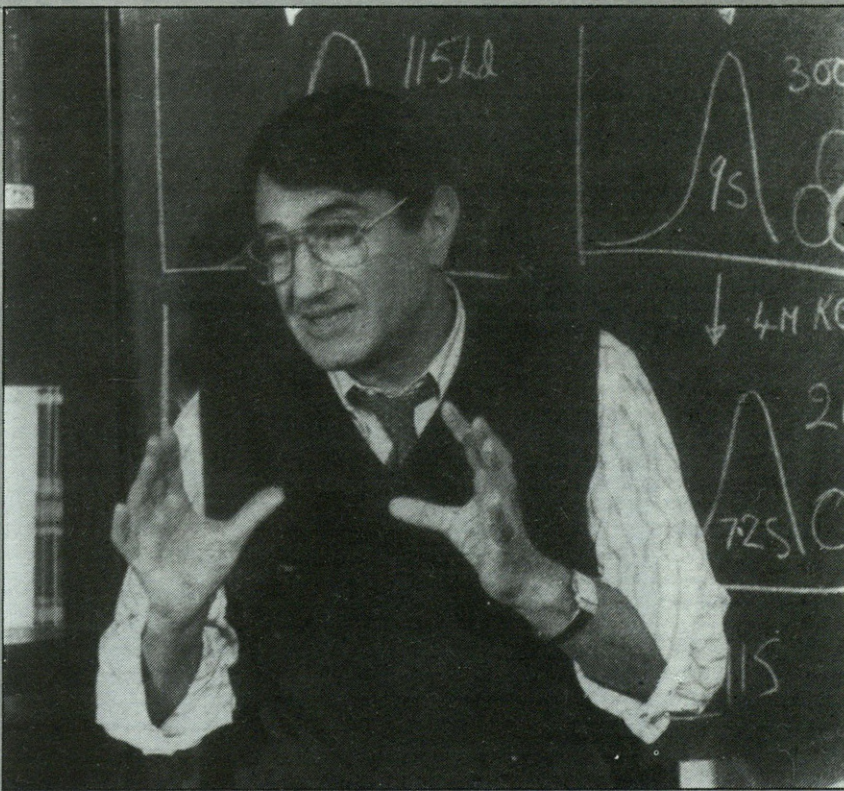
— Zer iruditu zaizu RU 486 pilula merkatuan saldu ahal izateko baimena?

— Lasaitu egin naiz aurrena eta poz hartu dut gero. Lasaitasuna zeren eta azkenerarte beldur izan naiz. Gure txostena perfektoa zen baina ezagutu izan ditugu lehen ere sorpresa txarrak gai honetan. Poza gero, hasieratik nerekin lan egin duen jende guztia go-goan hartuta. Honekin gogo berriak piztuko dira ikerketarako eta diruiturriak ere irekiko dira aurrera jarraitzeko.

rezkoa da erakunde humanitarioak aferan sar daitezen finantzamendua aurkitzeko. Azpimarratu behar da gainera OMSrekin hitzarmen bat sinatu dugula Roussel-Uclaf laborategiarekin batera. Hitzarmen horren bidez fabrika prezioan saltzera konprometitzen dira garatu gabeko herrietan.

— Zein dira honelako operazio baten irabaziak?

— Txinaren kasuan morala eta humanitaria da hein berean. Baina hortik aurrera Asia eta Japonia osoa harpatu ahal izango dira, eta hor iraba-

— Frantziako erabakia ez da onuragarri gertatu zaizun bakarra...

— Egia da. Lehengo egunean esan ziguten Txinak kontratu bat sinatu duela pilula komertzializatzeko. Frantziako baimenaren zain geuneden ordea iragarri baino lehen. Frantziarrek nahi ez duten produkto frantzes bat zalan-tzan geratzen da beti.

— Apustu komertzial handia al da?

— Ez hitzaren ohizko zentzuan. Ez du gu diru handirik irabaziko kontratu honekin. Txinan dohan banatzen ditu Estatuak osasun produktoak. Beha-

ziak eskuragarriagoak izango dira.

— Zein izango dira hurrengo urratsak?

— Txosten mordoa banatu dugu eta herri askoren baiezkoea espero dugu urte bukaera baino lehen. Ingalaterra, Suedia, Holanda... Baina garrantzikoena zera da, frantziarren baimen honekin Roussel-Uclaf-ek aurrera jarraitu ahal izango duela produktoaren aplikazioen ikerketetan. Ez dira hain ikusgarriak baina bai garrantzizkoak. Bereziki fibroma, menopausia etaberei buruzkoak.

IOKIN ZAITEGI

II. Itzulpen laburren II. sariketa

**AEDk
antolatuta
UDALAren
laguntzaz**

Arrasate 88

SARIAK

1. saria: 250.000 pzt.
Akzesitak: 50.000 pzt.koak

EPEA

1988ko Azaroaren 1a.

INFORMAZIOA

(943) 795446

HELBIDEA

AED Elkarte
Iokin Zaitegi Sariketa
Pablo Uranga kalea 4, Etxebehea
ARRASATE (GIPUZKOA)

Agente toxiko batek erasotu duela eta,
kanpoko merkatuak nagusitzen ari

Galizako muskuilugintza alarmak jota

Urtean 200 milioi kilo muskuilu mugitzen ditu Galizak, munduko produkzioaren erdia. Aipatu ere, Japon, Chile eta Nueva Zelandako molusku hauen inportatzailerik nagusiena dela gainera. Duela hilabete, agente toxiko batek, Galizako muskuilua erasotu du, hainbat ezkutuko interes agerian jarri delarik ondoren.

Kontserbatzaileek, negozio gizonen, erabateko inportazioa bultzatu dute azken urteotan, Galizako marea beheako industria txikiarekin inongo harreman sendorik gauzatzen saiatu ezean kanpoko merkatuari ateak zabaltu dizkiotelarik.

Berriki, Galizako ibaietako muskuilu oparoa, bere ziklo naturalean noizean behin erasten zaion agente toxiko batek jo du (Marea Vermella izenekoa bera). Ederki aprobetxatu dute aukera kontserbatzaileek, alarmismoa zabalduz, erabat kaltegarri suertatu daitekeela horien jatea aldarrikatuz lau haitzara (81an ere jo zuenean hainbat toxikazio eman zela gogoratuz bidena-bar), eta inportazioari ateak alboz-albo zabalduz. Guzti honek, beste behin ere, hain garrantzitsu bilakatzen den sektore honetan ematen diren istilu gaitzak agerian jarri ditu.

Hau honela, ikertzaileek adierazi du-

tenez, Galizako muskuiluak harrapatu dituen agente toxiko honek ez du inongo antzarik 8lekoarekin. Orduan, serioski ikutua izan zen eta merkatutik erretiratua hein haundi batean, arriskugarria izan zitekeelakoan. Orain berriz, ez dute horretarako arrazoirik aurrikusten. «Muskuilua 300 mikrogramo toxina dituenean bilakatzen da arriskugarri, European eta, 45 mikrogramotik gora toxiko dela erizten badute ere. Hemen ordea, 80 mikrogramo dituela ere kontsumitzen da. Ez dago eskubiderik!».

Pazifikotik datorrena kaskarra

Pazifikotik izoztuta ekartzen da muskuilua. %25 edo 30eko deshidratazioaz. Kalitatez Galizakoa baino kaskarragoa, potoratu egiten dute saltsa baten erantsiz normalean. Eta inongo jatorrizko koderik gabe merkaturatzen dute gero

kontserbatzaileek. Alegia nondik ekarria den aipatu gabe Galizako ibaietakoa bailitzan saltzen dela.

Pundu hona iritsita, muskuiluaren gerra zertan den aztertzeak atzera egitea ezinbestekoa egiten da, negozioazio lukeak eman bait dira produktore txiki eta kontserbatzaile negozio gizonen artean orain bitartean. Adostasun batera iristeko biderik ere antzeman zuten bere garaian, prezioen taula batzuk osatzeko prest azalduz. Are gehiago, zenbait kontserba fabrikek 10 urtetako kontratuak sinatu zituzten biltzaile zenbaitekin, kiloko 36tik 42ra pezeta hitzarmenduz. Halere, egun, ez dira ezer-tan gauzatu garai bateko intentzioak.

Engainuz saltzen kanpoko

«Urtean 20 mila milioi mugitzen dituen sektore honetan ematen diren eztabaidak ez dira txantxetako gauzak ezbairik gabe!» dio Xosé Dominguez Portelak, Muskuiluaren Produktoreen Elkarteko (OPEMAR) sekretario ohiak. Juridikoki, dagoeneko aurrerapauso zenbait antzematen badu ere, ez du ulertzen halere, nolatan kanpotik etortzen den muskuilua hemengoa denaren engainuz saldu daitekeen.

Kontserbatzaileen artean ere inportazioak zuzentzeko erabakiak hartu direla aipatu digu segidan, zenbaitek Galizako ibaietako muskuilua potoratzen segitu duela alegia, kanpoko alde batera utziaz, «ez bait dute argi antzematen —dio—, inportatzearena. Kanpoan erosiz gero, posible da gainera, gehiago pagatzea, Pazifikoko muskuiluak kaskarrak suertatzen bait dira oso». Bien bitartean, alarma piztuta dago: Galizako muskuiluaz zer egin nahi dute?

MIKEL ZUAZNABAR

Eskupeten sasoia iritsi den honetan Tiroen hotsek ezin isildu ehizaren kontrako arrazoiak

Irrika biziaz dago honezkero ehiztaria, eskupeta noiz hartuko zai ortzira begira atento. Atento dira besteak ere, gero eta sendoago nabari diren ehizaren aurkako mugimenduak. Ehiztariek hasieratik esango dizute eskupeteroen kaltea ikusten dutela hor. Kanpotar asko ibiltzen dela inongo erreparorik gabe aurrean ikusten duen guztia akabatzen. Aurkakoek berriz, denak konplize direla diote. Nondik nora joko dute aurten tiroek?

Ehizaren urteroko afera honek ha-maika buelta eman dizkio honezkero Euskal Herriari. Egia esan, ez dira gauzak pakean jartzen errezak. Aurka dau-denak, ehizak orain eta gaur bukatu be-har dela dioten bezala, aldekoak, ehiz-tariak, prest dira puestoetan jartzeko ja, askok eta askok mendia subastan erosi ostean barruko zomorro hori ezin eutsiz daudela. Zizurkilen, *Pantxika-nean*, lau lagun aurkitu ditut, tiroen ho-tsak argitu asmoz mintzatu garelarik.

«Ezkarai aldera joaten gaituk, Logro-ñora, usotara», bota digu Mikelek, «su-basta egiten ditek, hartzen dugunean

prestatzen gaituk, rulota erantsi eta aurrera». Milioi erdia pagatu dute aur-ten mendia, eta Pilarika egunean irten-da Santu Guztietan bueltatzea dute as-mo Mikel eta beste zazpik. Betiko plana daukate eskuartean: goizeko seiretan jaiki, izarrei errepaso bat eman eta go-saria eginez hasiko dute egunerokoa. Puestoetara gero. Han, usoa noiz etorri-ko zai lagunarekin kontuak esaten or-duak eta orduak. Eguraldi txarra toka-tuz gero, perretxikutan, kartetan eta hola. «Ehizean egin gabe ere ondo pa-satzen diagu!».

Askok dira Mikelen antzera kanpora-

«*Begira, begira, hortxe dator banda...*»

ko bidea hartuko dutenak: Soria, Palen-cia, Badajoz, Valencia, nola usoen hala eperren edo ahateen hegaldiaz jabetze-ra. Zergatik? Ez direlako Euskal He-rriak kabitzen. Entzun, entzun: «*Ernion adibidez, ez zegok usotan egiterik. Hor ez zegok inongo kontrolik! 20 ehiztari kabitzen diren lekuan 500 aritzen dituk tiroka!*». Hortik atera.

Ehiztari onak eta txarrak

Bere horretan eutsi diogu gaiari: ehi-zarik ikusi gabe ondo pasatzen duen ehiztaririk ba al dago? Berehala egin di-date bereizketa. «*Egia esan ehiztari gu-*

hartuta eta haiek botaa artean ez dik etsiko. Egun guztian bi kilometro ez ditek egingo horiek!». «Berezko ehiztaria neguan ibiltzen duk, oilagorretan eta holakoetan» luzatu du Anderrek. Eskopeteroa, urrian, usoa datorrenean. «Sekula ateratzen ez dena ere egunotan urreratzen duk».

Arma, tiro, pun!

Ehiztari onak eta txarrak eskupeta desiratzen daude honezkero. A ze bertua eman behar duen armak! Zenbat tiro botako den pentsatzea ere... «Usotan adibidez, bi gutxi dituk», hasi da Malli. «Hiru tirokoarekin ondo» Xabierrek berri. «Motza duk hori, zortzikoarekin ohituta behintzat —Malliren eritziz—. Eperretan, oilagorretan ere bai, hiru nahiko dituk, baina uso banda aurrean duala ta-ta-ta...». Kartutxoa dagoen bitartean su ta fuego. «Gure zaharren konparazioan leku ederrean jarri gaituk! —altza du botza Anderrek— Haiek 5 kartutxo hartu eta tiro segurua egiten ziaten halajaina!». «Atzean geratu dituk kontu horiek motel! —Mikelek dioenez—. Jartzen haiz begira orain, tiroa-tiroaren atzetik entzunez, eta honek gerra zirudik!». Hortxe hemengo ehiztarien fotografia: elkarri enbazoka, hamaika pike eta istilu beren artean ditzutela, piezak bata besteari kentzen, betire arriskuan, ondokoaren beldur, okerren batetan tiroren bat jasoko delakoan.

Eskopetak ehiza galtzen al du?

«Jar zaitezte hipotesi honetan», esan diot laukoteari: ehizean zaudetela gazte batzuk inguratzen zaizkizue eskopetak ehiza galtzen duela aldarrikatuz kontra egitera. Zein da zuen erantzuna? «Joan behar al da ehiztarien kontra parada dagoen tokira? Jesukristonak pagatzen dizkiagu, gero gainera kontra egiteko. Hor zeudek SEFOCONA eta, egin dezatela han!», bota du Mikelek. «Kutsadurak, pinuek, horiek galtzen ditek azken batean ehiza, ez guk», Xabierrek oraingoan. «Hemen, udaran, tenporada hasi baino lehenago ikusten dituk iskiri-xuak, mikak, zozoak, eta denetara airtzen dituk tiroka. Gero ez ditek ba ba-joiak joko? Eskopetak ez duela galtzen gezurra duk» Mallik dioenez. Mikelek ez du uste hainbestekoa denik, «usoa eta egabera ugari zeudek halere». «Eskopeteroetan gehiago esango nikek nik» Anderren hitzetan. «Usoa lehenago galduko du ehiztariak oilagorra baino», «oilagorrek baino? Usoa errez ugartitzen duk e!»...

Moratoriaren inguruan

Hain zuzen ere, ekologistek oinarrian ehiztariei egiten dieten kritika zorrotzena zera da: ez dutela ingurugiroaren ardurarik hartu nahi, ingurune fisikoa eta animalien espezieak zertan diren ikusita moratoria baten eske ari

Mallik dioenez, ehiztari guztiek dute eskopeterotik zerbait.

txi zegok hemen —eutsi dio Xabierrek—, mendira joan eta tirorik egin gabe bueltatzen dena». Ehiztaria eta eskopeteroaren arteko bereizketa hain zuzen. Mallik halere ez du argi ikusten hori. «Nere ustetan ehiztari denek badute eskopeterotik zerbait, tiroa botatzeko grina hori, zeozer botatzekoa». Xabierrek erantzun dio: «ehiztaria duk goizean jaiki, kilometro mordo egin tapatapa, tiro bakarra bota gabe askotan, eta urtean hiru abarka pare igoal gastatzen dituen». Eskopeteroa aldiz, heuren hitzetan «mendi puntaraino txexz joango duk hiru kajaka kartutxo

zaizkielarik. «Moratoria egitekotan denek egin beharko ditek», Xabierrek pentsatzen duenez. «Neri gogorra iruditzen zaidak hori, baina beno, zenbait espezie babestuz —dio Iñakik—, eta beste batzuk galeraziz zerbait egin zitekeek».

Babestu, galerazi... baina gero errespetatuko al da normatiba? «Begara, jendeak jakin bazekik harrapariak debekatuta daudela osoki, zozoak ere bai... baina nik botatzen ikusten dizkiat, botatzeagatik gainera» Mallik esan bezala. Guardarik ere gutxi dira oso, minimoki kontrolatzeko moduan ere ez, «baina gauza ona duk ehiztariak ez dituztela harrapatzen, eskopeteroak baiziki». «Nik uste ehiztarien kontrako jende horrek piskat jakin beharko lukeela ehiztaria eta eskopeteroa ezberdintzen. Ehiztariak hainbesteko minik ez du egiten eta».

«Afizioa izango duk baina gehiegi zegoen —hartu du hitza Xabierrek—. Diruak mugitzen duk asko, eta gero zera: kanpotarrak ari dituk izorratzen erabat». Bestela pentsatzen du Anderrek. «Ez dituk kanpokoak txarrenak. Begira, baserrian bizi denak ehizean ondo eta txukun eginten dik, baina herri txikitatik kanpo bizi denak ez zekik zer den natura. Hori duk kanpotarra, eta horrek ehizean ez zekik». Gauzak hone-la beraz, nondik nora joko dute aurtengo tiroek?

LOREN ARISTI

Ehiztariak ez dituzte kartutxoak jasotzen, gauzez edo elurra egiten duenean normaltzat jotzen dute ehizatzea...

Ehizari ezetz!

Euskal Herriko egoera ekologiko hondagarria, katastrofiko delako esatea ez da oraingo kontua: gure izadi osoa gizonaren menpean dago, kasik ez da zonalde librerik gelditzen eragin hori pairatzeko: babeslekuak ez dago apez, parke naturalak atsedenaldirako tokiak bezala antolatzen dira, ia animalia moeta guztiak egoera larrian daude, eta honez gain, kutsadura, pestizidak, karreterak eta antenak boro-biltzen dute panorama. Azkenik, ginda moduan, ehiza dugu.

Horrelako diagnostiko baten aurrean ehizaren eragina grazia kolpea bezala er ahal dezakegu, haren ondorioak izugarriak bilakatzen direla. Eskupeta eta kotxeek mendi guztiak erasotzen dituzte: ehiztariak edozein tokitara ailegatzen dira eta honekin batera, izadiak errekuuperatzeko posibilitate guztiak galtzen ditu.

Eta hemen kokatzen da betiko polemika, eskopetero versus ehiztariarena, orokorrean hartuta gezurrezko polemika, zeren eta haren gainetik datu garbiak azaltzen bait zaizkigu esateko normalean ehiztariak legedia ez dutela errespetatzen. Eta adibideak guz-

tiok ezagutzen ditugu: kartutxoak ez dituzte jasotzen, gauzez edo elurra egiten duenean ehiza egiten ibiltzea zeharo normala izaten da, animalia babestuak kapritxoagatik akabatzen dira eta segurtasuneko zonaldeetan, ehizarako arte debekatuak erabiltzen dira sarritan eta abar luze bat. Datu hauek guztiok ezagutzen ditugu.

Bestalde, gure mendietan zaingoa-ren izugarriko hutsunea dago: oso goarda gutxi dago eta aldiz, daukagun poliziaren barietatea ez da gai horretan sartzen, ez zaharrak, goardia zibilak, ezta gutxiago ere berriak, herztantzak eta udaltzaingoa. Azken finean mendietaz ez da inor arduratzen eta bakarrik ehiztari bakoitzak erabaki behar du arauak betetzea ala ez.

Gauzak horrela, eta irtenbide bat bilatzekotan, ekologistek aspaldian planteiatu dugu gure ustetan egin behar dena: ehizarako moratoria bat ezartzea, dagoen informazio falta gainditu arte eta ehiza ze kondiziotan egin daitekeen, gure ingurugirorako kaltegarria izan gabe, jakin arte. Horrelako neurria hartzen ez den bitartean paperetan agertzen diren arau

eta babes guztiak ez dute ezertarako balio, argitaratu ondoren betetzen ez direlako.

Aldi berean, ekologistok garrantzia handia ematen diogu gaiaz interesaturik gauden parte guztiak mahai baten inguruan esertzeari oinarritzko adostasuna lortzeko. Zentzu horretan, hasieran behintzat, ehiztariak ez ditugu etsaiak bezala ikusten eta seguru gaude zenbait gauzetan ez gaudela hain urrutik. Teorikoki gutxienez.

Hauek betiko proposamenak dira, urtero egiten ditugunak. Halere, inork ez die kasurik egiten, eta horren aurrean garbi daukagu zein uzan behar duen lanerako bidea: mobilizazioa, ehizaren aurkako mobilizazioa presiorako azken posibilitate moduan, gorrei entzunerazteko eta gizartearen sensibilitatea haunditzeko ezen erdian interes desberdin asko bait dago eta horiek beti gure ingurugiroaren kontserbazioaren aurretik jartzen direlako.

EVARISTO
(EGUZKIKO PARTAIDEA)

ARCIA

"TTARTTALO" ren laguntzaz

K O M I K I A

121. zenbakia

BOKARTA

-MORAU TA MATIN-

ATARNA ARISKUTSUA

14 ATALA: TXIRRINGOPTEROARI
ESKER GAIZKILEEK SARE BATEZ
HARRAPATU DUTE BOKARTA...

BIHARAMUNEAN...

ORAINGOAN BAI BOKARTA
MAITEA, DAMUTUKO ZAIZKIK
NIRI EGINAK! AURRERA!!

BROOM...
BROOM...
BROOM...

MARLOU,
GUREAK EGIN
DIK!!!

BROOM...
GUUU!
GUUU!
BROOM...
BROOM...

BROOM.....

BROOM...
BROOMMM...

AGUR
BOKARTA,
AGUR!

BENETAN BUKAERA OTE?
BAINA ZER DA
HORI?

KENDU
HORTIK, TXATXU
HORI!!!

GELDITU
DIK!! EUFA!!

EZ HORREGATIK!!

23

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

**kirolzaleen
zerbitzutan**

m

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

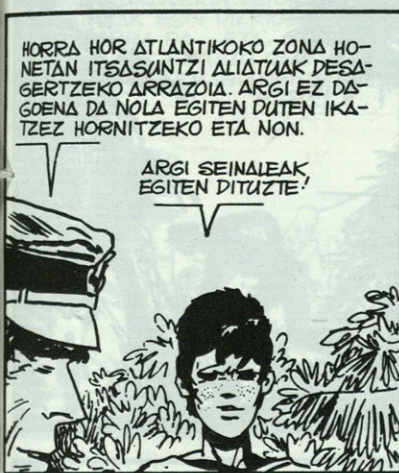

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

NEMO TXIKIAREN ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

KONTUZ!
ORAINTXE
ERANTZUNGO
DUTE!

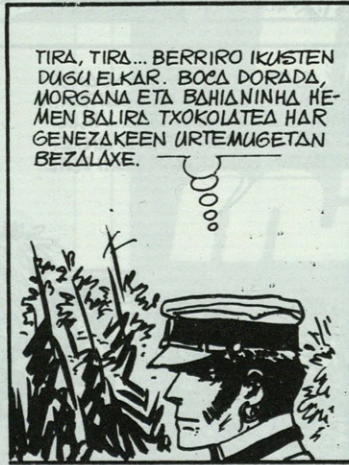

HANDIENA, LEHENAGOTIK
EZAGUTZEN DUT.

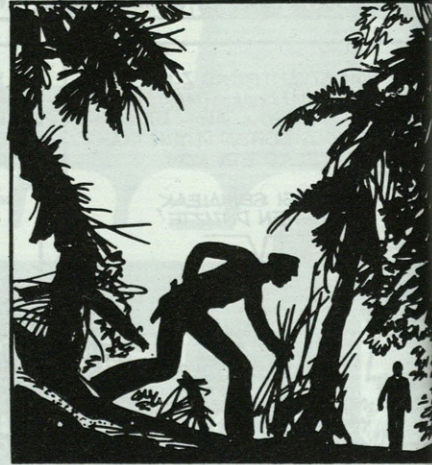
HORRA HOR SEINALEA

ONDO, UNTZIRA
ITZULIKO NAIZ.
ZUEK ADIERAZIKO
DIDAZUE NOIZ DA-
GOEN ITSASUN-
TZIA ESTUARIA-
REN SARRE-
RAN.

TIRA, TIRA... BERRIRO IKUSTEN
DUGU ELKAR. BOCA DORADA,
MORGANA ETA BAHIANINHA HE-
MEN BALIRA TXOKOLATEA HAR
GENEZAKEEN URTEANGETAN
BEZALAXE.

?

NOR ZARA? ZERGATIK
MAHASTEN ZARA?

BAINA EZ DUT ULERTZEN...
BESTEN NONBAITEN IKUSI
ZAITUT IADA?

BAI HORIXE,
MORGANA DIAS DO
SANTOS BANTAM-
EN ETXEAN!

A' EGIA DA' CORTO MALTESE
JAUNA. EGIA ESAN EZ
NUEN USTE BERRIRO
HEMEN AURKITUKO
ZINTUDANIK.

EZ ETA NIK ERE EZ... BAINA IKUSI DUT INOIZ LARRI
EZ HARRITZEN... ET ZERTAN ZABILTZA ESPLORA-
TZAILE ERROMANTIKOZ
KAMUFLATUA?

CARIBEKO INDIARREN
OHITUREI BURUZKO
IKERKETAK ZUZENTZEN
DITUT... BAINA EZ DUT
ZURE TONU IRONIKOA
ULERTZEN!

EZ IZAN HORREN MINBERA, BAROIA. EZ DIDAZU AZALDU BEHAR ZERGATIK DARAMAZUN ARMADA KOLONIAL ALEMANEKO UNIFORMEA. EZ ETA ZERGATIK ZAUDEN TOGOKO BI SOLDADU AFRIKARREKIN. EZ ETA ZERGATIK DAGOEN ITSASUNTZI PIRATA ALEMAN BAT IBAIAN...

ITSASUNTZI PIRATA? ZER DELA ETA BURURATU ZAITU HORRELAKORIK?

NEU ERE PIRATA IZAN NAIZELAKO.

ITSASUNTZI HORI GURUTZUNTZI LAGUNTZAILE BAT DA, BANANETA-KO MERKATALUNTZIZ KAMUFLATUA ETA HORNIDURAREN ZAI DAGOENA.

HORNIDURAREKIN DATORREN ITSASUNTZIARI KEINUAK EGIN DIZKIOZU. ITSASUNTZI BRASILDARRA DA... ETA, NIK DAKIDALARIK, BRASILEK EZ DITU OSO HARREMAN LAGUNKORRAK ALEMANIAREKIN UNE HONETAN... PERAZ...

KONPAINIA INDEPENDIENTEA IZAN BEHAR DU, ZUEN GOBERNUAREKIN DIRU MORDOA IRABAZTEN DUENA. BAHIAN MORGANA DIAS DO SANTOS BANTAM ANDREAREKIN ZINEN, ITSAS GARRAIOETAKO ATLANTIKOKO FINANTZIERAREN JABEA DENA.

ZEIN JOKU DA EGITEN ARI GARENA? ZU ERE MORGANA BANTAM ANDREAREN ETXEAN ZINEN. BAINA GUZTI HORI BADIOZU MORGANAREN IHAR-DUERAK EZAGUTZEN EZ DITUZULAKO DA. EZ MUGITU!!

TIRA... HORRELAKO ARGUDIOEKIN... NOR MUGITUKO LITZATEKE?

BESTE INOR BADAGO ZUREKIN?

BAI, IZEKOA!

TXISTUAK? SEINALEAK DIRELA ESANGO NIKE!!!

CORTO MALTESE ARRISKUTAN EGON DAITEKE... TXISTUAK HANDIK ZETOZTEN!

Jarraituko da.

BAI! PETIRI SANTZ*
ETORRIKO DA
GUTARTERA!

BA ZUEK ZARETE
HOBENDUN!

GUUU??
ZERGATIK?

ASKI DUZUE BEGITZEA ANIMA-
LIEKIN DITUZUEN HARREMANAK
AZKEN HONTAN...

BA BETI BEZALAKOAK IZAN
DIRA, EZ DIRA ALDATU. GUK
ZAINTZEN DITUG...

TAR, TAR, TAR!
HITZ-MITZAK!!!

ONGI DAKIZUE HIL EGITEN DITU-
ZUELA ANIMALIAK "KIROLAZ", BAT
ERE BEHARRIK GABE, LEHEN EZ
BEZALA...

DANBA!

DANBA!

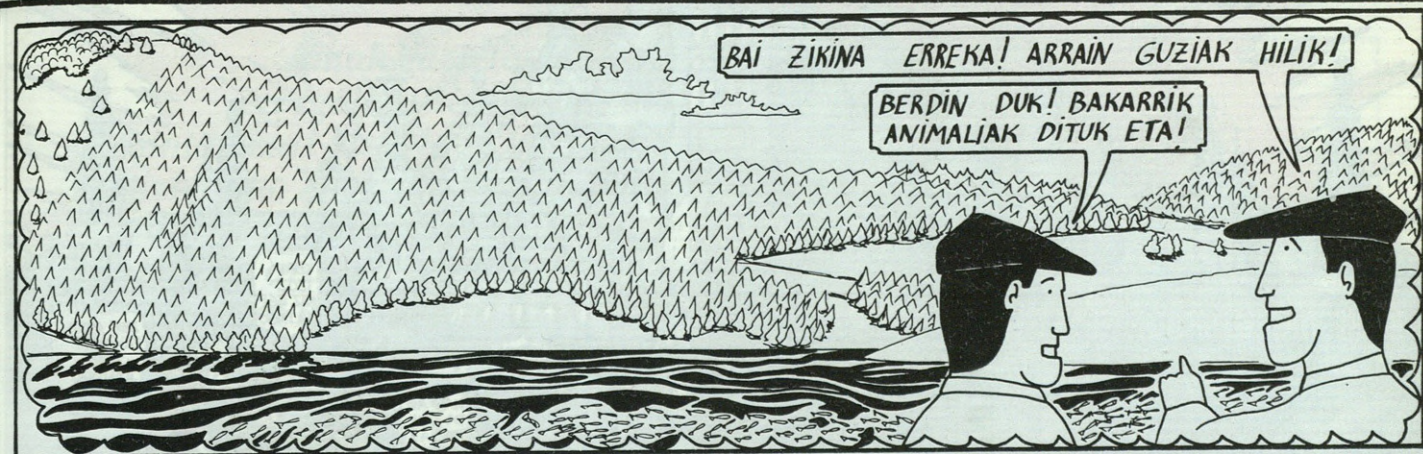
TO! 15 GARRENA
DUK HORI!

NIK BA DIAT
20 REN BAT HILIK!

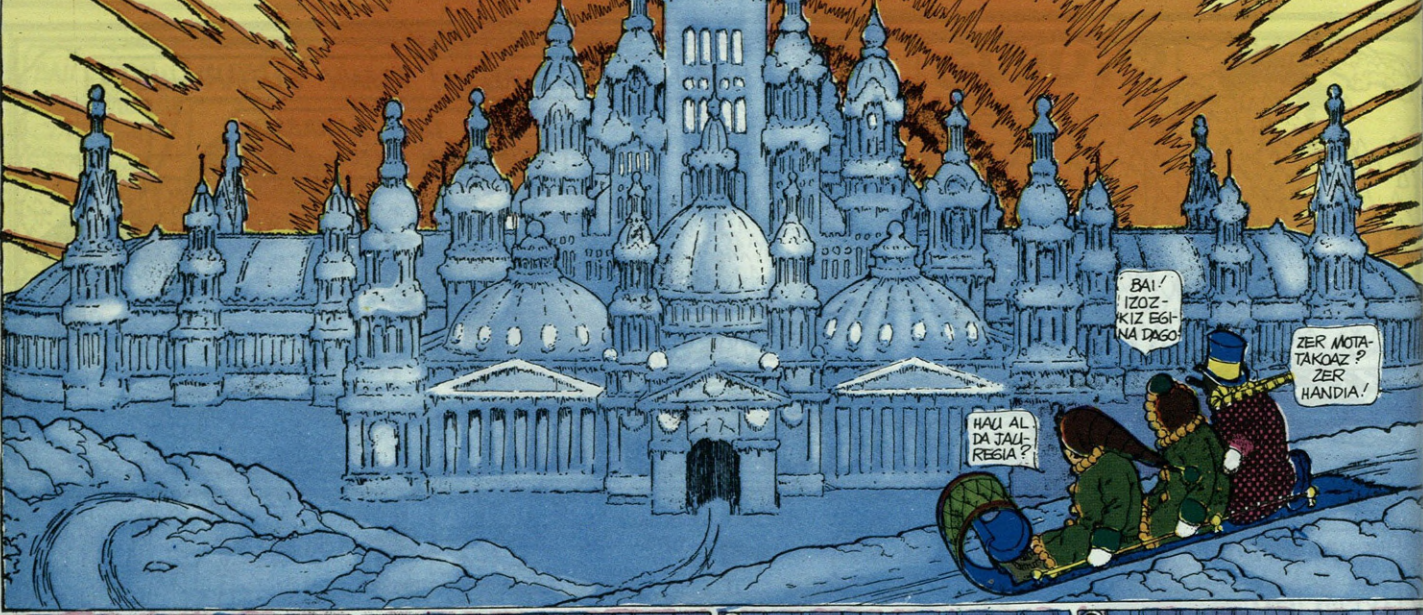
DANBA!
DANBA!

DANBA!
DANBA!

AITATXIREN KONTAKIZUNAK

LITTLE NEMO IN SLUMBERLAND

BAI!
IZOZ-
KIZ EGI-
NA DAGO

ZER MOTA-
TAKOAZ?
ZER
HANDIA!

HAU AL
DA JAIL-
RESIA?

IRRISTAILUAK
ERAMANGO
DITUZUE.
ERRETZEA
DEBEKATUTA
DAGO,
TXIKITO.

NOLA?
HOTZ HO
NEKIN?

IKUSI ETA
GERO AMETSEN
HERRIKO
JAUREGIK
POLITENA DE-
LA ESANGO
DIZUE!

NI BANOA.
EZ DIDATE
ERRETZEN
UZTEN, ETA
GAINERA
PLAN BAT
DUT.

NEMO!
NORA
JOAN DA
FLIP?

EZ OMEN
DIOTE
ERRETZEN
UZTEN. PLAN
BAT DU.

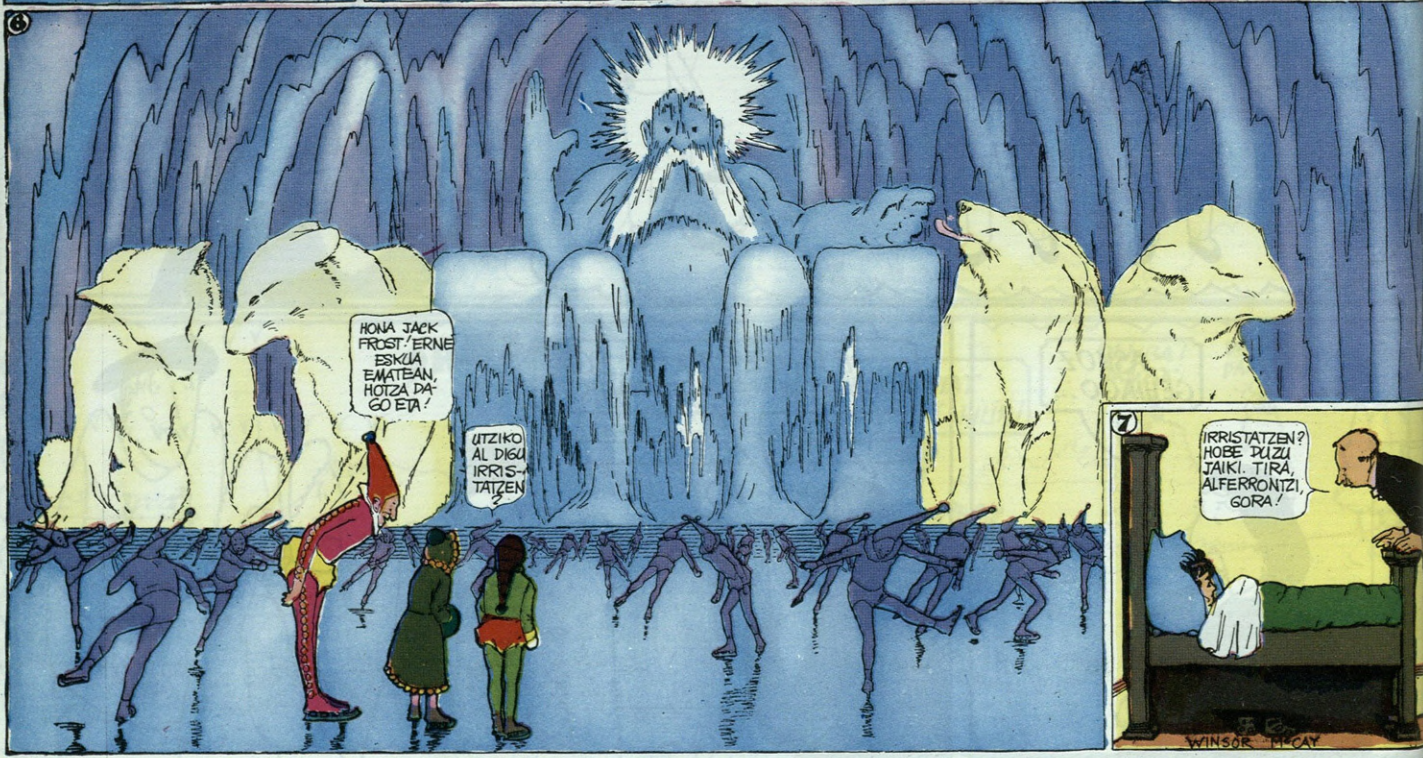
JAUREGIA
FUNDITZEKO
ZORIAN EGO-
ZENETIK, EZ
DUGU ERRE-
TZEN UZ-
TEN.

BIHURRI-
KERRIEN
BAT ESIN
NAHI OTE
DIGU?

BADAKIZU
BERE OSA
BAK EGUZ
KIAZ EGIN
DEJA
KEENA

HEMEN
EZ DUGU
EGUZKI-
RIK NAH!

HONA JACK
FROST/ERNE
ESKUA
EMATEAN,
HOTZA DA-
GO ETA?

UTZIKO
AL DIGU
IRRIS-
TATZEN

IRRISTATZEN?
HOBE PUZU
JAIKI TIRA,
ALFERRONTZI,
GORA!

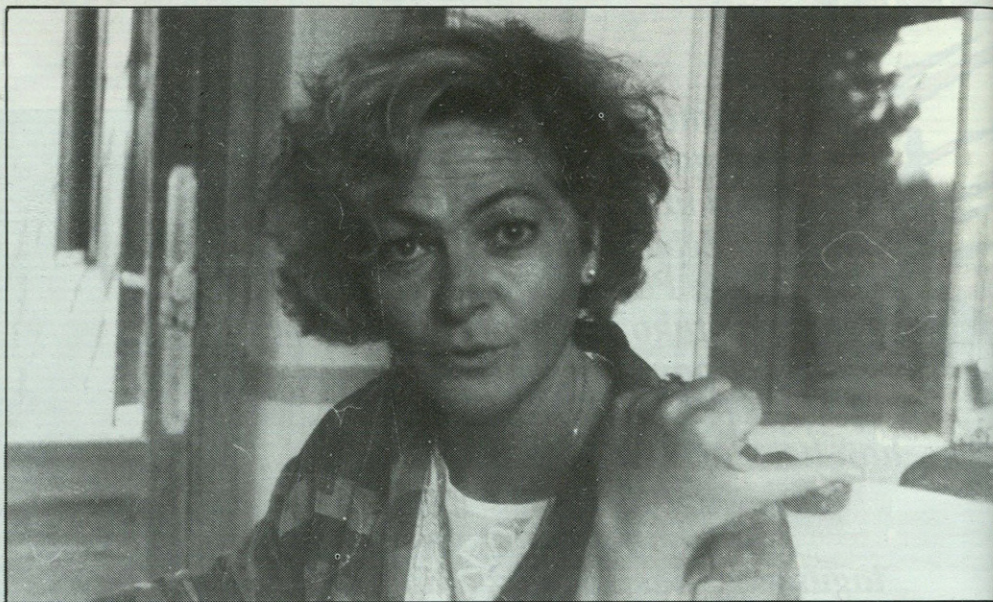
WINSOR MCCAY

**Amak gaztetan gitarra
erregalatu zionetik ez dio
kantatzeari utzi Maite Idirinek.
Bizkaiako Zeberion hasita, 69tik
aurretzean Parisko kafe teatro
batean arituko zen urte batzuz,
gero Iparraldera itzultzeko
74ean, ordudandik
han-hemenka aritu delarik, hori
bai, denbora bateko gitarra
utzita beste hiru nesken
laguntzaz klasikoruntz abiatuz
bere urratsak. Sasoi bateko bere
abesti sozialek, herri baten,
kultura baten zapalkuntzaren
adierazgarri direnak,
aintzinako musikariei utzi diete
lekua beraz. Euskal
Kamerataren azken diskoa dugu
guzti honen adierazgarri, non
Guridi, Donostia, Aranbarri eta
Larrañagaren musikak
eskeintzen zaizkigun bertan.
Baionako Zabal liburutegian
hartu gaitu gu, lehengo eta
gaurko kontuen esateko prest.**

Maite Idirin:

«Akto kultural bat egin dugu disko honekin»

«Kultura munduan gaudenok urrutirago joan behar dugu, Euskal Herriko interes kulturalak bilatzera; gero publikoak entzungo gaituen, ez dakit»

GALDERA: Ze aipatuko zenigute zure gaztaroaz?

ERANTZUNA: Miravallesen jaiotzen nintzen duela 45 urte. Haurtzaroa han pasa nuen, eskola publikoan ikasten, erdal giroan erabat. Nere familia euskalduna zen, Zeberioako nituen aita-amak. Erdara eskolan ikasi nuen, baina hori, ez nuen inongo problemarik izan bi hizkuntzak erraz erabiltzeko. Bistan dena, problema geroago etorriko zen, 12 edo 13 urte nituela, herrian ez zen euskaraz deusik hitzegiten orduan, errefusaturik genuen, eta etxean erdaraz erantzuten nien. Geroago hasiko ginen dantza talde batean kontzientzia hartzen, euskaraz mintzatu nahian, ez zekitenak ere ikasten... batez ere dantza taldean hartu nuen nik kontzientzia politikoa.

GALDERA: Nola murgildu zinen kanta-gintzan?

ERANTZUNA: Herriko eskolan 14 urte arte jardun nintzen. Josten aritu nintzen gero urtebetez, baina gurasoek antzeman zuten ikasi behar nuela eta hala, Bilbora jo nuen komertzial ikasketak egitera, kontabilitatea alegia, eta gero lanera, 21 urtetan edo idazkari bezala jarri nintzelarik. Bazegoen ordurako giro bat sortua gure herrian, Bilbon eta inguru guztietan, aldaketa zenbait emanak ziren portzierto, ikastolak sortu ziren, ETA... nere amak beti esaten zigun buelta etorriko zela, eta gu beti buelta geneukan buruan.

Garai hartan amak gitarra bat oparitu zidan, koralean betidanik kantatzen aritua, botza polita nuela zioten eta beno, hortik eutsi nion kantagintzari. Idazkari lana utziko nuen erabat zeren bizitzeko beste era bat antzeman bait nuen kantuen bidez orduan. Solfeo ikasterari ekin nion eta halako batean, maiatzaren 68an, Zeberion kantatu nuen estreineko aldiz.

GALDERA: Kontaiguzu piskat nolatan bizi izan zenituen gitarra eskuan urte haiek?

ERANTZUNA: Ni hasi bezala hasi zen Bittor Egurrola, Ondarruko neska batzuek, *Beti Alai* taldea, eta bikote bat, *Zintzoak*. Estreineko aldiz Zeberion joko genuen, gero Euban eta hola... CINSakoek disko bat egiteko aukera luzatu zidaten hasi berri nintzela eta ni erabat kontent noski! Diskoa Atualpa Yupanquiren abesti batzuek egingo nuen, zeina Bilbon ezagutu nuen kontzertu batetan, indioen zapalkuntza eta gurea aztertzerako orduan paralelismo batzuk argi eta garbi antzeman nituelarik horrez gero. Beraz, Arestik eta Pablo Iztuetak bere lau abesti itzulita osatuko nuen lehen aipaturiko diskoa. Disko txikia egin ondoren Bizkaia osoan kantatzen hasi nintzen, eta gero Gipuzkoan ere...

Ez dok amairu Gipuzkoan zen, gu aparte geratzen ginen. Gure mogida gainera, berehala desegingo zen: Ondarroako zenbait kartzelan sartu zituzten, eta ni ere, 69ko apirilean, ETako bati laguntzeagatik erbesterea joan beharrean aurkitu nintzen. Erbestera joan bezain pronto Lobainako unibertsitateko haustura ezagutuko nuen, unibertsitate flamandarra sortu zenekoa.

Gero Parisa joango nintzen eta han 68ko ondorioa ezagutuko nuen. Han hasiko nintzen *Euskal Etxean* Axularren liburuaz alfabetatzen. Giroa berriz izugarritzkoa zen. Kulturalki libertate osoa zegoen, liburuak eta, erosteko posibilitatea, gero kasik ezkutuan irakurtzen genituenak. Hala irakurriko nituen Oteizaren *Quosque Tandem*, Simone de Beauvoir-en Bigarren seksoa, zeinak buruan nituen galdera askori erantzuten zion, eta *Basconia* Krutwig-ena. Hiru horiek izango ziren urte horietako ideologiko base garrantzitsuak.

GALDERA: Nolako Paris ezagutu zenuen 69an?

ERANTZUNA: Parisen egundoko irekita-suna eman zen, batez ere sozial aldetik, feminismoari zegokionean sekulako emakume taldeak sortu zirelarik. Bestela, Parisen oso arina zen dena, gure ideiak, gure lan egiteko era... Aldiz, gure klandestinitatea oso serioa eta zigortua. Komuna batzuk eraikiko ziren, komunidadek bizitza bultzatuz. Ni ez nintzen sartu ze askapen sexuala zioten hartarako ez bait nengoen prestatua. Ikusten nuen azken batean, neskek sufritzen zutela, komunetatik desaginda ateratzen zirela, sikiko eta fisikoki. Abusatu egiten bait zen beraietaz. Neri esaten zidaten *ez zaitez moja izan*, eta nik berehala moztu ere, *nik nere burua zainduko dut nahi dudak bezala* erantzunez.

Ez banuen kantatu beharbada ez zen izango hain aberatsa hango bizitza. Asko ninduten kantatzera Britainiara, Okzitaniara, Flandriara, leku askotan egon nintzen, Euskal Herriko problematika azaltzen. Jendeak oso ongi onartzen ninduen, kultura askotaz jabetzeko aukera izan nuen, Okzitanoena kasu, erabat aberatsa bera. Honez gain, Jokin Apalategirekin ezkonduko nintzen eta haur bat eduki 1972an, ondoren Ipar Euskal Herrira bueltatzea erabaki genuela.

GALDERA: Parisen ze leku bete zuen kantagintzak zure bizitzan?

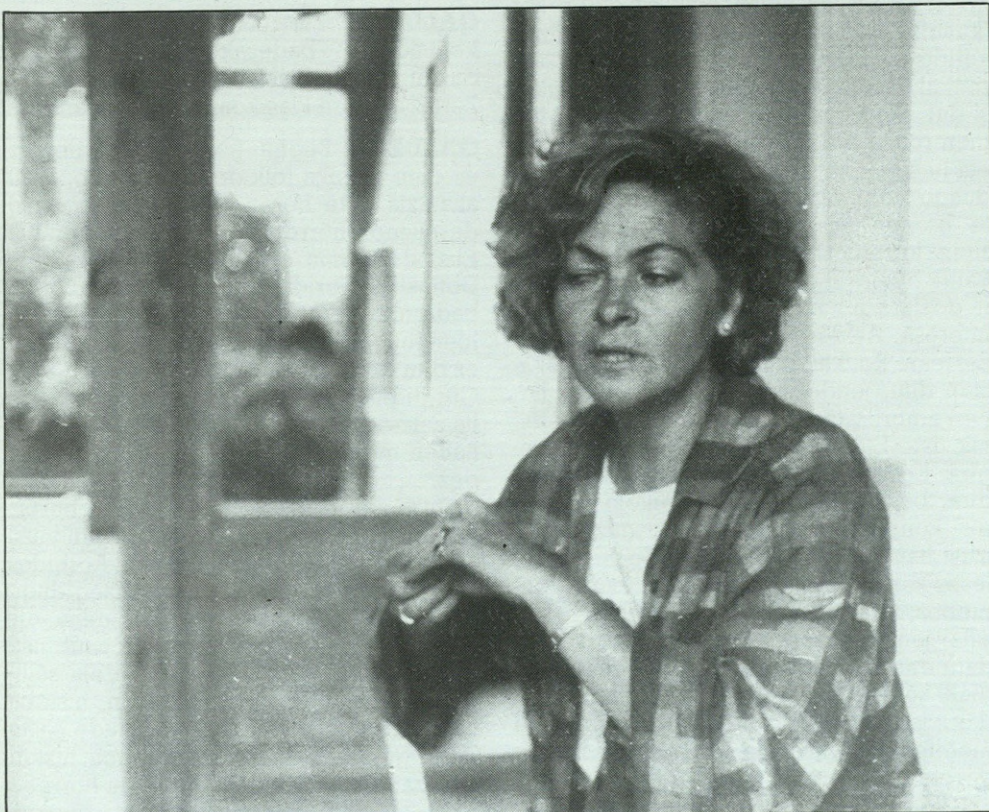
ERANTZUNA: Hastapenetan etxeak garbitzen arituta Unibertsitatean sartuko nintzen aurrerago eta psikologia lizentzia burutuko. Euskaraz kantatzen segituko nuen bitartean gainera, Migel Arozamenaren *Candelaria* kafe Teatroan, nere Parisko 4 urtetako bizitzaren atalik interesgarriena gauzatzen hala. Hego amerikar mordoa ezagutuko nuen bertan, argentinar, txilear, katalunyarrek ere. Urte bohemioak haiek, aberatsak oso, hango solasaldiak, han entzundako taldeak...

Begira, disko luze bat eskainiko zidan Parisko disketxe batek, zeina euskaraz egin nezan nahi zuten, gaietan heurrek moldatua izango zena eta ukatu egin nuen. Gerora damutu naiz apur bat erabaki hartaz. Baina beno, gai sozialak jorratzen nituen eta heurrek ez zuten holakorik nahi eta hola... Halere, bi disko txiki egingo nituen sasoi hartan, bata Jokin Apalategiren Burgosko hauziari buruzko letrez eta bestea Etxeparen lau poemez.

GALDERA: Politikoki zertan zineten erre-fuxiatuak?

ERANTZUNA: Anekdotak polita daukat honetaz kontatzeko: justu Parisa iritsi nintzela, PCEkoak ETAkoen atzetik zebiltzan. Hau honela, afaritarak konbidatu ninduten esanez Paco Ibañezekin kantatzeko aukera izango nuela eta lagunak ere ekartzeko. Zera, itxialdi bat prestatu ziguten, afaritan ginela elkarlan bat proposatu bait ziguten beren gauzetara moldatu nahiez. Gurekin ez zuten deusik lortuko, baina besterekin bai: Mikel Azurmendi, "Eskubi", Imanol ere hor sartuko ziren...

«Beti pentsatu dut rocka kaltegarria izan dela guretzat, ze hemen rockarekin hasi bait zen droga ere, nahiz eta funtsean biak ez duten zer ikusirik agian»

GALDERA: Iparraldean berriro, euskal kulturaren pizkundera ezagutuko zenuen bueltan zinela.

ERANTZUNA: 73 bukaeran etorriko ginen Iparraldera. Orduan sortu ziren hemen ikastolak piskanaka-piskanaka, beren inguruan egundoko giroa bilduz. Kantaldi piloa antolatzen zen mogida bultzatzeko, Etxamendi-Larralde, Manex Pagola, Sarasola, Pantxo eta Pelloz... nik honela ezagutu nuen Iparralde osoa hiru urte edo topera kantatzen. Disko luzea kaleratu nuen ere, ELKAREk egindako lehena hain zuzen, txeloa, flauta eta beste sartuz beste diskoetan ez bezala. Zergatik? Ikusi bait nuen zerbait prestatuagoa behar nuela egin, aspertzen hasia zela jendea bertzelakoaz. Eta halaxe eboluzionatu dut polikiro klasikora.

GALDERA: Musikaren baitan berriz egundoko aldaketak.

ERANTZUNA: Urte haietan hasi zen planteatzen kantaldiak hobeto antolatu behar zirela: mikro txarrak, ordutegiak ere halatsu, batzutan desastreak izaten ziren... Halaxe agertu zen Jaime Jarritu ospetsua, K-2000koa, enpresario bezala. Bi sono erosi eta jan zituen, monopolizatu alegia, hemengo jaialdi guztiak. Erdi mafioso zela eta, berehala haserretu zen berarekin mundu guztia eta hori, ez zion negozioak askotxo iraun. Hortik aurrerantzean sortuko zen rocka Errobiren eskutik. Beti pentsatu dut kaltegarria izan dela guretzat. Hemen rockarekin hasi zen droga ere, nahiz eta funtsean agian biak ez duten zer ikusirik. Baina zera, mogimendu bakoitzak aurkitzen ditu bere kontsumizioak, eta rockak droga dakar. Nik arriskua beti ikusi dut. Bere garaian giro bat sortu zen hemen rocka eta drogak modernistatzat joz, eta besteak *karrozatza*. Iparraldean beranduago sartu da euskal rocka. Errobik sortu bazuen ere Hegoaldean besterik ez zuen jotzen. Orain dago topera hemen! Baina badirudi diskoen salmentatan behera doala, eta hor azaltzen da jendeak duen interesa. Azken partean trikitixa dabil indarrean. Rockak baliapide haundiak eskatzen ditu, jende asko behar da guzti honen amortizatzeke, kontzertu erraldoiak... nik uste Euskal Herria txikiegia dela, begira, Kortatuk utzi du, Itoitzek, akitu egin dira, besteak beste ekonomikoki ez bait du konpentsatzen. Gainera, guzti hau, trust haundiek daukate kontropean, ingelesez kantatu behar da. Halere, ez da definitiboa, pasatuko da gurea pasatu zen bezala, jendeak gustoez aldatzen du eta aldatu erazten diote, ze azkenean mass-mediak sortzen bait ditu fenomenook, modak, jateko erak... Beharbada hurrengo mogimendu musikala oso geldoa izanen da, oraingoaren kontrapuntua.

GALDERA: Hainbat urte kantari pasata zertan datza zure eritziz musikaren edertasuna?

ERANTZUNA: Begira, ni 74ean hasi nintzen kontserbatorioan. Ikusi nuen teknika bat beharrezkoa zitzaidala, ez nekatzeko batez ere, eta honetan jarrita ezagutu nuen musikaren edertasuna zertan datzan. Behin hori ezagutuz gero ez dago konparatzerik. Rock kantu gutxi daude onak, eta aldiz klasikoetan kalitatea haundia duzu. Egia esan nik beti maite izan dut musika klasikoa baina ideologikoki alde batean nuen. Giro iraultzailean beti ere burgesizat kontsideraturik egon bait da. Batez ere frankismoaren garaian elitearen esku monopolizatu izan delako. Baina begira, sortaldeko herrietan oso herrikoia da, eta beti izan da hala.

GALDERA: Soprano bezala amaitu zenuen kontserbatorioko karrera. Nola dakusazu botzen mundua hemen eta gaur?

ERANTZUNA: Euskal Herrian izugarrizko botzak daude, aldiz ez dago inongo kezkarik horiekiko. Botza onak izan ditugu betire, Ustaritzeko Garat dela, Gaiarre... Hor dituzu koralak gainera. Zer gertatzen da orduan? Tradizioz beharbada kultura atzean utzi dugula beti, eta argi dago jendea lantzatu egin behar dela, kantu eskolak sortuz kasu, honela egiten bait dira artistak. Klasikoekin halaxe gertatzen da, Gorostola eta bestek karrera kanpoan egin dute, Euskal Herrian posibilitaterik ez zegoenez.

GALDERA: Zure botza soprano batena kontsideratu badezakegu, egun egiten duzun musika klasikoa dela esan daiteke. Zertaz ari gara klasikoaz ari garenean?

GALDERA: Begira, frantziarrek adibidez, ez dute musika folklorikoa gogoko, kasik ahantzia dute beren musika zaharra, modernismo horretan murgilduta erabat. Euskal Herrian ere halatsu gabilta. Aita Donostia, Guridi, ezagunenak eta behar bada musika herrikoari dagokionean gehien mugitu direnak, Azkue bera, jendeak ez ditu ezagutzen, eta gure errua da. 86an, Guridi eta Aita Donostiaren 100. urteurrena zela eta, izan genuen aukerarik klasiko hauen musikaz jabetzeko kontziertoen bidez.

Gure azken diskoa guzti horren berpizten saiatzen da, erroetan daramagun musika gurea errebeindikatzen. Adibidez, XVIII. mendeko sonata bat sartzen dugu, polita oso, inork ezagutzen ez duena, diskoak piezak ederrena bera. Hor nik uste dut Euskal Herriko historia ez dela soilik gertakizunena, ba da artearen historia, musikarena, teatroarena, hor daude pastoralak gorakada bizian, aurtengoa historikoa izan da, eta ez da inor ohartu horretaz.

«Egia esan nik beti maite izan dut musika klasikoa baina ideologikoki alde batean nuen. Giro iraultzailean beti ere burgesizat kontsideraturik egon bait da»

**«Oteizaren
“Quosque
Tandem”,
Simone de
Beauvoirren
“Bigarren
seksoa” eta
Krutwigen
“Baskonia”
liburuak
Parisko
urteetako base
ideologiko
garrantzitsua
izango ziren»**

Hori, nik uste inkultura situazio batetan bizi garela, beti dago masa eta ez masa. Masa nola mugitzen da? prentsak, mass-mediak ematen dionaren arabera. Kultura munduan mugitzen garenok urrutirago joan behar dugu halere, Euskal Herriko interes kulturalak bilatzera, gero publikoak entzungo gaituen, ez gaituen entzungo, ez dakit. Alde honetatik behatuta pentsatzen dut akto kultural bat egin dugula disko honekin. Ez dakit jendeak entzungo duen, baina hori, gurea kulturagintza da eta hori ez da mass-mediatan sartzen. Egia esan ez dakit zeri segika ari den jendea, amerikarren inkultura segika ari da seguruenik.

GALDERA: Batere laguntzen al da musika klasikoa? Eta nola lagundu beharko litza-teke bestalde?

ERANTZUNA: Instituzioak dena kontrolatu nahian aritu dira eta hori tamalgarria da. Zera, diru bat ematen digute zirkuitoak egiteko, *Herriz-Herri* dela kasu, baina begira, aurtan ezta hori ere, ezetza eman bait digute.

Bistan da jende militantea organizatua zegoenean askoz ere hobeto zegoela

den-dena organizatua. Hor ikusten da jendearen inplikazioa behar dela gauzak seriozki hartzeko. Instituzioek egin behar dutena da herri mugimenduak lagundu. Baina potereak beti nahi du kontrola. Musika klasikari dagokionean instituzioek ez dute bultzatzen, eta gero kultura problema dago. Ba dago halako aurreritzi eskas bat. Eta hori tamalgarria da. Ze guk patrimonio bat daukagu eta hori ez da burgesena, hori herriarena da.

GALDERA: Zer dela-ta azpimarratuko zenuke zure azken diskoa?

ERANTZUNA: Batetik, lau emakumek egin dugulako. Esan beharra dago Euskal Herrian ez dagoela emakume disko askorik, beste musika alorretan ez dagoen bezala. Rockak denak baztertu ditu, rocka matxista ere bada eta. Disko hau egitea erabat atipikoa suertatu da beraz, korrontearen aurka egin dugu eta, guk behintzat plazerra hartu dugu. Problema izan da diskoetxearena. 5 urte neramatzan ELKAREN projektua aurkeztuz eta azkenez onartu ditadela.

LOREN ARISTI

Edozein ospakizun bazkari baten bitartez
gauzatzen dugun legez

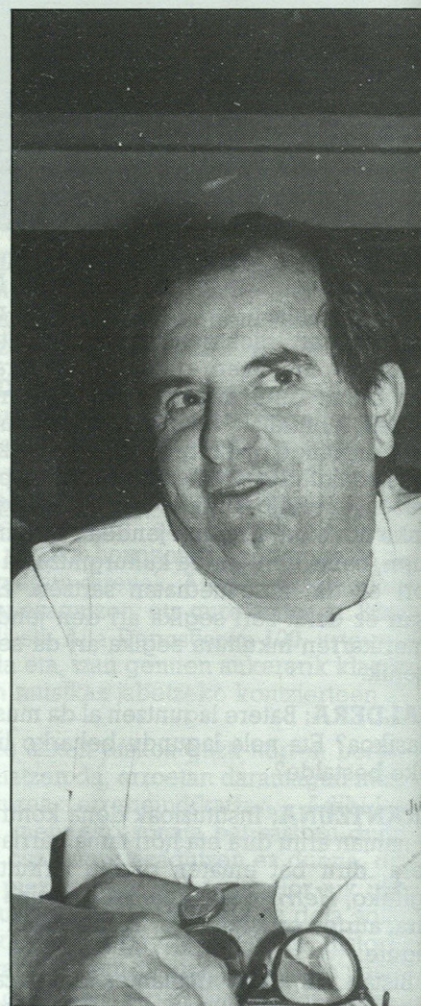
Euskal sukaldaritza gure izaeraren ispilu

Urriaren lehenengo astean ospatu zen Donibane Lohitzunen Euskal sukaldaritzari buruzko astea, eta bertara gerturatu zen sukaldarietako bat, Juan Mari Arzak izan zen. Guk, Euskal sukaldaritzak momentu honetan jasaten duen egoeraz jabetu nahian, berarengana jo dugu, eta jateixera etorri diren lagunak agurtzen dituen bitartean, kafetxo bat lagun dugularik, honako solasaldi hau izan dugu Donostian duen jateixean.

Juan Mari Arzakekin hitzegiten hasi garenean, burura etorri zaigun lehen galdera honako hau da: Zer da Euskal sukaldaritza deitu izan dena? Honela aritu zaigu bera honi buruz hitzegiten, «herri bat jaten duen bezala da, edo den bezala jaten du. Euskal sukaldaritza gure izaerara atxikitzen da». Baina nondik datorkio euskaldunari, sukaldaritzak definitzen duen izaera hau?, «historikoki hitzegiten baldin badugu, orain dela hiru edo lau mende bitartean, lurrrak ematen ziguna jaten genuen, bil-durra zela medio, itxasora ateratzeko gai ez bait ginen. XV edo XVI. mendean hasiko zen Euskalduna itxasoratzen, eta hemendik aurrera, arrainekin hitzegiteko baliogarria den hizkuntza bat menderatzen duen talde bezala izango da ezaguna euskalduna. Baina gure eboluziorik handiena, XIX. mendean izango da, gure izaerarekin bat zetozen kanpoko ohiturak gureganatuko bait ditugu».

Sukaldaritza hain garrantzitsua izanik euskaldunarentzat, sukaldariaren papera ere, kontutan hartzekoa izan da gure kulturari, «euskaldunarentzako, jateko garaia betidanik izan da atsegina, gaur egun egoera alai eta triste guztiak bazkari baten bitartez konpontzen ditugularik. Honezaz gain aipatu beharra dago, guk beti errespetuzko jarrera izan dugula sukaldariengan, beste lan batzuekin gertatu ez den bezala».

“Euskal
sukaldaritza berriak,
sukaldaritzaren maila
eta maila kulturala
altza du”

Inglaterrako erreginentzat bazkaria prestatzen ari da Juan Mari Arzak

Euskal sukaldaritzaren egoera

Azken urte hauetan, badirudi sukaldaritzak maila gorena lortu duela gizar-tean, eta sona handiko sukaldaritzan bihurtu da Euskal sukaldaritzaren berria deitu izan dena, «eginiko eboluzio batzuen ondoren, euskal sukaldaritzak, estatu espainoleko sukaldaritzak hoberena bezala hartu izan da. Baina hau ez da nahikoa, gure sukaldaritzak munduko onenetakoen artean egon behar dela uste bait dugu, eta hain zuzen ere, hamar urtetako ibilbidearen ondoren, munduko hiru edo lau sukaldaritzak onenen artean dagoela uste dut».

Honelako arrakasta handia lortu duen sukaldaritzak honek, ezaugarri nagusi bat dauka, «bai horrela da, honera datozen guztiei atsegin zaie gure sukaldaritzak, desberdina bait da. Desberdina izateaz gain, oso erraz jaten den janaria egiten dugu, ahalegin handirik egin gabe, mundu guztiari atsegin dakioken

kiko dituen bereizketak azpimarratzea da, «nik uste dut ez dela ezertan bereizten, nere iritziz sukaldaritzak bakarra dago eta honek nolabaiteko transformazioak jasaten ditu. Behar bada aipatu daiteke, garai batean euskal sukaldaritzak guztiz gelditua zegoela, eta baldintza batzuk kontutan hartuta, sukaldaritzak hori berpiztu beharra zegoen». Baina transformazio batzuk ematen dira, eta honek ohizko sukaldaritzarekiko aldaketa nabarmen bat suposatzen du, «euskal sukaldaritzak berriak ez ditu plater berriak egin, gauza berri batzuk sartu ditu, baina betidanik eginak izan diren platerak darabilzki. Euskal sukaldaritzak berriak sukaldaritzaren maila eta maila kulturala gainditu du, euskal sukaldaritzak berriarekin, kulturalki oso garrantzitsua izan den pauso bat eman da. Sukaldariari behar duen duintasuna eman zaio, eta jendea, janaria herri baten kulturaren zati bat dela erakutsi zaio».

Euskal sukaldaritzak indar handia hartu baldin badu, euskaldunoi jatea as-

Sukaldari eskolaren garrantzia

Gure sukaldaritzaren eraginei buruz galdetzerakoan, honela erantzun digu Juan Mari inolako zalantzarik gabe, «beste sukaldaritzengandik eraginei buruz hitzegiterakoan, gure sukaldaritzak espainiarraren duen eragina aipatu beharra dago. Guk behar bada, frantsasengandik ikasi dugu zerbait, baino ziur nago beraiek ere asko ikasi dutela gure sukaldaritzatik». Baina lehen aipatu dugun legez, herri batetako sukaldaritzak, herri horretako kulturaren zati bat baldin bada, nahiko zaila gerta liteke, beste herri batetako ohiturak ezartzea, «bai, hori oso zaila da.

Herri bakoitzak bere izaera duenez, zuk beste herri batetako sukaldaritzak mota bat zeureganatu dezakezu, baina gero moldatu egin behar da. Nik adibidez, Txinatik atsegin zaidan plater bat ekartzen badut, gero gure ohiturara moldatu behar dut, jendeak bestela ez bait du onartu. Horregatik, sukaldari batek, herriaren izaera ezagutu beharra dauka».

Beraz badirudi, herri bakoitzaren kultura jakitea, beharrezko baldintza dela mundu guztian zehar sukaldari bezala aritzeko, «kultura hori hartzeko, sukaldaritzak eskola oso garrantzitsua da, nahiz eta gero esperientzia suaren aurrean hartu. Eskolatik ateratzen direnean, ez dira sukaldariak, baina kulturalki ikasteko prestaturik daude. Puntu hau, sukaldaritzak berriaren beste lorpen bat izango litzateke, hau da sukaldari guztiak eskolatik pasatzea».

Ezin dugu solasaldi hau bukatu, Juan Marien gustuak eta azken proiektuak ezagutu gabe, «gehien bat Donostia inguruari buruz hitzegingo dizut, hau bait da gehien ezagutzen dudana. Nere iritziz hemen leku guztietan jaten da ondo, baina Euskadin hiru «saindute» daudela esan daiteke: Ondarroako Penalti Getariako Elkano eta Lasarteko Julian jatetxeak».

Baina ez da Arzak bere sukaldean sarturik eguna pasatzen duen gizona, eta sarritan irtetzen da kanpora gure kultura zabaltzea, «dakizuen bezala inglaterrako erregina dator Madridera, eta neri deitu didate bazkaria prestatzeko. Ni sukaldari bezala eta euskaldun bezala oso pozik nago, baino hau euskal sukaldaritzaren beste lorpen bat dela uste dut, ez bait diote Juan Mari Arzakeri deitu, baizik eta euskal sukaldaritzaren ordezkari bati, eta kasu hone-tan ni izan nahiz hautatua».

I.GOIKOETXEA

Ez gaituk ez oso berrikuntza zaleak euskaldunak

janaria prestatzen dugu».

Baina orokortasun honen barruan, Euskal Herrian guztiok ez ditugu ohitura berdinak, «bai bitxikeri hori aipagarria da, hain herri txikia izanik, guztiz desberdinak gara jateko orduan, bizkaitarrei adibidez, zapore handiko gauzak atsegin zaizkie; guri ordea zapore gutxiagoko gauzak atsegin zaizkigu, legatza, antxoak... arabarrek eta nafarrek ere ohitura desberdinak dituzte».

Euskal sukaldaritzaren berria

Euskal sukaldaritzaren berria deitu izan denari buruz hitzegiterakoan, lehenengo gauza, honek ohizko sukaldaritzare-

ko atsegin zaigulako izan da. Baina jateko orduan ditugun ohiturak definitzerakoan, erizpide desberdinak daude, «denetatik dago, baina badago bitxikeri bat gure artean: gure sukaldaritzan normalean, janaria alde batetik eta saltsa beste batetik egiten genituen, beraz normalean gutxi landutako saltsak egiten ziren. Sukaldaritzak berriaren barruan, denetatik daukagu, asko landutako saltsak alde batetik, txipiroiena adibidez, eta gutxi landutakoak beste-tik, legatzana adibidez. Dena dela esan beharra dago, oso ohitura desberdinak dauzkagula Euskal Herrian, baina badaude puntu amankomun batzuk: batxuria, tipula, piperra eta perexila».

Arazo endemikoak arrastaka daramazkiela

Zaharrak berri hastear dagoen ikasturte unibertsitarian

Batzurentzat ez da nobedade handirik egongo. Liburuak berriak izango dira eta aurtengo irakasleak ere bai, baina ikasgelak, pasiloak, taberna eta eguneroko giroa ezaguna izango dute honez gero hastear dagoen ikasturte honetan. Beste askorentzat, aldiz, dena da berria unibertsitate munduan: fakultateko giroa, ikaskideak, ikasteko gaiak eta, mugitu beharra dutenentzat, hiriburua ere bai.

Herritik hirira joango diren ikasle unibertsitariarentzat dena da berria 1988-89 ikasturtean. Eta aurkituko duten lehenengotariko problema horixe izango da hain zuzen ere, egoitzaren arazoa: non bizi. Emilio Barbera errektoreak hiru campusetan ikasleentzako egoitzak eraikiko direla esan du, baina ez du oraindik ez eperik ezta proiektu zehatzik aurkeztu. Unibertsitatearen egoera fisikoaz galdetzean, honela azaldu ditu EHUren azpiegitura beharrak: «Unibertsitatea orain, instalazioei dago-kiela, ondo dago, oinarritzko beharrak behinik behin osaturik ditu. Zentruak estabaztatuta daude, baina egiteko bi zeregin dugu oraindik. Alde batetik, edificzioak osatzea eta barnetik horni-

tzea, eta bestaldetik, hiru campusetan falta diren bestelako edificzioak eraikitzea, esaterako, Zorroagako Fakultate berria eta Arkitektura Eskola. Hiru campusetan administrazio edificzioak behar dira, bai eta zerbitzu sozialetarako beste eraikuntzak ere, hala hola, jantokiak, liburutegiak, kirol instalazioak eta ikasleentzako egoitzak».

“Soldatak eta irakaslego plantilak guztiz normalizatuta eta arauturik daude”

Badirudi aurtengo UPV-EHUko ikasturtearen hasiera gatazkatsua izanen dela, aurretik sortutako arazoak ez bait dira behar bezala konpondu oraindik.

Masifikazioaren mamua

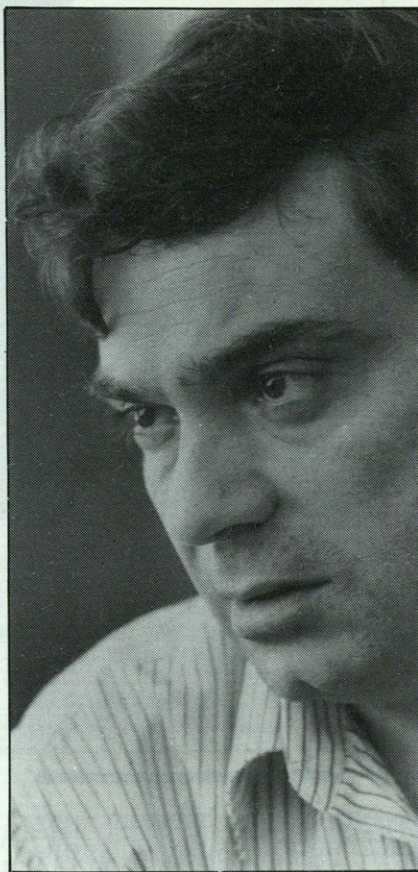
Ikasle berriek (eta zaharrek ere) aurrerik dezaketene beste arazo bat, masifikazioarena da. Berrehundik gorako ikasle kopurua gela batetan, eta irakaslearen ahotza bozgarailutik heltzen den artean, aurpegia urrun xamar ikustea. Unibertsitate berrien arazoa omen da gehitze neurgabearena, eta gurea, oso unibertsitate gaztea da. «Ez dugu uste kopuruak askoz gehituko direnik. Orain ditugun kopuruak, nahiz eta guztiz ez, nahiko hurbiltzen dira gure mugetara. Laster beheranzko joera nabaritutako dugu, kanporako politika nolakoa egiten dugun eragina edukiko duelarik. Dena den, populazio unibertsitariaren gure kopuruak altuak izango dira, baina orain sei urtetakoak baino baxuagoak».

Kopuruaz hitz egitean, arriskugarri suerta liteke batzuek datuak ateratzea. Irakasle Eskoletan heren batetara jaitsi da matrikula, eta Kazetaritzan aldiz *numerus clausus* delakoa ezarri behar izan dute, urtero urtero mila gazte ikasi nahi bait zuten lehenengo kurtsua. Lanbide merkatuak alde batetik, eta joera eta modak bestetik, baldintzatzen dituzte zentruetako matrikula kopuruak.

Matrikulazioa eta egoitzen eskasia, hala ere, ez dira EHU-UPVk dituen arazo larrienak, larriak izanik ere. Emilio Barberaren ustetan, aurrekontuak normalizatzea da konpondu beharreko lehen arazoa. «Epe laburrera dugun betebeharrak garrantzitsuena, aurrekontua normalizatzea da. Gaur egun ditugun beharrezko guztiak betetzeko finantziazio nahikoa lortu behar dugu. Hori da oinarritzeko kontua, eta erraz konponduko dela uste dut. Konpondu beharreko beste gai bat zera da, irakaskuntza antolaketaren burutzea, unibertsitate normalizatuaren buruturik duten moduan. Horretarako guztion esfortzua behar izango da».

Langilego osoa ez dator bat

Unibertsitateko langileek, aldiz, beste puntu batzutan jartzen dute arazoaren azpimarra. Ekonomikoaz gain, kontraktualak dira irakaslearen ardurak, egia bada ere irakaslearen artean ikuspuntu diferentek daudela, eta desberdintasunak sindikatu indartsuenak polarizatzen dituztela. LAB eta STEE-EILASEk zalantzan jartzen dute unibertsitate osoaren konfigurazioa laborala, eredu estatutal Euskal Herriko Unibertsitatearen beharrek bete ezin ditzakeela argudiatuz. CCOO sindikatuarentzat, ordea, soldatei loturik doazen arazoak baino ez daude, Barberaren taldeak soldatak igotzean, ikasturte hasierarako konbaturik zegoen greba deskonbaturik

Epe laburrera, aurrekontuen normalizatzea antzematen du betebeharrak garrantzitsuena Emilio Barberak.

bait dute. Gai honi buruzko galdera egin diogu Barbera errektoreari. «Nik ez dut greba konbokatzearen berri. Egunkarian agertutako oharren bat irakurri dut, baina arazoak a priori konpondurik zeuden, Gobernu Juntak erabakirik bait zeukan igoera, eta presuestoen zain zeuden. Presuestoak onartu ahala, gaia konpondu da. Ez dut uste konfliktorik zegoenik».

Entzungorrena egin

Konfliktorik ez omen zegoen, diogunez, CCOO sindikatuaren ustetan, baina

“**Hemendik aurrera kopuru eta zenbaki ezagunekin kontatzen dugu, eta errezagoa izango zaigu euskal adarrak antolatzea**”

LAB eta STEE-EILASEk ez diote irakasleko propioaren erreibindikazioa zehaztu, eta soldatarenak ez ditu bete. Arazoaren 3an, hain zuzen, justizia epaietan ikusiko da berrehun irakasle asoziatuko estatuko gobernuari jarritako errekurtsioa, funtzionariaren bidea ez nahikoa dela bait diote. LAB sindikatuak delegatu batek dioskunez, «irakasle asoziatuen egoera alegala zen, LRUK bakarrik kontentatzen bait du irakasle funtzionaria, eta gu ez gara LRUK azaltzen dituen irakasle asoziatu modukoak, guk ez bait dugu orduka irakasten, egun osoko ordutegiaz baizik. Dena den, estatuak berriki lege berria ateratu du, gure erreibindikazioak nolabait estaltzeko nahiaz. Lege berri hau uztailaren 29an ateratu dute, guk sortutako arazoaren ondorioz. Honen bidez, bai onartzen dute irakasle asoziatuak kontratatuturik egon daitezkeela, baina aldi berean, horren salbuespena azpimarratzen dute. Hau da, kontratu laboralak egon daitezke, baina salbuespen gisa. Eta gu, hemen, ez gara salbuespena».

Barberak, aldiz, ez omen ditu ondo ezagutzen arazo hauek. «Ustezko konfliktorik horiei dagokielarik, ez ditut ondo ezagutzen. Ez dakit, zehazki, zeintzu diren heuren erreibindikazioak». Erreibindikazioak irakasleko propioa edukitzeko eskubidea, funtzionariaren nahiezotasuna salatzea eta euskal unibertsitatearen konfigurazioa ezartzea dela diogunean, honela erantzun du: «Horretaz unibertsitate birmoldaketan aurrekirisik dagoen araudiari jarraitzen diogu, eta nik dakidan ez da administrazioak ez du inolako alternatibarik proposatu. Soldatak eta irakasleko plantilak guztiz normalizatuta eta arauturik daude».

Unibertsitatea noiz euskaldunduko?

Unibertsitatearen munduan garrantzitsua den puntua, eta errektoreari egin diogun azken galdera euskararen egoerari dagokiona da. Noiz euskaldunduko unibertsitatea? «Gizarte osoa ehuneko ehunean euskalduntzen denean, orduan ere euskaldunduko da guztiz unibertsitatea. Bitartean, aurrera goaz baina gizartearen erritmo berean. Jende gaztea sartzen den neurrian, euskaldunduko da. Baina ikaslearen jaitiera egongo dela susmatzen badugu, eta orain arte zaila izan bada, hemendik aurrera kopuru eta zenbaki ezagunekin kontatzen dugu, eta errezagoa izango zaigu euskal adarrak antolatzea. Egoera argitu da, eta orain hasi gara zentzu horretan zerbait egiten».

AMAIA LANZ

TELESFORO MONZON

Hitzak eta Idazkiak

«Nere bizian, asko gizon balio haundiko ezagutu ditut. Gutik naute, Monzonek bezanbat lagundu, nere biziko jokabideen garbiki ikusten eta sakontzen» (Piarres Larzabal).

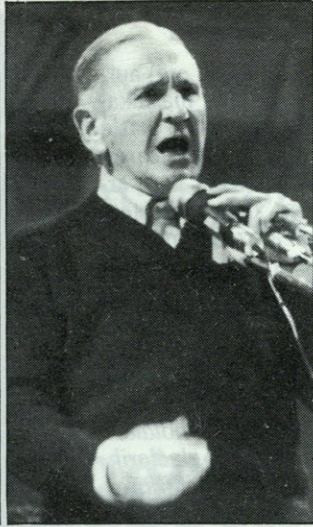

«Ez nuen behin ere ikusi edo entzun murmurika edota esamesa gaiztotan, nahiz eta gizagaixoak gorri-gorriak aditu eta irentsi. Horra hor egiazko gizatasuna» (Julen Madariaga).

Monzon egiazko askatasunaren izpiritua da; lau haizetara zabaltzekoa, erosotasun eta atsedenarekiko loturak apurtzekoa, gaur egungo borroka gazteei dagokielako peñtsakera galgarrian lokartzea urteen poderioz...» (Alfonso Sastre).

«Biharko Euskal Herria euskalduntzen ez badugu, Euskal Herriaren hizkuntza, mintzaira, hizkera, bene benetan, beheko mailetik hasi eta goiko mailetaraino egiten ez baldin badugu, esan dezakegu hori ez dela Euskal Herria».

«Nik, benetako politika egitasunean oinarritzen dela sinisten dut»

«Neretzat, bere lanaren merezimendu garrantzitsuena ez datza poetika teknikan, Monzonek ematen duen bere izpiritu egoeraren aitormenean baizik, gure herriak nozituriko astindu gogorretan, XX. mendearen lehen erdikadaren azkenetan suertatutako gertakarien kausaz. Orduan dator bere ahotsa beste poetenekin tartekatzerara, eta beraiekin batera, gure herriarren ahots bihurtzen da» (Jesus Maria Leizaola).

«Kultur arloan, non dihardudan lanean, kolaboratzaile kementsua izandu da Telesforo Monzon, giza mailan bihotz handiko gizona zen bezalaxe» (Jose Migel Barandiaran).

INFORMAZIO GEHIAGO NAHI BADUZU
BETE EZAZU TXARTEL HAU ETA
HELBIDE HONETARA BIDALI:

JAIZKIBEL KULTUR ZERBITZUAK
Posta-kutxatila 3.175
DONOSTIA

Izena
Abizenak
Kalea Znb.
Herria Herrialdea
Telefonoa

Tolosako II. Bideoaldia martxan igande bitartean

Pasatu den asteartean ekin zitzaion Tolosako «Bosgarren Kolektiboa»k bigarren urtez antolatutako Bideoaldiari, barnean izango dela Euskal Herriko II. Bideo Lehiaketa ere.

Bideo artearen esparruari loturik aurkezten den bideoaldi honek hainbat sail ezberdin hartzen ditu bere baitan, hasi nazioarteko puntako azken kreaioetatik, eta segi Estatukoetatik, nabarmenki agertuz kataluniarren lana. Bestetik, artezale ororentzat interesgarri, Copy-art, fotokopiaz eginiko kreaioen erakusketa moldatu da, eta musikaz blaituertzat berriz, Musik-Crash, musika ambiental eta banguardistaren tankerako kontzertuak.

Ehun bat bideo ikusatzeko izango da egunotan barrena, Tolosako Kultur Etxeko aretoetan paratutako pantailatan.

Aste honetan

Gipuzkoako bertso kanporaketan aldaketak epaimahaian (46. orrialdea)

Javier Sabadien antzerki zuzendaritzan ofizioa egin du (48. orrialdea)

Kultur dinamizatzaileak herrietan eragile (50. orrialdea)

Kulturaren Aste Borrastea (52. orrialdea)

Munduaren zabaletik kultura (53. orrialdea)

«TANTIRUMAIRU» IKASTOLAREN ALDE, EUSKALDUNEN ERREFUSA GOBERNUARI

Iruñeko Administrazioari aitz, tinko eutsi «Nafarroa Oinez»ek

Lehendik nahiko ez bazen, Gabriel Urralburuk zuzenduriko Administrazio Foralak eskualde euskaldunetako ikastolak ere porrotera bultzatu nahi ditu legez. Euskaltzaleen bozak ordea, amore emanen ez duela erakusti zuen Lesakan.

Iragan igandez Lesakako zelaietan burutu zen «Nafarroa Oinez» ihardunaldian sekula baino premiatsuago zen euskaltzaleen ikastolen aldeko boza, Iruñeko Gobernuaren euskal kultur eta nortasuna ezabatzeke esfortzuei aurre eginaz.

Aurreko urteotako edizioak zonalde erdaldunduenetan ospatu baldin baziren, pentsatuz eskualde euskaldunetako ikastolen auzia konpondua zegoela, beste behin jabetu behar izan du gu Nafarroako alderdi eskuindarrek eta sozialistak bere eskuetan dauzkan bitarteko guztiak baliatuko dituela euskal kutsua duen

ororen zapaltzeko kasu, Lesakako ikastola legez desegin nahia.

La zazpi kilometrotako zirkuitoaren inguruko zelaietan bildu ginenok merezitako errefusa adierazi genion berriro ere abertzaleen kontrako politika instituzionalari, ohizko festa giroan musika, dantza, antzerkia, bertso eta kirolaz gozatzen genuen bitartean.

Nafar ikastolen aldeko ihardunaldirik jendetsuena gertatu zen «Tantirumairu»k antolatutako eguna, Behobiarainoko bidea gainezka egiteraino helduz, euskal herrialde orotarik hurbildutako jendearen presentziaz.

Abesbatzen V. Topaketa Legazpia eta Bergaran

Urola, Debaide eta Goierriko abesbatzen topaketak duela bost urte hasi ziren Zumarragan, eskualdeotako kantuzaileen bilkura izateko asmotan izaki. Ordutik hona makina bat abesbatza igaro da edizio desberdinetan zehar, aurtengoa Legazpi eta Bergarako herrietara iritsiz, non zortzi taldek topo egingo duten bitan banaturik datorren igandez.

Laurehun bat kantari beraz, jendaurreko kontzertua eskaintzen ariutako direnak, horien artean arabarrik ere izango dela. Aramaioko Bizente Goikoetxearen aldamean entzungo dituzu Arétxabaletakoa, Azkoitiko Iraurgi, Zumaiaiko San Pedro, Debako Alosterrea, Oñatikoa, Bergarako Arizeta eta Deasaingo Loinaz.

BERTSOLARI HOBETSIEN SAILAKPENAREN ARAUERA ERABAKIKO AZAROAK 5-EAN EHINGO ZAIEN GIPUZKOAKO KANPORAKETETAN

Epai eta neurketa modu egokiaren bila, Bertsolari Elkartearen sistema berria

Gipuzkoako kanporaketak laster hasiko direla-eta, Bertsolari Elkartek sistema berri baten esperientziari heldu nahi dio, epai modu aproposaren bila. Istiluak frango izan bait dira historian zehar, ez bakarrik bertsolari txapelketetan, bai eta oraintsu trikitan ere.

Bertsolaritzaren historian zehar erreparatuz gero, Txapelketa Nagusietan epaiekin makina bat istilu izan direla ohartuko gara. Gogoratu besterik ez dago gerra ondorengo bigarren txapelketan hai-zatu zirenak, 1962. urteko abenduaren 30ean (Donostia-ko Astorian): txapela Uztapideri, bigarren lekua ordurarte txapelduna zen Basarriri, hirugarrena Xalbadorri eta Lazkao-Txikiri laugarrena. Desenpatea jokatu behar izan zuten bi lehenek, epaia aho batez hartu ahal izan ez zutela, epaimahaikideek hobetsienaren izena papertxo batean ipinita sekretuki erabakiz. Sortutako arazoan ondorioz eztabaidako sesio ugari egin omen ziren luzaroan.

Memoria freskatzen segituz, 1967ko ekainekoaz (Anoetako frontoian) oroitzea esanguratsua gertatuko da. Uztapidek, ohiturari jarraikiz, ez zuen kantatu behar izan bukaera arte; eta arratsaldeko saiorako Lopategi, Xalbador, Lazkao-Txiki

eta Gorrotxategik egin zuten aurrera, azkenik Xalbador aukeratuko zela. Jendea ez zen gustora agertu.

Horrela mintzo zen Uztapide: «Lauren arteik Xalbador aukeratu dute aurrera pasatzeko, jendeak erabaki oneri txistuak jo zizkion. Gure egoera ederra zan orduan! Gu biok gitan an, jendearen aurrean txutik jarrita, txistuak noiz islduko ziran zai, gero esan zuten ez, bost minutu ta erdi iraun zuan txistu-aldi arek. Xalbadorrek regar egiten zuan. Geroztik ez da txapelketarik egin, eta d-de batera ez egitea ere obe, ala ibiltzekotan; batean txistua, bestean ujuq beti bazan zerbait eta».

Hurrengo hamabi urtetan ez zen txapelketarik antolatuko, Xalbador hil zen arte. 80an Amuriza gailendu zen, eta 82an ere bai, Lopategirekin desenpatea jokatu ondotik. Azken txapelketa honen biharamunean Joserra Etxebarriak horrela izkiriatzen zuen Egin egunkarian: «Nire

kezka nagusia, bertsolari eta bertos-entzule askorena den bezala, puntuatzeko sistemaren argitasun falta da. (...) Ene eritzia, gakoa metodoa bilatzean dago».

Ez ageriko epaiaren aldeko

Araba-Bizkaiko Txapelketak azken Txapelketa Nagusi-

Nafarroa(-Iparralde)ko txapelketan ere ez agerian baina bai publiko ematen da epaimahaikideen erabakia. Baina puntuen batuketa medio burutzen baldin bada ere, bariante bat aurkezten du: epaile bakoitzak bere sailkapenaren arauetako puntu gehigarriak eskaintzen bait ditu. Gisa honetako neurketa konbinazioak zera ekar leza-

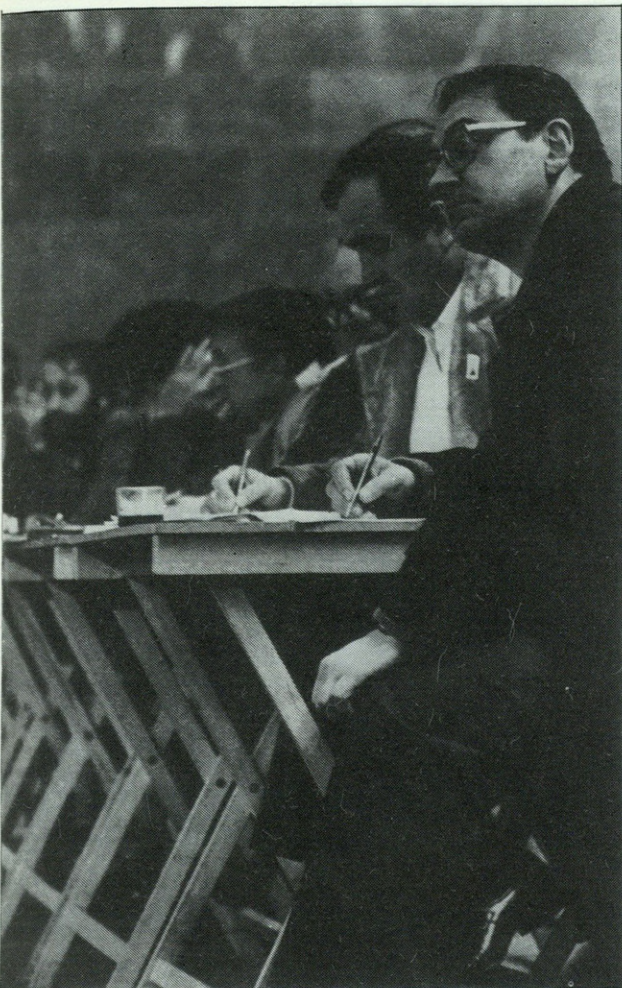

Puntuaketa agerian emateak eragiten dituen eragozpenak ekiditearren, gordean egingo da, publiko izanda ere.

ko bertso-neurketa modua erabili du: epaimahaikide bakoitzak ematen zituen puntuen batuketa eginaz... honek hainbeste puntu eta besteak hainbeste. Berdinketarik balego, sailkapenetan erreparatuko litzateke. Eta azalpenari dagokionez, erabakia publikoa izanik ere, ez zen puntuazioa agerian ematen.

ke: puntu batuketa errealez txapeldun izan litekeena, puntu gehigarrien eraginez bestela gerta daiteke.

Gipuzkoako kanporaketetan puntuazioa agerian eman izan da azken aldian. Baina aurtengoak berrikuntzak nabarmenak ekarriko ditu. Ageri-ko baztertzeara, hain zuzen, hastera.

Bertso-neurketa modu berria jarriko da martxan: puntuazio sailkapen partikularren gurutzaketazkoa.

Neurketa bapatean ageriko egiteak berezko garbitasuna suposatzen duen arren, zailtasunak komerak erakusten ditu bere baitan. «Jakin» aldizkariaren 44. zenbakian gai honi buruzko jasotako bertsolarie eta zale adituen eritzi zenbait azalduko ditugu.

Amuriza: «Agian ondo da go agerian ematea, baina ez kantatzen duenaren muturrean». Aranalde: «Epailearen lana automatikoei egiten du, eta jendea bertsua entzuteko bakea kentzen dio, eta apustu-giroa pizten du lotsagabeki. Jendeak ez du bertsoa txalotzen, bertsolaria baizik». M. Lekuona: «Entzuleen baitan interes handia sortu du. (...) Entzuleen zaraketa (eta txistuek) ez diete beti lagundu bertsolariei beren lan latzean, eta epaileak ere borta eta kerraz ditzakete beren deliberazioa». Muniategi: «Bertsolaria» despista deza-

ke, eta entzulegari, berriz, arreta galeraz diezaioke. Epaimahikoarentzat (...) mentuan huts egiten bada, eginga da betiko Azkenean eman behar da puntuazioa».

Azkenean, Sarriugartek «Jakin»en botatakoaren pareko edo egingo da: «Egokiena beharbada emaitzak saio bukaeran ematea litzateke, puntuaketa partzialak antolatzaileen eskuetan utziz, inork eskatuz gero erakusteko edota bertsoekin batera argitaratzeko. Horretara, puntuaketak agerian emateak ekar ditzakeen eragozpenak gaindituko lirateke, eta emaitzen publikotasuna segurtaturik geratuko litzateke».

Sailkapenaren arauera, sistema berria

Finean, Gipuzkoako kanporaketetarako erabaki den epai eta neurketa formula da

ordea garrantzitsua. Sistemarik proposatzen den bila ari den Bertsolarien Elkartek orain arte erabili ez den bat esperimentatu nahi du, betiere datorren urteko Txapelketa Nagusiari begira alde aurretikako praktika eta ondorioak ezagutzearen.

Honokoa datza: epaimahikide bakitzak (J.M. Arrieta, R. Iraola, J.M. Aranalde, J.M. Etchezarreta 'Izazpi', J.M. Gabiria eta P. Gokolea) bertsolari bakoitzari puntuazioa egingo dio, horren arauerako sailkapena moldatuko duela; idatziz pasatuko gero idazkariari (P. Esnal); bertso saioa amaitzean egun hartako sailkapenaren berri emango da; ea sailkapen partzial guztiak gurutzatuta aterako azken emaitza. Gisa honetan, berdinketarik balego, puntuen batuketa saila izango da erabakiorra gehien lortu dituenaren alde.

Puntuaketa guztiak Bertsolari Elkartek jaso eta gordeko ditu, edonoren begibistan jarriko direla hala eskatuz gero.

Gaijartzeari dagokionez ere, aldaketarik ere izango da: lehen epaimahikideek gaiak alde aurretik ezagutzen baldin bazituzten, hemendik aurrera, berdin izango da, bertan entzunda, bai bertsolarientzat bai epaimahikideentzat. Gaijartzaile talde zabal bat lanean hari da duela hilabete batzu, hilero bilkurak egiten dituztela. Hala ezagunak dira dagoeneko gai emake bezala ihardungo dutenak L. Azkune, J.L. Ezeiza 'Kaxka', M. Oteiza, S. San Sebastian, A. Kazabon eta L.M. Mendizabal 'Zurdo'.

Aintzina bertsoz adierazten zieten bertsolariei egin beharreko lana, eta halaxe egin zen, adibidez, 1935eko urtarilaren 20an Lehen Bertsolari Egunean (Donostiako Poxpolin aretoan). Zuzpurtuko ahal dute hurrengo Txapelketa Nagusirako?

P.U.

A trebentzia ez bada

Kopletan nor bizkor?

ESPERIENZIA berrietan murgiltzeko asmoa hartuta, Gipuzkoako kanporaketetan kopletan binaka eta 6na bertsotan kantatzeko lana jarri zaiei parte hartuko duten berrogei bertsolariei: haundi nahiz txikiak izan daitezke, baina betiere bi puntukoak, derrigorrez.

Sonatuak dira Santageda eskekoak edo Santimamiñeko bera, eta tradizio haundia dute hairbat lekutan, nahiz eta kopletarako giroa desagertzen ari den apurka-apurka. Horrexegatik, hain zuzen, tradizioa zuzpurtu asmoz alde batek, eta bestalde bertsolaritzaren oinarriko urrats suposatzen duen teknika horren areago aztertu eta garatzeko, lehiako lantzat eman dute oraingo honetan.

Koplen giroa ordea, taulakoa baino kdekoa izaki, baliteke bere berezko indarra eta ezaugarriak galtzea eszenara eramateko orduan, ezen soinuaren laguntza eta lagun artek egin ohi den erantzun-leloa ez ahaztuzeko modukoak jo beharko bait genituzke.

Dena den, jende arteko ingurunea, motiboa (eskea, festa), eta bertsolarientzako erantzun laguntzailea eskatzen baditu ere koplak, ez da makala gertatuko kantari bikoteari eskatuko zaion malgutasun eta bizkortasuna, eta zergatik ez, baita sententzia markatu behararen zorrozotasuna... aspaldiko partean txapelketetan aski faltan bota izan ditugunak.

«FREGOLI» TALDEAREKIN, SHAKESPEARE TAULARAKO ASMOTAN:
«AMODIO NEKE GALDUAK», NAFARROAKO ERREINUAN KOKATUA

J. Sabadie: «Talentoak askatzen lagundu behar du antzerki eskolak»

Azken urteotan Antzertin interpretazio irakaskuntzan aritu bada ere, Javier Sabadie antzerki zuzendaria da ofizioz, atzerrian ikasia. Euskal Herriko zenbait talderekin lan egin du orain arte; baina egun, Shakespeare-ren obra bat eskuartean, «Fregoli» izeneko taldea osatzekotan dago.

Antzerki talde eta produktore kanpoko zuzendariengana jo dute aspaldi honetan hartutako obrak taulara eramateko orduan, J. Pastor, C. Portacelli, J.C. Plaza, P. Plannella edota F. Malonda direla kasu. Hala eta guztiz, hasiera batetik talde bakoitzak bere zuzendaria propioa izan duen arren, bada hemen antzerki zuzendaritza lanean espezializatutakorik, Javier Sabadie bezala.

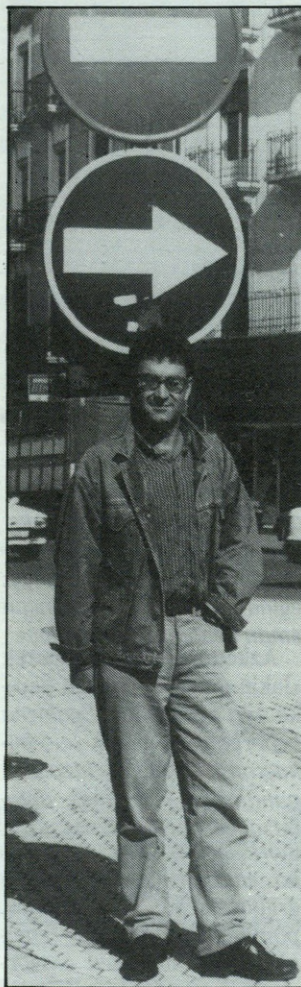
Orain, Branka («Beteluko balnearioaren mirakulua»), Maskarada («Gastibeltzaren karabinak», «Gernika»), Teatro Inestable («Schweyk en la II Guerra Mundial») eta besteekin zuzendu eta kolaboratu du Sabadiek, betiere emaitzak serioski kontutan hartzekoan gertatu direla orotan.

«Antzerki taldeen barnean gehientsuen zekitenek hartu izan dute zuzendaritza lanaren ardura hasiera batetik. Baina urteen poderioz jabetu gara aktoreen, produktoreen, teknikoen eta zuzendarien lan espezializazioa ezinbeste-

koa dela. Horrela, gaur egun zuzendariaren lana premiazkotzat hartzen ari da, nahiz eta beldur piskat ere bazaion oraindik: aktorearen gaindi nagusituko den arriskua dela, benetako kreatoraile eta aglutinazatzailea bilakatuko dela...».

Madril, Milan, Lovaina...

Aktore gisan, duela hamabost bat urte sartu zen antzerkiaren munduan, Orain taldearekin. «Prolema asko nituen aktorea nintzen. Eta ez zegoen inor arazo horiek konpontzen lagunduko ninduenik, ez eta inolako eskolarik ere. Beraz, zuzendari profesionalek aktoreekin nola lan egiten zuten ikustera abiatu nintzen Madriler, Teatro Español-eko J.L. Gomez-en laguntzaile bihurtzeraino. Han ezagutu nuen zuzendariaren eta produktorearen ofizioa, nere buruari planteiatu nizkion arazoentzako konponbideak ikasten ari nintzela konturatuz».

«Fregoli» taldea sortu eta Shakespeare-ren obra baten euskarazko bertsioa egiteko projektua dauka eskuartean.

Direkzio eszeniko mailan 'jubilatua' deitzen diutuenak interesatzen hasi zitzaizkion orduan: Brook edota Kantor, esaterako; baina bereziki, Giorgio Strehler, Teatro de

Europa eta Milango Piccolo Teatro-ko zuzendaria. Milana egin zuen mudantza eta Piccolo-n aritu. Segidan igaroko zen Lovaina-ko Antzerki Ikasketa Zentrutik.

«Estatuan oso zuzendari gutxi batzu salbu, besteok beren ikuskizunak produzitu behar dituzte. Hau da, dagoneko helduxeak direnak baino ez dute lan egiteko aukerarik, oso gutxi arriskatzu gainera. Eta teatroa ez da errepresentazioa, zeinuen sorkuntza baizik. Nere ustez, ezer aurreratzekotan behintzat, gazteak dira probetxuzko gauza berririk ekar dezaketen bakarrak».

Dramaturgia arazoak

Euskal Herrian egiten den antzerkigintzak hala ere oinarritzko arazo gehiago ditu, Javier Sabadierekin ustetan. Hasi testutik eta segi aktoreen laneraino, geroak izaki eszenaratzeko ordukoak.

Jatorrizko testutik zuzenean abiatzearen aldekoa da Sabadie itzulpena egingo bada. «Baina hori ere ez da nahikoa. Dramaturgia ezagutu behar bait da, testua taldearen beharretara egokituz, taularaketari begira aztertuz eta lengoiaren ezaugarriak ahaztu gabe. Jokaldiak ongi funtzionatuko badu, bertsioaren freskura eta jatorriasunak baldintzatuturik izango da. Eta horregatik, errakuntza da —eta ez da inolaz zilegi— obra bera bi hizkuntzetan landu nahi izatea».

«Euskal antzerkiak euskaraz behar du izan. Testuari euskaraz, eta euskaraz bakarrik, heldu behar zaio. Bi gauza zeharo diferente dira eta gaztelera antzeztea eta euskaraz antzeztea. Hemengo taldeek ohitura hartu duten bezala egiteak beti gaztelera testua eta dramaturgiaren faboretan jokatzen du, eta justu alderantziz, euskarazkoaren galaran».

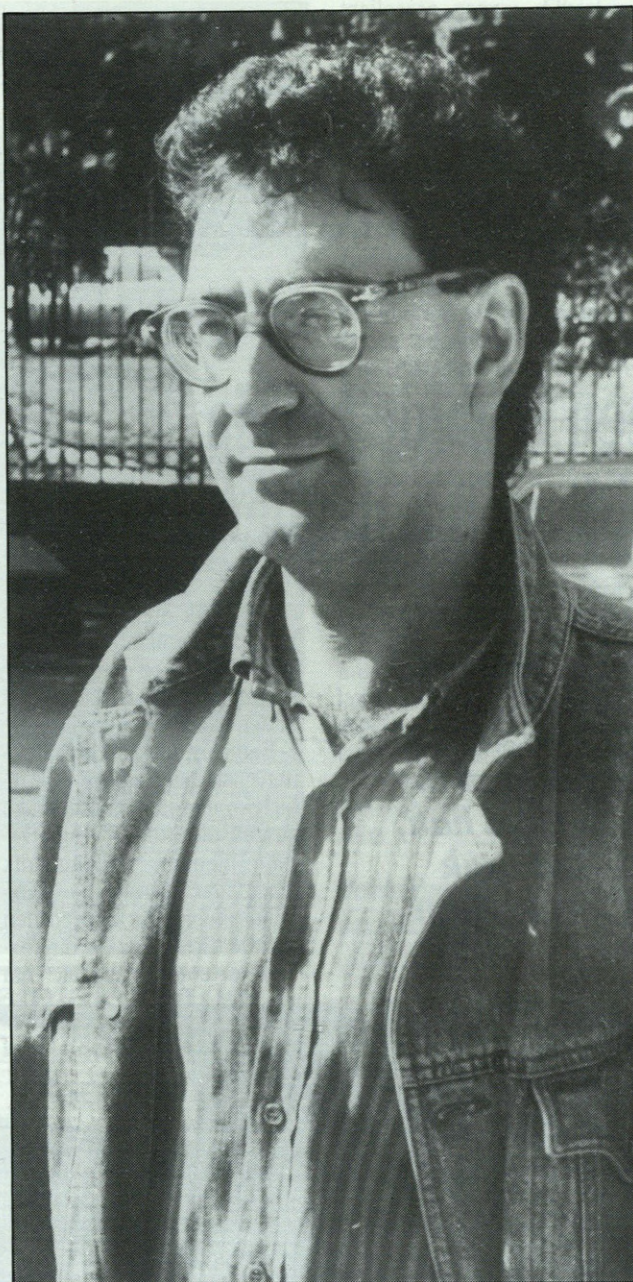
Interpretaziorako orduan berri, aktoreen testua ongi esateko kezka salatzen du. Lehen lana euskarazko esakera aztertzea litzateke, dikzioa, eta pertsonaia kreatzea ondoren. «Testuak inkosizientea behar du izan aktoreengan, presente egon behar ez duela, alegia. Adibide extremo bat ipintzearen: nola kreatuko du pertsonaia, baldin eta ergatiboa erabili behar duen ala ez pentsatzen badihardu? Horrexegatik uste dut, aspaldi honetan euskal aktoreek pertsonaia tipoak egin dituztela gehien bat, eta ez pertsonaiak».

Antzertin interpretazio irakasle

Sabadiek iragan bi urtez lan egin du Antzertin antzerkiaren historia eta interpretazio irakasten. Egun ordea, kalean da, Antzertin lanean ari ziren beste bost lagunekin batera, zuzendaritzak denak botatzea erabaki bait zuen. Beste erabakien artean ziren halaber: Donostiako Andia kaleko egoitza Zorroagako eskasetara pasatzea, ikasketak 3 ikasturtetik 2ra murriztea, eta datorren urterako bi irakasle besterik izango ez direla erabakitzea.

«Antzerti zuzendaritza ezak eraman du porrotera. Eugenio Arozena antzerkiarekin batere loturarik izan ez duen politiko bat da. Eta, areago, zuzendari ona izango baltz ere, jaunak!, ez da posible antzerki eskola instituzional baterako betirako izango den zuzendari bat izendatzea».

«Antzertik metodo bakar bat izan du hasiera batetik,

«Obra bera bi hizkuntzatan egitea ez da inolaz zilegi, gaztelera dramaturgiaren faboretan jokatzen bait da, euskarazko bertsioaren galeran»

'hor konpon marianton' izenekoa, irakaslearen antzerkigintzarekiko lan borondateagatik nola edo hala salbatu dena. Neretzat, ez dago dudarik, eskola instituzional baten beharra badago, Barzelonan, Berlin edota Sobiet Batasunean badagoen bezalaxe. Baina antzerkigintzako profesionalen eskuetan jartzen ez badute, jai dago!».

Aktoreekin lanean

Gaur egun teknika gehiegi irakasten dela azpimarratzen zigun; Stanislavskiren metodoa dela eta abar, begibistako arazoak zeintzu diren erreparatu nahi zezan edo. «Aktorea bere buruarekiko lanean jarri behar da, bere ezaugarriak aztertu eta akatsen segimendu eta zuzenke-

tak eginaz. Aktorea bere errekurtoak ezagutzen doan neurrian, bere mitologia kreatiboa lantzeari ekingo dio». Zera galdegin behar diola alegia: zerk frenatzen du nere kreazioa?, zer nola dominatzen dut gorputza?, zerk prokeatzen nau?, zerk ipintzen nau urduri?, nola minzatzan naiz?, nolakoa da nire ahotsa?...

«Monjetako teatroa egiten ezin jarraituko dugu! Hemen interpretatu eta sortu baino, dikzioa eta erretorikara mugatzen bait gara. Gehiengoak uste du antzerki eskolak eza gutza eskolak direla. Ostera, antzerki eskolak deskubrimendu eskola izan behar du: ezin erakuts dezake kreatzen, baina bai talentoak askatzen lagundu. Aktore langileak sortu behar dira, beren mugak eza gutuko dituztenak, limitazioen aurrean kritikoa izango direnak, eta muga horiek apurtzen lan egingo dutenak; sintzeroak eta ausartak, beren miseriei aurre egiteko adorea izango dutenak».

Javier Sabadiek Fregoli taldea osatzeko projektua dauka epe laburrerako helburua, subentzioek laguntzen badute. Bere ikasle izandako hamar bat aktorentzat William Shakespeare-ren obra baten bertsioa prestatu du Xabier Mendigurenen itzulpen laguntzaz: *Amodio neke galduak*. Nafarroako Erreinuako erregeren inguruan ikerlari talde bat biltzen da, zeinak zin egin duen beti ikerkuntzari lotuko zaiola... sekula emakumeekin nahastu gabe (Frantziako gorteko damisalak agertzen diren arte!). «Kuri osoa, baina elkarte gastronomikoak datozkit gogora. Shakespeare-k ez zuen akaso Nafarroa non zegoen ere jakingo, baina gizon euskaldunak emakumeekiko duen jarrerara ongi adierazten asmatu zuen».

Baliteke beraz, datorren urterako Shakespeare (nafar) bat euskaraz eta bertsio bandguardista batez taulan ikusteko aukerarik suertatzea.

GORKA ARRESE

GUTXIENeko BITARTEKOZ ZIRIKA LANEAN DINAMIZATZAILEEN SAREA HEDATUZ ARI

Kultur eragileen lanbide berria Udaletako zerbitzuetan dagoeneko

la atzo arte, esateko postura bat bada ere, kultur dinamizatzailearik munduan bazenik ere kasik ez genekien, ez eta zertan zetzan hauen eginkizuna. Herenegun arte terreno agor bat zen honoko hau, baina azkenean, salbuespenak salbu, badirudi ildoak ebakitzen ari direla.

Eta zeregin honetara, guri honetara, aspaldixeagotik edo berrikiago, mota guztietako instituzio eta erakundeetara, udaletara, *teknikariak*, atzoko *progre*, gaurko postmoderno eta makina bat klasetako jende igotzen ari da. Garai batean *kultura* hitza aipatzen zenean pistolara bota ohi zuen eskua halamoduzko jendeak. Laister patrikara eramango dute. Fazismo eta sozial-demokraziaren arteko aldea, hauxe.

Jakina da kultur eremua gizartean eman daitezken aldaketetarako gako erabakiorra suerta daitekeela. Kultur-akzioak kosk egiten du gaur egun. Baliteke guzti hau mementuko espejismoa izatea, baina denbora batez bederen, kultur akzioa gizarte dinamizaziorako faktore bereziki agresiboa izango da. Izan ere kultur azeptazio bat nagusitu bait da, zeinaren baitan kokatzen diren hain gaurko eta hain gure diren hainbat balore: feste girokoak, arteak zentzu zabale-

rio etikorik atera dezan. Nahiko pobrea litzateke eta gainera ia inork ez du ezer espero une honetan kontzeptu hauen argitze saioretatik.

Baina, nolana ere, egunetik egunera geroz eta biarteko eta baliabide gehiago jartzen dira kultur eragintza-aren menpe: honengandik errentagarritasun eta dibidendo gehiago itxaroten den seinale. Erruz ugalduta azken urteotan, azokak eta

Besteen zain ezin egon

Udaletako kultur animazio politiken diseinua egin beharrekoa da nahitaez, beraz. Dinamizazio honetarako marko orokorrak ipintzeko daudenez, eta funtzio publiko dagozkien azpiegitura mekanismoak eskasak direnez, udal gehienak arazo honen aurrean bakarka aurkitzen dira, soluziobideak, gutxienik, zonaldeka, lurralde-

Ekintzarakoan belaunaldi desberdin arteko oreka lortzeko eta herriei zerbait bixigarri emateko premiarik bada.

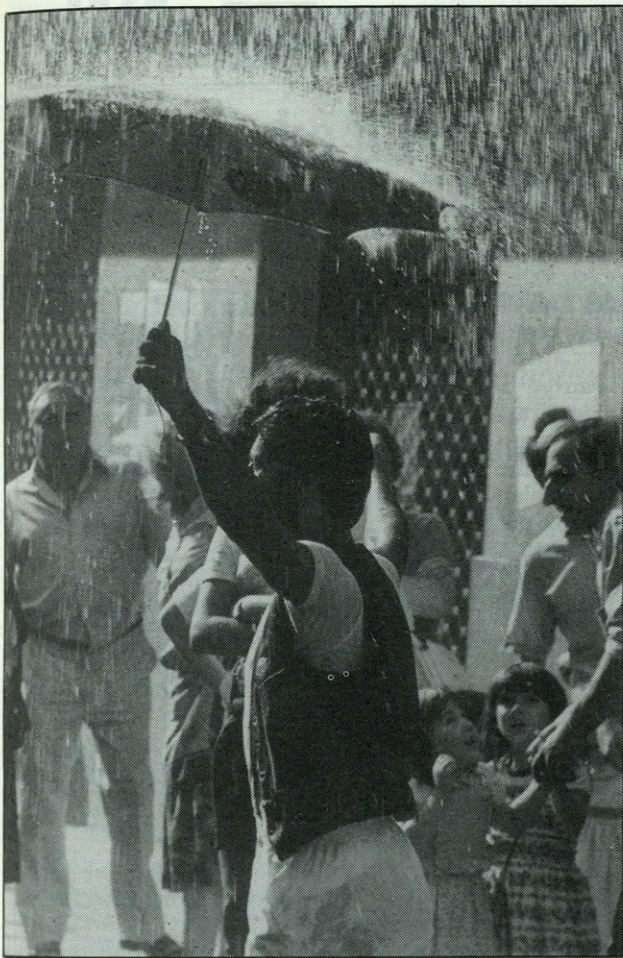
nean, gastronomia, ekologia, kirol ezberdinak, seksua...

Egia esan teoriari ezin zaio eskatu giza-kultur animatzea zer den esplikatu dezan eta hortik ofizio berri horren gaineko edota dinamizatzaileen heziketari buruzko ondo-

muestrak, hitzaldi, erakusketak, festak, sorkuntz tailerrak eta edozein moduzko kanpainak. Baliabideen gehitzea eta eskasia salatzea ez da nahikoa, guzti honi emango zaion erabilera planifikatzea ezin bestekoa dateke.

ka edo nazional mailan artikulatu beharko liratekeen.

Azken hamarkadetan kultur animatze lanak filosofia baten ondorio izan dira Europa: truke-ondasun eta zerbait kisten *bahiketa* jasatetik ondasun erabilgarria izatera

“Badirudi udaletako programak globalki finantzatzeko eta errekorteetara jotzeko joera hartu dela azken aldian”

pasa da kultura. Jendea jabetu da arte eta jakituriaren terrenoetatik areago doazen ekintzak direla kulturari dagozkionak.

Edozein mailako udaletako kultur politikak oportunitateen zabaltzean oinarritu beharko lirake, lehentasun eta norabide batzu ipiniz eta errekurtso kolektiboez baliatuz. Gure udalen kasuan menpeko dagoen hizkuntzak mereziko luke lehentasun tratua eta kultur ekintzetan parte hartzen duen base soziologikoa zabaltu dadin jendea estimulatu beharko litzateke. Ume, gazte eta zaharrei eskaintzen zaizkien arteko oreka bilatzea ezinbestekoa da. Ahaztu ezinezkoa berriz, giza-portaeren espontaneitatea.

Egiteke daudeken kultur

politika hauek tradizioko ondareak zainduko lituzkete eta desagertzeaz leudekeen arte eta kultur formei lagundu, leku bakoitzean lekuko azpiegitura montatuz eta kulturarekiko konpromezu borondatea dutenei lagunduz; diseinu ireki bat egin oster, kultur zikloetan parte hartzen duten indar eta elkarteekin eztabaidak eduki eta bakoitzaren funtzioak zehaztuko lirake.

Kultur espresioaren ezaugarriak menderatzea

Kultur kudeatzeari, eta bereziki giza-kultur dinamizatzaileei eragintza ahalmena baloratzen zaie. Herriko indarren arteko zubi gisakoa izatea da giza-kultur anima-

tzailearen papera. Elkarlana bezalakorik ez dago. Garrantzitsuak dira herrikideekiko topaketa, kale-okupatzeak eta parte hartzeko orduan ez inhibitzea, komunitate identifikazioa, belaunaldi berezietuen integrazioa eta etengabeko heziketa eta sorkuntza zuzpertzeara.

Lanbide berri hau adar ezberdinetatik dator. Unibertsitatean badaude titulazio batzuk eta komisio batzuk ere lanbide honen finkapena aztertzen. *Astiaren animaziorako* eskolak badira jadanik, eta horiek lanean ari den taldea osatzen dute. Baina bestalde, Estatu eta Europa mailan bada beste adar bat, kultur sortzaileena, arte-taldeak eta osatzen dutena. Horieta-rik gutxi ezagutzen dugu hemen. Hirugarrena berriz, titulazio gabekoa eta beren esperientzia soil-soilik aportatzen dutenena litzateke, kultur jestioan aritu eta leku bakoitzean aski ezagunak direnena.

Borondate eta aurrekontuen gora-beherak

Gipuzkoako Aldundiko Kultura Sailekoa eta kultur eragintzaren arduradunetako bat den Frantxisen ustetan, hiru adar hauek nahasturik doaz hemen eta honetan esperientzia gehien dutenak *Giza-kultur animaziotik* datoztenak dira. «*Nik uste, haien eginkizun nagusiarena sozio-kultur arlo hori lantzea dela, herri eta auzoetan sortzen diren taldeekin lan egiteko kapazak direla frogatzea. Hauetako falta zaien ezagupena da kultur sortzaileen ezaugarriak ezagutzea, antzerki talde baten premiak zein diren, nondik jo erakusketak antolatzerakoan...*

Herri bakoitzak dituen beharrak betetzea ez ezik, *Euskal Herri osoko talde eta mugimenduak edota kanpotik datozkigun kultur indarren ezagutza erakustea prexixokoa da dinamizatzailearentzat. Inbertsio planak zirela-eta, Kultur etxeak sortu direla-eta, animatzaileen beharra ikusi zen Diputaziotik. Oso kapazak ziren eta bo-*

rondatez ziharduten elkarteetatik zetorren jendea lotu da, kultura, hitz zabal horren, inguruan sortzen diren arazoak bideratzeko. Animatzaile horiek Administrazioarekiko harremanak ezagutu behar dituzte, bertako nahiz kanpoko dirulaguntzak, errekurtsioak lortzen saiatuko dira.

Bestalde, herrian herriko elkarte eta mugimendu sozialak, kulturarekiko ajente guztien berri eduki behar dute eta haiekin tratatuak izan.

Duela gutxi arte Udaletako programetan kabitzen ziren monitorea, ikastaro, eskola eta gainatikakoei banaka-banaka eskaintzen zitzaizkien diru-laguntzak Diputazioaren eskutik. Badirudi oraingo joera errekorteetara jotzea dela eta programei globalki hainbatekoa eman-eta-listo. Musika eskolak-eta munizipalizazio saiotan dabilta, hori dela eta.

Udalerrri ertain batetara jo dugu honakoan, Ordiziara. Bertako giza-kultur dinamizatzailea eta Kultur Etxeko arduraduna den Iñaki Hildagok esaten digunez, dinamizatzaileak betetzen duen papera presupostuen arabera da. «*Helburuak politikoak izaten dira. Horretarako komisio bat dago Udaletxe honetan, eta bi aurrekontu ezberdin egiten dira: bata Udaletxeak bultzatutako ekintzetarako eta bestea herriko elkarteekin egiten diren diren-entzat. Urtetik urtera presupostuak igotzen doaz, garrantzia hartzen hasi da guzti hau.*

Azpiegitura gastuak izaten omen dira handienak, ekipamenduen mantenuak. «*Elkarre eta gure zerbitzuaren arteko koordinaketa proiektuak badaude, gauzatu ez badira ere. Ziriak aritu beharra alde guztietatik eta dauden diru eta baliabideekin ahalik eta gehien egitea*», da azpimarragarriena Iñakirentzat.

Lehenagoko boluntarismoa desagertze bidean eta kultur dinamizatzaileen figura goraka somatzen da zenbait lekutan.

MIKEL ARAMENDI

Paperetan idatziak

ANTROPOLOGIA BERRIA

Joxemiel Barandiaranen ildoari lotu naitzaio. Berak euskal kultura aukeratu du aztertze-ko eta nik ere bai. (...) Hala ere badi- tugu ezberdintasunak. On Joxemielek oraina eta prehistoria lotu ditu, beste inork baino hobeto. Ni gaurko etorkizunari lotzen saiatu naiz. No- lakoak izango garenaren jakinmi- nak eraman nau Zientzi Sozialetara. (...) Antropologian lehen- biziko aldiz ikertzen da oraina etorkizunari lotuta. Euskal an- tropologian beti oraina lehenarekin lotuta ikasi da. (...) Ohar- tzen naiz nire lana ez dela arrunta. Agian zientzia fikziozko ezaugarri batzu baditu.

Joxemartin Apalategi, (*Eguna*, 88-10-6).

LITERATUR ITZULPENGINTZA

Euskaldunak kexu dira beren obrak itzultzen ez dituztelako, galiziarrek edo kataluniarrek bezala. (...) Gau- zak, hala ere, mugitzen hasiak daudela dirudi. Hyperion poe- si sail ezagunak euskal olerkiaren antologia gaztelaniaz argi- taratu nahi luke, Visor poesia sail entzutetsua interesaturik le- goke hiru urteren buruan lau obra euskaldun argitaratzeko (...), jestio bat baino gehiago martxan dago B. Atxagaren «Obabakoak» ahal den lasterren gaztelaniara itzultzeko, zen- bait argialetxe kataluniar euskal nobelagile batzurekin ha- rremanetan hasiak daude.

Felix Ibargutxi, (*Diario Vasco*, 88-10-5).

ETB-KO PROGRAMAZIOA

Ortuondok esandakoaren arabera, ETBren programazio berria «un paso más en la aportación de ETB al proyecto cultural vasco» omen da. (...) Ez da makala ordea, euskaltzale sutsua eta abertzale zintzo izan beharko lukeen Ortuondo jaunak euskal kulturari egiten dion aportazioa: (...) España-ko teleikusleak nazkatu ondoren, ETBko euskal pro- jektuan aportatuko dituzte beren mamarratxada inpresenta- ble horiek, orain arte Iñigo eta ETBko gainontzeko hortera- dek probokatzen diguten nazka are handiagoa eginez. (...) Postmodernitatearen garaian, zimaurre nagusi.

Jon Basterra, (*Egin*, 88-10-7).

NAFAR IKASTOLAK

Urralburuk, nahi- koa okupaturik zegoen bere paktua- rekin eta, ez gintuen errezibitu. Fe- lonesek, Hezketa Kontseilariak, be- rriz, irrifar maltzurrez hartu gintuen eta ez zeudeia aurtengo gure helbu- ruekin ados eta ez zirela agertuko, esan zigun. Gure helburuak, ordea, ohizkoak dira. (...) Ikastolak inda- rrean diren herrietan eskola elebidunak eraiki nahi dituzte, horrela gure izatearen arrazoia kendu eta horietan integra- tzeraz behartuz. Euskara ordu batzutan ematen dute gehienez eta gu ez gaude urtetako lana hain merke saltzekotan.

Juan Luis Larrazza, (*Hemen*, 88-10-7).

Jesus Mari Zalakainek puntua jarrita

Iñaki Zabaleta Urkiolari

(Kazetari eta UPVko irakaslea)

— Aurten zenbait fakultate berri zabaldu dira UPVn, baina kursoa ha- sita argi dago euskal adarrik ez du- tela, eskubide hori betetzea gerora- ko utzi delarik. Zenbait fakultetan duela dozena bat urte euskaraz ira- kastea lortu delarik, nola uler daite- ke esperientzia hori aprobetxatu ga- be, berriro ere zerotik hasi beharra, alegia, euskaldunek beren plangin- tza bat egin eta agintariekin borro- katzetik.

UPV-REN arazo nagusiak bi dira: erderaren morroi dela eta ez zientziaren zerbitzari, nahiz eta horrela sinestarazi nahi gi- zarteari; eta bigarren, ez duela sinesten, ez duela nahi, Euskal Herria herri oso bat izatea, herri euskalduna.

Baina bi zango eta buru bakarreko pertsonak dute euskarak sufritzen duen burlaren errua: Unibertsitateko buruak, deka- noak, katedratikoak, irakasleak. Ez denak, noski.

Hitz goxoak euskararen alde eta ostikadak atzetik. Hori da er- daldun askoren pentsamoldea. Eta zenbait euskaldunena ere, beldurrarengatik edo eta agintaritzaren ondoan egoteagatik. Hau mixeria!

Puntako argitalpenak

Donostiako «Hontza» liburudendak emandako datuak.

Literatur liburuak:

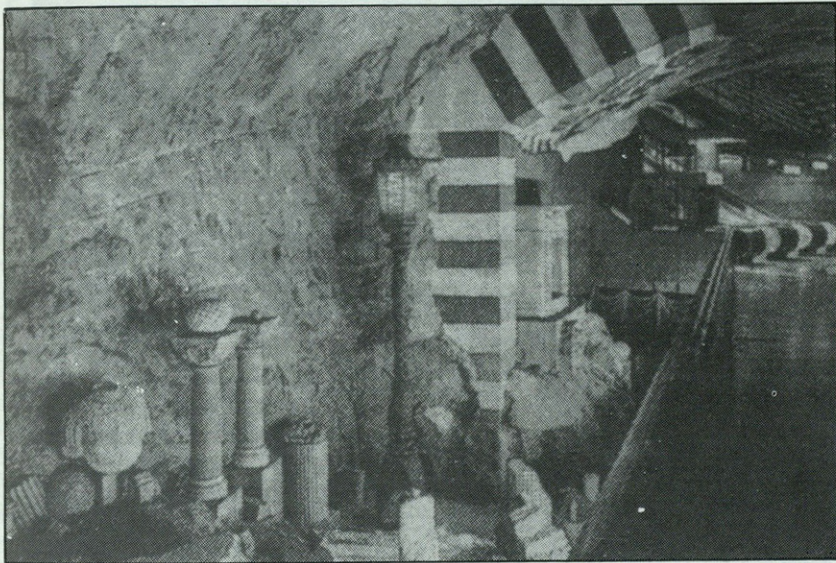
- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Exkixu», Txillardegi. Elkar.
- 3.— «Odolaren usaina», Mikel Antza. Susa.
- 4.— «Istanbulen elkartuko gara», R. Chisholm / J. Mujika. Elkar.
- 5.— «Esku leuna», Gotzon Garate. Elkar.

Orotarikoak:

- 1.— «Euskal Gramatika Praktikoa», Butron eta de Pedro. Erein.
- 2.— «Hiztegia aberasten», Elgoibarko Euskara Mintegia. Elkar.
- 3.— «Erderakadak», Gotzon Garate. Mensajero.
- 4.— «Euskal hizkuntza eta literatura», Elgoibarko Euskara Mintegia. Elkar.
- 5.— «Hiztegia 2000», Ekiten taldea.

Etorkizuneko hiriak Milan-en erakusgai

«Munduko hiriak eta metropolien etorkizuna» izena du Milan-en, Trienal-aren barruan, zabaldu den erakusketak. 8.000 karratutan hamalau estatutako hiriak aurkezten dira. EEEEn eta ONUn dauden estatuak. Non gelditu dira Bombay, Calcuta, Cairo, Sao Paulo...?

Milango Palazzo de l'Arte delakoan eta hiri italiar horren Triennale-aren barruan antolatu da *Munduko hiriak eta metropolien etorkizuna* izeneko erakusketa.

Zortzi mila metro karratu. Hamalau estatu aurkezte, ONU eta EEEko partaideak. Bakoitzak bere estiloan bere iragan-orain eta etorkizunerako hiri lili-ragarriak aurkezten. Sobietarren fantasiak, iparramerikarren neoiak, Madril-darren mobida, Berlindarren swing-a, Paris gai delakoa... Suediarrek metro geltoki kitsch bat eraiki dute Estokolmorako balitz bezala.

Garai batean horrelako erakusketa-tan hiri-tzarrak zeuzkan arriskuak, suteak, trafikoa etabarrak aurkeztera jotzen zen. Milango honetan ez da horrelakorik. Badirudi hiri-tzarrek ez daukela arazorik. Ederra ematen du gero hiritarrak pairatu behar duen monst-ruoak.

Erakusketan barrena eskalan eginda-ko maketak erakusten dira. Maketa handiak. Horrekin batera estatu bakoitz-a asko arduratu da metodori-ahalik eta pedagogikoenak erabiltzen. Pane-lak, videoak, argazkiak... Sena-ren ez-kerraldetik Manhattan auzora pasa zai-tezke Estokolmoko metrotik buelta bat

emanez eta Madrilgo mobidara ate-reaz. Ibiltzea besterik ez duzu.

Hirugarren munduko hiriak, zer?

Erakusketa postmoderno honi nabar-mentzen zaion hutsunerik handiena oinarri oinarritzkoa da. 2015. urtean munduko biztanlego hiritarra (urba-noa) egungoaren doblea izanen da. Adi ordea. Bikoizketa honen %90a garatze bidean dauden herrietan emango da. Beraz erakusketak huts egin du. *Etorki-zuneko metropolia* ez da erakusketan agertzen dena. Gaur egungoa da hori. Arazoa ez dago Madril, Berlin, Paris edota New York-en. Sao Paulo, Mexi-ko, Calcuta, Cairo eta Shanghai hirietan balzik. Nolakoak izango dira hiri hauek etorkizunean?

Horixe da hain zuzen erakusketa ho-nek egindako galdera eta erakutsi ez duena. Gainontzekoan gustora ateratzen da jendea erakusketatik. Gauza mordoia ikusi izanaren inpresioarekin. Eta hori, egia da, ez da falta. Instala-zioak oso ondo zaindu dira. Arazoa or-dea abiapuntuan zegoen, gure ustez.

J.M. HERITZ

'Txernobil, alarma gorria' film sobietarra kalean

Rollan Serguienko zinegile sobietarraren *Txernobil, alarma gorria* kalean dago dagoene-ko eta ikusten ari da jendea Europako hainbat herrian. Nyon, Grenoble eta Berlin-go zinemal-dietan eskainia izateaz gain SESBeko telebistan, errumanoan eta suizoan ere eskainia izan da. Dokumental sinple eta argia da. Jende xehea-ren erantzunak jasotzen dituen. Eremu debe-katuan egindako erreportaia.

Carel Visser eskultore holandarraren burniostok

Brancusiren eragin nabariaz eskultore holan-dar hau eskultura minimalista eta 'arte povera' izenekoaren artean murgilduta dabil. Sinpleta-suna, metalezko ostoa tolestatuak. Carel Vis-ser-en bilakaera ikus daiteke Kerguehennec-en aurkeztu duen erakusketan. Hamabost obra baino ez dira, baina 1950 garaian hasi eta gaur egun oraindik ere aurrera doanaren mostra ederra da ikusi nahi duenarentzat.

Unibertsitateen Europa martxan jarri nahi

Zientzi eta kultur espazio bakarra eraiki nahi dute unibertsital mailan ere European. Irailaren 18an hain zuzen ere ospatu zen bilera bat Bolo-niako unibertsitatean, Europako zaharrean asmo honi ekiteko. Idatzitako dokumentuan di-rua eskatzen dute doktoreek espazio zientifiko eta kultural bakar horren eraiketak. Infor-mazio eta dokumentazio trukaketa nahi dute. Zientzi lanak elkarlanean egin.

Psychedelic Furs lehengo lerrotik

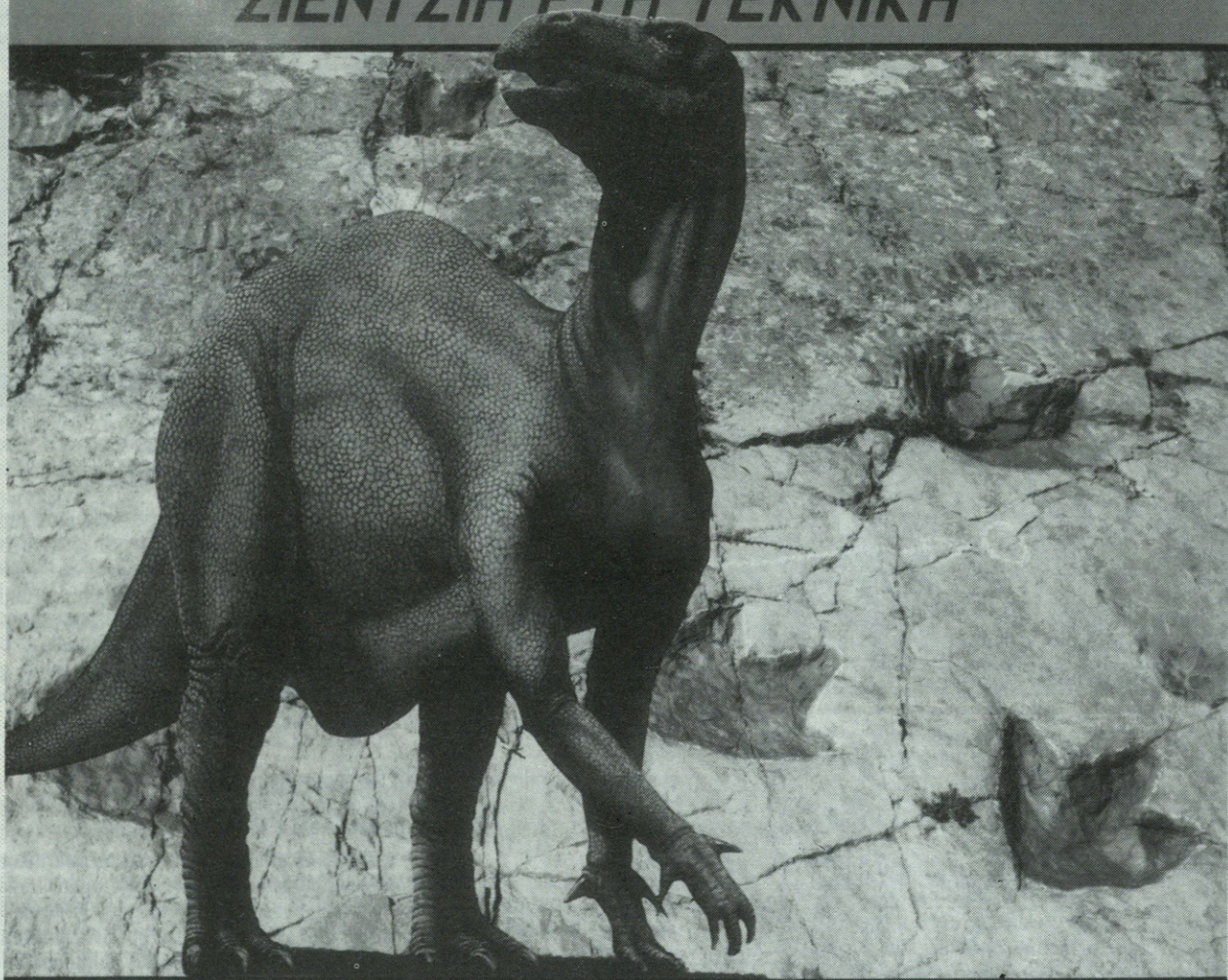
All Of This And Not-hing izena du Psyche-delic Furs taldearen dis-ko berriak. Kanta zaha-rren bilduma eta berri-ren bat hasierako dis-koen hildotik. Horrekin batera Richard Butler li-derraren itxuraldaketa. Ez omen du orain ez al-koholik hartzen, ez erretzen ez eta ere drogarik kontsumitzen. Zergatik atera duten bilduma bat? Bada CBS diskoetxeak horrela nahi izan duelako.

ELHUYAR 17

1988
URRIA
450 PTA

ZIENTZIA ETA TEKNIKA

—Urriaren batean zure kioskoan—

"Elhuyar, Zientzia eta Teknika" aldizkaria jaso nahi dut. Urtean honen sei ale jasoko ditut gainera doan "Elhuyar" aldizkariaren bi ale.

Izena.....
 Helbidea..... Lanbidea
 Hiria..... Telefonoa
 Ordainketa:

Errenboltsoz

Kontu korrontea k/k: zenbakia..... Bankua:.....

- ☐ 1.988.erako 2.400 pta. Euskal Herria eta Frantzia
- ☐ Bi urterako 4.300 pta.
- ☐ Hiru urterako 7.000 pta.
- ☐ 1.988.erako 3.000 pta. beste herrietan.

Harpidetza-txartela: ELHUYAR Kultur Elkartea. P.K. 361. DONOSTIA

Garraio publikoak

Kaixo lagunak: Belgikatik etorri berriak gara hiru aste-ko oporraldi ederra igaro ondoren; oso ondo ibili ginen herriak eta bazterrak ikusten, erraztasun handiarekin gainera hango garraio-publikoen ugaritasun, maiztasun eta ordukotasunari esker; han hemen ez bezala puntualitatea bait dute tren eta autobusek, bidaiarien egokitasunezko harreman eta maiztasunean. «Nolako zerbitzu eta garraio publikoak, halako Herria» dio nederlandan-esaera batek. Hego Euskal Herrian behintzat ez da orain arte herritaren egokitasunera prestatua.

Albistur alkateak New York hiriburua miresten due-la dio. Hura ez bezalako Herriak badira munduan giza-kalitate nagusia dutenak, zerbitzu publiko egokiekin herritarrentzako prestatuak.

John Kenneth Galbraith-ek dioenez: «*Britannia Haundian* PNba (nazio-produktu-gordina) aurrerapenik izan ez duenaren arrazoieta-ko bat, neurgarri ez diren balioei garrantzia ematea da. Nekazal herrialdeak beste edozein Herrietan baino hobetoago zainduak dira, Amerikako Estatu Batuetan ez bezala. Zerbitzu, garraio publiko onak dituzte. Ingu-ruko herrietatik hiriburura-ko trajektua errazago eta atseginago da London-en New York-en baino. Erraz esan dezakegu, ingeles herri-tar bakoitzak PNba txikia-goa duela baina ertain-ame-rikano batek New York-en duen ongitasun maila baino

nagusiagoa gozatzen duela». New York-en automobil gehiegi egongo da Donostian bezala, baina garraio publi-ko egoki batek eman deza-keen giza-kalitatea falta du.

Etixeratzean nire aurrene-ko harridura trenaren pre-zioak igoak zirela jakitea izan zen. Alajaina! Europako Herrietan ez bezala hemen RENFEk noiznahi prezioak igotzen ditu. Belgikan ostira-letik astelehenera, asteburua itsasoan edo Ardenas aldean pasatzeko erraztasuna es-kaintzen zaio bidaiariari, bi-dai-txartela asteen baino merkeagoa eta joan etorria asteburu guztirako balio duena; hemen berriz, REN-FEk asteen baino garestia-ko kobratzen du eta tren auke-ra txikiago eskaini.

Telefono onak, egokiak ja-rri behar dituztela ere jakin dut. Denborak esango du. Gaur egun behintzat ez dau-kagu hemen erraztasunik. Nik Bruselasera iristean gel-tokian bertan dauden telefo-noetatik deitu nuen etxera; 20 libera belgiar-ko moneda-

rekin (60 pezeta) etxera dei-tu eta «Bruselas-en nago; bi-daia ona egin dut; igande iluntzera arte agur» esateko beta izan nuen. Ondoren, te-lefono-txartela ibili nuen ni-re dei guztietarako eta eder-ki komunikatu beti ere.

Eta tren eta garraio publi-koetan, noiz urteko bonoak? Kontroladoreak zulatu gabe, ondatu gabe kontrola daitez-keenak? Ikasle, irakasle, lan-gile eta bidaiari guztien arte-ko joan etorriak lasaitu eta egokituaz eguneroko bi-dean? Bidai-txartela, norta-sun agiriaren antzekoa da Belgikan; honek bezala, per-tsonaren fotografia, izena eta datuak dakartza eta ur-terako edo hilabeterako den jartzen du. Bidai-txartela or-daintzean honekin batera bi-daiariari frogagiri bat ema-ten zaio; bidai-txartela galdu duela ohartzuz gero, frogagi-riarekin beste bat lortzeko eskubidea du..

Giza zerbitzua hobetzen, egokitzen zer egin handia dago oraindik Hego Euskal Herrian! Ikusiz eta saiatur ikasten du batek giza-kalita-tea miresten eta lantzen.

JOSEPA

Espainiako irratiak

Olinpiadak pasa dira eta neure eritzi bat eman nahi nizueke.

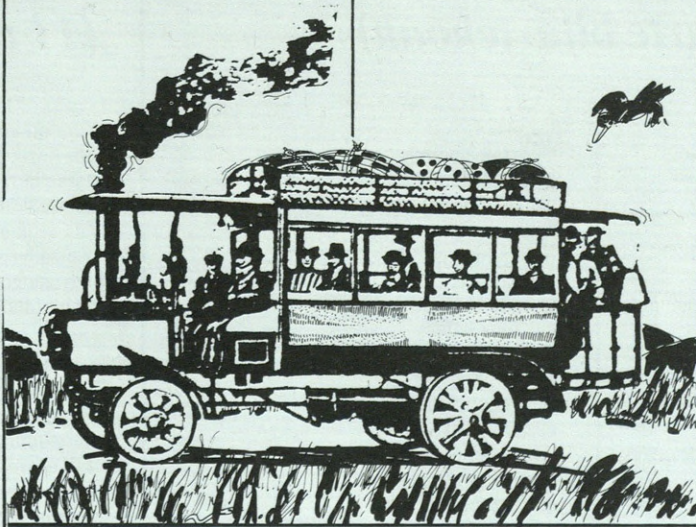
Euskadi Irratiko kirol pro-grama denetan, Seulen ger-tatzen zenaren berri eman-dakoan, beti lehenbiziko le-kuan, edo leku preferentean behintzat, kirol-dari espaino-len azainak aipatzen zizkigu-ten.

Ejenplu bat: goizeko infor-matibo batean, ez dakit zein egunetan, lehengo albistea bronzeko domina lortu duen espainiar batetaz da, bigarrena Espainiak irabazi duen saski-baloi edo esku-baloi partidu batetaz; bakarrik hirugarrena Johnsonek hau-tsi duen 100 metrotako erre-kordaz! Susmatzen ote zu-ten, irrati jende listo horiek, dopingean positiboan eman-go zuena? (Baina hori beste gai bat da).

Jeneralean ere, politikari buruz edo edozein gaia dela ere, Madrideko emisoreak entzun edo hemengoak ent-zun, espainierazkoak edo euskarazkoak, berdin-berdin da.

Langile horiek, eta heuren arduradunak, nazio bat gare-la perspektiba galdu ote dute (inoiz izan badute)? Saldu ote dira, deabruari ez bada, ez dakit nik zeini? Badago be-hintzat zaborra franko hor, garbitu beharra.

ANDER PAGOLA

Musikako Barriko Bertso Eskolak antolatu zuen I. Bertsolari Eguneko bertso idatzien sariketan jaso genituen orrialdekook. Busturialdeko haurrek hiru mailatan hartu zuten parte, bakoitzetik bi sarituenak eskaintzen dizkizugu.

Gaia: herriko alkateari (15etik 18 urtetara)

1
Niretzat Gernika da
herri dexentea,
baina toki batzutan
akatsez betea,
Alkatean lana da
hauek zuzentzea,
mesedez entzun zazu
gure Alkatea.

2
Kirol zale pila bat
Gernikan ditugu,
hemen kiroldegi bat
gazteek nahi dugu,
zuk ez dozu nahi izan
gauza zure kargu,
gure nahia egiteko
hautatu zaitugu.

3
Gauzak eskatzen gaituk
gu oso apaldi,
eskatuko dizugu
oin zatirik zati,
aleginak eginez
leike lortu aurki,
Gernika guk dexente
nahi dugu eduki.

DABID ZABALA

1
Alkate jauna esan nahi dizut
zutaz zer pentsatzen duan,
zuk badakizu herria nola
oso sarri kexatu dan,
hainbat arazo izaten dozuz
bai negu eta bai udan,
baina argi da: prolemak handi
soldata handi den lekuan.

2
Olentzerori egiten nion
aintzina nik holakoa,
baina zuretzat gertatuko da
gaur nire zerrendatxoa,
nola sorretu egin diguzun
bapatean lehenengoa,
igerileku berri eder bat
da behar beharrezkoa.

3
Nahikoa data bukatu nahi dut
nere erretolikarekin,
ez dakit nola joango diren
nere hainbeste alegin,
ezin duzuna baztertu eta
ahal duzunean ekin,
Udaletxeko asanbladatan
behintzat euskaraz gitzegin.

JON MIKEL

Gaia: Ikastolako andereño (12tik 14 urte bitartekoak)

1
Nire ikastolako andereño
lan pilloa zuk daukazu,
zure bihotza jakinduriaz
eta kemenez duk duzu.
Gelako neska eta mutilak
adoratzen bait zaitugu,
baina batzutan zure eskuetan
bi muzturreko dituzu.

2
Euskara lantzen langile fina
beti zaude zu egina,
gure hizkuntza mintza dezagun
ekin eta ekin ahalegina.
Guk zerbait txaro eginez gero
zuzentzailea arina,
eskertzen dizugu andereño
zure arreta ta mina

IGOR GOROSTIAGA

1
Oporrak amaituta
berriro kalera
gauza berri gehiago
zugaz ikastera.
Nota altua nahi dot
zurekin atera
ta ondo konpontzea
guk biok batera.

2
Gela hontan gaudenok
ez gara berdinak,
Gauza denetan gara
guztiz desberdinak,
ez kabreatzeko zuk
egin ahaleginak,
eta izango gara
lanean arinak.

ZIHARE ENBEITA

Gaia: Amari (11 urte arte)

Zure ondoan nago
poz-pozik etxean,
barka jarri bazaitut
umore txarrean.
Zuk zeuk eman zenidan
bizitza lurrean,
beti izango zaitut
neure bihotzean.

OIHANE ENBEITA

Amatxo sartzen zara
nere bihotzera,
zuk ekarri ninduzun
mundu honetara,
zoriontsu bizi naiz
zurekin batera,
beti portatu zara
nerekin erara.

ANDERE ENBEITA

Azalpenak zehaztuz joan ahala, pasa itzazu letra guztiak bakoitzari dagokion beheko taulako laukira. Taula osatu ondoren erran zahar baten aintzinean suertatuko zara.

	F 2	A 5	D 3	G 9	G 1	B 9	E 3
I. Etzanerazi.....	E 4	A 2	B 8	B 1	F 7	G 5	A 6
II. Egoki zait.....	F 1	H 4	D 7	D 1	B 5	F 9	H 9
III. Esku eskailera.....	H 5	E 8	A 3	G 6	B 6	F 3	E 6
IV. Emaria.....	E 1	F 8	H 7	E 5	H 3	G 2	A 8
V. Horikail, horikara.....	A 1	G 8	H 6	E 9	D 2	H 1	B 3
VI. Etzanda zeuden.....	D 6	G 4	D 8	E 7	A 4	A 7	F 6
VII. Likidoak bahetu.....	G 3	A 9	D 5	B 2	H 8	E 2	F 5
VIII. Euskaraz ez.....							

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
A									
B									
D									
E									
F									
G									
H									

(soluzioa 11. orrialdean)

HAURT XOAREN GALDERAK

Bikote honek bi urte zeramatzan ezkontuta. Urte beteko alaba bizkorra zeukaten eta lehen egunean baino gartsukiago maite zuten elkar. Igande goiz batetan Donostiako Paseo Berritik zihoazela:

— Gogoratzen al dun laztana, zein goxo ihardun geninan elkar ezagutu genuen egunean?

— Eta ni non nengoen aita?

— Isilik egon zaitez, ume!

— Eta gogoratzen al dun zumardiko iturria?

— Eta ni non nengoen orduan aita?

— Baina ezin al duzu isilik egon?

— Hara maitea! Hor dagoen arroka horretan ere idatzi genizkinan bion izenak...

— Eta ni non nengoen orduan aita?

— Non zeunden? Etortzerakoan nigan eta joaterakoan amarengan!

ORGIA ANTOLATU NAHIAN

Bi adiskide, kafetxo bat hartzeko elkartu dira:

— Aizan, bihar gauerako orgia bat antolatu dinat etxean. Bazekinat hi ezkondu berria haizela, baina hala ere hire senarra eta biak etorriko zarete, ezta?

— Bai noski! Horrelako aukerak ezin ditun inoiz galdu... Aizan... eta nortzu elkartuko gaitun?

— Ba oraingoz hire senarra, hi eta ni.

KATEKESIAN

Apaizak haurrari:

— Ea nork erantzuten duen ondorengo galdera: «Gaiztakeriatan iharduten duten haurrak nora joaten dira?».

Eta lehenengo iladan zegoen kaskagorriak:

— Ganbarara, apaiz jauna!

OSASUNAREN ARDURAZ

Sagarrak kolesterolaren aurka

SOBIETAR Batasuneko herri medikuntzak dionez, sagarrak bihotza eta urdaila sendotu eta umeetan ahuldadetik babesten du. Bestalde, aspal-diko grekoek gaztetasunaren elixirrarekin berdintzen zuten (eta hau ez da hain alderantzizkoa ondoren ikusiko dugun bezala).

Sagarraren mamiak eta zukuak ezaugarri sendagarrri ezin hobeak dituzte, nagusiena gorputzeko hondakinak kanporatzekoa izanik, eta horien artean dago kolesterol ditxosoa. Sagarraren pektinari esker zepilo edo eskuila baten antze-
ra igarotzen da hestean zehar, digeritu gabeko janaria eta toxinak berekin arraskatu eta eramanaz. Beraz, sagarrak oso komenigarriak dira gai toxikoetan lanean ari direnentzat eta bai eta erretzaileentzat ere.

Fruta honekin egindako konpota, dultze eta gelatinak kolesterola kanporatzeko gaitasuna mantentzen duten arren, gerontologoek (zahartzaraz arduratzen diren medikuek) egunero bi sagar gordinik jatea gomendatzen dute, odol-basoen esklerosia baztertzeko. Bestalde, sagarra oso probetxugarria da anemia edo eta eritasun kardiobaskularrak dituztenentzat, miokardioa indartzen bait du. Kasu honetan sagar-konpota hartzea gomendatzen da astalarroaren tisanan prestatua.

XABIER AGIRRE

Alabari zor diot

ETXETIK oso gertu dugu itsaso gurean. Itsaso horretan oinak busti eta irudimenari hegala askatuta, beste lurralde berri bat amestuko dugu eremu azulean gaindi. Ez gara lehenak izango halakorik amesten. Hainbat eta hainbat euskaldunek egin izan du eta egiten du amets hori berori. Egin ez ezik burutu ere egin du askok. Duela 500 urte inguru hasi zen kontua da hau. Ametsek badakite gaizto bihurtzen ere. Pairamen luzearen biharamunean agertzen izaten zitzairen lurraldeak bere jabeak zituen. Iskiluak, eta besterik ere, arrotzak hobeak. Eta aldarazi egin zuten dena Mundu Berrian. Larru gorriak desagertze zorian eta beltz etengabe etorri berriak pizti-aide, Europa zaharreko azal urdinekoak nagusi laster, izoztalderaino, mendi eta ordokietan barrena. Euskaldunon ere agerrian bertan. Onerako nahiz txarrerako. Itxi egiten ditut begiak, eta oroimen aldeko pantailan projektatzen dut filma.

BOSTEHUN urte igarota, urak beren bidean. Erlojuak bailiran sinkronizatu guran bihotzak, europar eta amerikar betseinak elkarren islada horditu zireneko hunkidura berpiztuek minberatu behar gaituzte. Ezin onartu halako NO-DO zantarririk nire garunaldeko kameraman-ak. Beste historiaren bat kontatu behar izango didate. Nik neuk ere bestelako historia kontatu behar diot alabari. Eta haurride ditudan zuen seme-alaba, amama-aitite eta lagunei ere. Azaldu egin beharko diot ez dakidala zehatz-mehatz, datak eta guzti gure arbasoen ezproinek alatu zituzten herrien historia baina, ez dudala telebistakoa sinesten. Eta ez diot nire bertsio hutsa kontatu gura.

Denon artean hurrengo urteotan argituko dugun bertsioa kontatu gura diot ene bihotzeko kuttunari, eta berekin etorri izaten diren beste neskatoei ere. Jezarri egingo gara, hurrengo lau urteotan, telebista aparailuaren aurrean —honi barre, besteari arre—, ohi dugun bezala. Eta berba egingo dugu. Madarikatu egingo dugu Madrilék sartuko digun ziri mordoa. Gauza asko errepasatu behar izango dugu. Konfidantza egingo diet ikastetxeko maisu-maistrei eta, hala ere talan egongo naiz. Berbatik berbara, Euskal Herria gurea ere agertuko da berriketan eta, hara, Nafarroako erresumatik atzoko herbesteratuen kasuraino jo behar izango dugu, halabeharrez.

Lantzean behin Pablo Neruda edo Vallejoren poemaren bat. Zer esanik ez, «Historias de cronopios y famas» irakurriko dugu, barreak egitearren. Ameriketako kontuak. Nork daki hurrengo lau urteon barruan ARGIA irakurtzen hasiko zait alaba eta mesede egingo dio oraintxe sortu zorian garen erakundeak argitaratuko dituenak.

ESPAÑA Una-Grande-y-Libre haren oinordekoek —estankotako atalbaruko bandera-txo rojigualda berbera darabilte— kultura biren elkar aurkitzea ospatu eiz gura dute. Badakigu ez dena horrela. Eta uholdeari aurka egiteko, biltzeko eta ekiteko deia zabaldu da. Agiri laburra eta ehun izen inguru baino ez gara hasierako honetan. Día de la Raza, Patrono de la Guardia Civil, Aniversario del Descubrimiento de América eta besteren egun horretantxe plazaratzen dugu gure egitasmoa. Euskal Herrian ez dugu amore emango. Asko izango gara, eskuak luze burkide amerikarrei, bestelako mezua eta ekintzak bideratuko ditugunok, hurrengo lau urteotan ez ezik geroago ere. Beti. Herri jareinak izan nahi dugula itsaso zabal horrek bat egiten gaituenok. Gizonezko eta emakumezko libreak izan nahi dugula ikasiko digute umeez ere. Alabari zor diot.

EDORTA JIMENEZ

Margarita Berroeta.

Ala 32/521.946-4 epe finkorako ezarpena?

Inor ez da kontu korrente baten zenbakia. Aurrezki - libretarena ere ez. Ezta, eperako ezarpen edo kreditu batena.

Zenbakiak, zenbaki hutsak dira. Pertsonak ordea, pertsonak. Horregatik, zerbitzatzeko unean, zenbaki batek ez du ezer esaten. Eta horregatik ere, gure eguneroko lan nean, lan hori ondo egiteko asmoa baino gehiago jartzen dugu: pertsonalki zerbitzatzeko gogoia. Bezero bakoitzaren neurrian.

Bezero bat inoiz zenbaki bat bihur ez dadin.

Margarita Berroeta, Margarita Berroeta izan dadin beti.

Eta ez 32/521946-4 epe finkorako ezarpena.

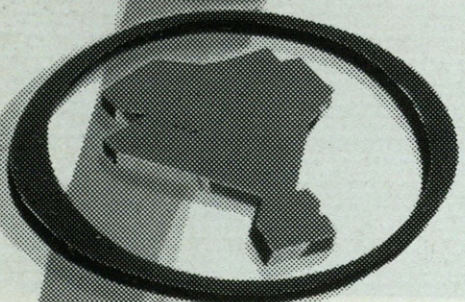
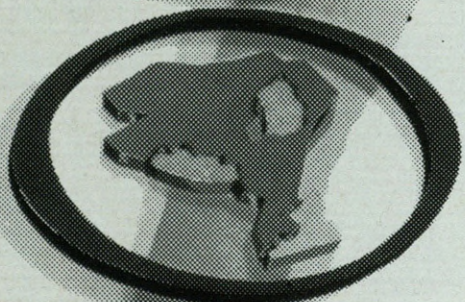
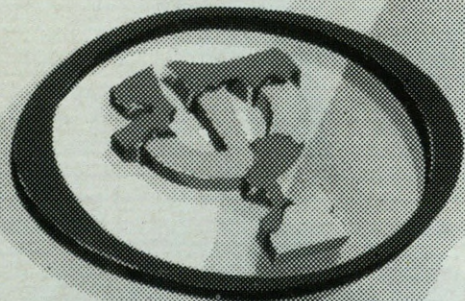
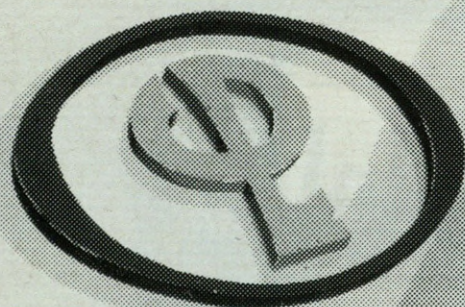
// Izenak zenbakiak
baino garrantzi
handiagoa du. //

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.
- Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1988

Lehen Bulegoa	190 Bulego
Lehen Bezeroa	725.000 Bezero
Lehen Milioia	221.000 Milioiko aurrezkia

...29 urtetan soilik.

- Zatoz elkarlanean parte hartzera.

**Horrexegatik,
Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da**

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa